

UHASSELT

KNOWLEDGE IN ACTION

Faculteit Bedrijfseconomische Wetenschappen

master in de toegepaste economische
wetenschappen

Masterthesis

Het Belgisch boekhoudrecht: de kloof tussen de boekhoudkundige opleiding en de praktijk

Elise Dullers

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de toegepaste economische wetenschappen,
afstudeerrichting accountancy en financiering

PROMOTOR :

Prof. dr. Nadine LYBAERT

BEGELEIDER :

Mevrouw Hannah VERLEYE

UHASSELT

KNOWLEDGE IN ACTION

www.uhasselt.be

Universiteit Hasselt
Campus Hasselt:
Martelarenlaan 42 | 3500 Hasselt
Campus Diepenbeek:
Agoralaan Gebouw D | 3590 Diepenbeek

2021
2022

Faculteit Bedrijfseconomische Wetenschappen

master in de toegepaste economische
wetenschappen

Masterthesis

Het Belgisch boekhoudrecht: de kloof tussen de boekhoudkundige opleiding en de praktijk

Elise Dullers

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de toegepaste economische wetenschappen,
afstudeerrichting accountancy en financiering

PROMOTOR :

Prof. dr. Nadine LYBAERT

BEGELEIDER :

Mevrouw Hannah VERLEYE

Woord vooraf

Voor u ligt mijn thesis over de kloof tussen de boekhoudkundige opleiding en de praktijk inzake de kennis van het Belgisch boekhoudrecht. Het vormt het sluitstuk van een boeiende vier jaar durende opleiding Toegepaste Economische Wetenschappen met master in Accountancy aan de Universiteit van Hasselt. Het schrijven van deze thesis was een hele uitdagende maar evenwel zeer leerrijke periode waarin ik de kans kreeg mijn kennis over het thesisonderwerp alsook over de wereld van academisch onderzoek te verrijken. Echter, de bijdrage van verschillende belangrijke personen was onontbeerlijk om deze thesis tot een goed einde te brengen.

Allereerst richt ik graag een woord van dank aan mijn promotor, Prof. dr. Nadine Lybaert, en begeleider, drs. Hannah Verleye. De geboden ondersteuning, alsook hun waardevolle kennis en expertise, hebben mij geholpen dit werkstuk naar een hoger niveau te tillen. Daarnaast wil ik graag de respondenten bedanken voor hun tijd en inbreng. Tot slot verdienen ook mijn vrienden, en in het bijzonder mijn vriend, een woord van dank voor de eindeloze steun en houvast gedurende het schrijven van mijn thesis.

Ik hoop dat u als lezer even geïnteresseerd en getriggerd bent door het onderwerp van dit onderzoek als ikzelf. Ik wens u alvast veel leesplezier!

Elise Dullers

Lummen, 2 juni 2022

Samenvatting

Probleemstelling

Deze thesis tracht inzicht te verwerven in de kloof tussen de boekhoudkundige opleiding en de praktijk inzake de kennis van het Belgisch boekhoudrecht. Het beroep van boekhouder ontsnapt namelijk niet aan een veelheid aan nationaal en internationaal opgelegde bepalingen, waardoor kennis van de relevante wetgeving onontbeerlijk is. Diverse bronnen geven tevens weer dat die regelgeving geen constante uitmaakt, maar voortdurend aan veranderingen onderhevig is. Volgens wetenschappelijk onderzoek vormt de veranderlijkheid van het beroep van boekhouder zowel vanuit het perspectief van het werkveld als vanuit de boekhoudkundige opleiding een belangrijke oorzaak van de blijvende gap tussen opleiding en praktijk. Daarenboven blijkt uit internationale studies dat onder andere een gebrek aan praktijkervaring bij docenten van boekhoudkundige opleidingsonderdelen, die kloof blijft ondersteunen. Echter, verder onderzoek naar de plaats die Belgisch boekhoudrecht geniet in de kloof tussen opleiding en praktijk, ontbreekt. Bijgevolg wordt in deze thesis empirisch onderzocht of de kennis van het Belgisch boekhoudrecht een issue vormt in het beschrijven van de kloof tussen de boekhoudkundige opleiding en de praktijk en hoe de opleiding ernaar streeft tegemoet te komen aan de vereisten van het werkveld. Op volgende onderzoeksvraag wordt gepoogd een antwoord te bieden: 'Hoe trachten docenten van Belgisch boekhoudrecht de kwaliteit van het opleidingsonderdeel te garanderen en bestaat er een kloof tussen de aangeleerde kennis in boekhoudkundige opleidingen en de kennis vereist in de praktijk wat betreft het Belgisch boekhoudrecht?'

Het (economisch) belang van boekhoudrecht

Het is onmiskenbaar dat de ontwikkeling van boekhoudrecht onontbeerlijk is om kwalitatieve financiële rapportering, alsook economische groei, te bevorderen. Na een periode gekenmerkt door talrijke financiële schandalen en gevallen van rapporteringsfraude, werd omstreeks 2000 wereldwijd namelijk opnieuw aandacht besteed aan het uitwerken van een degelijk boekhoudrecht met als doel het publieke vertrouwen te herstellen, noodzakelijk om financiële ontwikkeling te realiseren. De globalisering bood daarnaast een incentive tot de ontwikkeling van een internationale set aan accountingstandaarden. De internationale IFRS-regelgeving zou in staat zijn transparantie, uniformiteit en vergelijkbaarheid van financiële verslaggeving op grote schaal mogelijk te maken. Tevens duidt wetenschappelijk onderzoek op een kwalitatievere boekhouding na handhaving van voornoemde IFRS-regelgeving. Zowel interne als externe stakeholders zijn gebaat bij een kwalitatief gevoerde boekhouding. Enerzijds zouden beter onderbouwde strategische beslissingen gemaakt kunnen worden en zou de verwerving van financiering soepeler verlopen. Anderzijds wordt de markt gekenmerkt door onder andere een hoger handelsvolume en lagere kapitaalkosten ten gevolge van een kwalitatief gevoerde boekhouding volgens de principes van de IFRS-regelgeving.

Echter, hoewel academische literatuur herhaaldelijk het belang van boekhoudrecht onderstreept, maakt het slechts sporadisch een onderwerp uit van wetenschappelijk onderzoek naar de kloof tussen de boekhoudkundige opleiding en de praktijk. Kwalitatief empirisch onderzoek tracht meer inzicht te verwerven in dat vraagstuk. De ervaringen van zowel docenten als ITAA-leden worden door middel

van individuele interviews in kaart gebracht, opdat een genuanceerd antwoord geboden kan worden op de centrale onderzoeksvraag van deze thesis. Met als doel theoretische saturatie te bereiken, werden interviews afgenomen tot geen nieuwe informatie meer bekomen werd. Dat resulteerde in een steekproef van 16 respondenten, waaronder 9 docenten aan Vlaamse hogescholen en universiteiten, en 7 ITAA-leden.

Kwaliteit van opleidingsonderdelen die Belgisch boekhoudrecht behandelen

Het eerste luik van het empirisch onderzoek tracht de kwaliteit van de opleidingsonderdelen die Belgisch boekhoudrecht behandelen, in kaart te brengen. Gewoonlijk streven docenten eerder naar normen intern opgelegd door de onderwijsinstelling, dan naar nationale of internationale normen voor boekhoudkundige opleidingen. Met als doel kwaliteit te garanderen, verwezen de respondenten meermaals naar het nauwe contact tussen de opleiding en de praktijk dat zij trachten te realiseren. Unaniem worden door de onderwijsinstellingen bovendien docenten aangetrokken die zelf in de praktijk vertoefd hebben of hierin nog steeds actief zijn. Tevens wordt het volgen van opleidingen zeer gestimuleerd door de hogeschool, dan wel vanuit de titel van gecertificeerd accountant of bedrijfsrevisor waarover de docent beschikt. Ook nauwgezet overleg in rechtstreeks contact met het werkveld resulteert in leerstof die steeds up-to-date is met de noden en behoeften vanuit de praktijk.

Echter, gezien de basisprincipes van het Belgisch boekhoudrecht gewoonlijk weinig veranderen, ervaaarde het merendeel van de respondenten geen moeilijkheden omtrent het actueel houden van die leerstof. Desalniettemin werd het belang van CBN-adviezen meermaals onderstreept, hetgeen wel meer wijzigingen kent en waar de docenten steeds de laatste nieuwe adviezen dienen toe te passen. Bovendien werd de moeilijkheidsgraad van de juridische terminologie, alsook de saaie en droge materie van het boekhoudrecht, als uitdagend ervaren voor zowel student als docent.

Kloof tussen de boekhoudkundige opleiding en de praktijk inzake Belgisch boekhoudrecht

Het tweede luik tracht in kaart te brengen welke hiaten in de kennis van startende boekhouders ervaren worden door ITAA-leden, alsook of de kennis van het Belgisch boekhoudrecht hier een issue in vormt. Wanneer licht geworpen werd op de aspecten waar de respondenten primair aan dachten, werd veeleer verwezen naar het gebrek aan kritisch denkvermogen en inzicht. Ook de moeilijkheid die starters ervaren om de leerstof uit de opleiding toe te passen op de werkzaamheden van een boekhouder, haalden ITAA-leden meermaals aan als een grote uitdaging. Echter, opnieuw speelde de kennis van het Belgisch boekhoudrecht hierin geen hoofdrol. Wanneer een boekhouder werkelijk actief gebruik dient te maken van de boekhoudwetgeving, zouden namelijk veeleer triggers moeten ontstaan die hem of haar aanzetten tot de zoektocht naar CBN-adviezen of andere relevante informatie met betrekking tot een bepaald issue. Bovendien ondersteunt de boekhoudsoftware steeds vaker het inboeken van verrichtingen, waardoor de pure *compliance* met wetgeving en andere regels eerder naar de achtergrond verschuift.

Daarnaast wordt door het gros van de respondenten ervaren dat het voordelig is dat de boekhoudkundige opleiding een allesomvattende focus verschaft, alsook dat het uitgebreide boekhoudrecht wordt aangeleerd en niet louter de regels die van groot belang zijn als starter in het beroep. Het zou het inzicht en kritisch denkvermogen kunnen stimuleren en bovendien ervoor zorgen

dat de starter sneller zelfstandig aan de slag kan. Desalniettemin bestond over het contact tussen de boekhoudkundige opleiding en de praktijk wel nog wat kritiek. Enerzijds werd door diverse respondenten ervaren dat de stages in nauwer contact met de praktijk dienen georganiseerd te worden. Anderzijds zouden ITAA-leden het als voordelig ervaren dat de opleiding partnerships zou aangaan met accountantskantoren, opdat onder andere bij de geïntegreerde projecten in de opleiding praktische ondersteuning geboden kan worden.

Relevantie van het onderzoek

De bevindingen uit het empirisch onderzoek bieden opportuniteiten voor de bevroegde stakeholders, door de visies vanuit het standpunt van de opleiding en het werkveld te bundelen. Enerzijds zouden docenten vanuit de boekhoudkundige opleiding het onderricht kunnen aanpassen aan de adviezen van de ITAA-leden, naarmate dit opportuun is om de kwaliteit van het opleidingsonderdeel naar een hoger niveau te tillen. Anderzijds boden de interviews een moment van zelfreflectie voor de docenten, waarbij gelegenheden tot verbetering aan het licht kwamen die veeleer betrekking hadden op het contact tussen opleiding en praktijk. Bijgevolg kan de docent het opleidingsonderdeel hieraan aanpassen en kunnen op die manier starters worden afgeleverd aan het werkveld die beter voorbereid zijn op het beroep van boekhouder.

Kritische beschouwing

Hoewel voldoende respondenten bevroegd werden om theoretische saturatie te bereiken, was een meerderheid van de geïnterviewde docenten tewerkgesteld aan dezelfde hogeschool. Bijgevolg werden gelijkaardige visies en ervaringen gedeeld over hoe het opleidingsonderdeel dat zij doceren, een bepaald kwaliteitsniveau bereikt. De mogelijkheid zou er zodoende in bestaan dat de resultaten onvoldoende gegeneraliseerd kunnen worden naar alle Vlaamse hogescholen en universiteiten. Bovendien werd voor één interview de toestemming niet verkregen het gesprek op te nemen. De interviewer diende om die reden alert te zijn dat alle relevante informatie genoteerd werd en niet louter die informatie die eerdere bevindingen bevestigden. Verder was er slechts een beperkte theoretische basis beschikbaar omtrent de kloof tussen de boekhoudkundige opleiding en de praktijk in Belgische context. De sociale en economische omstandigheden waarbinnen het empirisch onderzoek gevoerd werd, alsook de bevonden kwaliteit van het onderwijs, zou daarom maar moeilijk vergeleken kunnen worden met de bevindingen uit de wetenschappelijke literatuur. Tot slot bleek uit het empirisch onderzoek dat ook het kritisch denkvermogen en de kennis van btw als issues ervaren worden bij startende boekhouders. Echter, in het kader van deze thesis werd geen genuanceerd beeld gecreëerd over de mogelijke opportuniteiten tot verbetering van de opleiding inzake het kritisch denkvermogen en de kennis van btw, opdat aan die noden en behoeften vanuit het werkveld voldaan kan worden. Dat biedt bijgevolg een opportuniteit tot verder academisch onderzoek.

Inhoudsopgave

Woord vooraf

Samenvatting

Inhoudsopgave

Deel 1: Inleiding	1
1. Probleemstelling	1
2. Onderzoeksvragen	2
3. Onderzoeksaanpak	3
Deel 2: Literatuurstudie	5
Hoofdstuk 1: Boekhoudrecht	5
1.1 Definitie boekhoudrecht	5
1.2 Boekhoudrecht op verschillende niveaus	5
1.3 Instituties	7
1.4 Het (economische) belang van een boekhouding en boekhoudrecht.....	8
Hoofdstuk 2: De opleiding van boekhouder	11
2.1 Boekhouder versus accountant	11
2.2 Organisatie van accounting-opleidingen wereldwijd	11
2.3 De gap tussen opleiding en praktijk.....	13
2.4 Uitdagingen in het doceren van accounting-opleidingsonderdelen en rechtsvakken.....	16
Hoofdstuk 3: Propositievorming	21
3.1 Propositievorming docenten	21
3.2 Propositievorming ITAA-leden.....	23
Deel 3: Empirisch onderzoek	25
Hoofdstuk 4: Onderzoeksopzet	25
4.1 Dataverzameling	25
4.2 Data-analyse	31
Hoofdstuk 5: Resultaten	35
5.1 Docenten	35
5.2 ITAA-leden.....	44
Hoofdstuk 6: Discussie	55
Deel 4: Conclusie	57
1. Algemene conclusie	57
2. Beperkingen en aanbevelingen voor verder onderzoek.....	58
Bibliografie	61
Bijlage: Geïnfomeerde toestemming	67

Lijst met figuren

Figuur 1: Gap tussen boekhoudkundige opleiding en praktijk, uit Majzoub & Aga, 2015, p.5	15
Figuur 2: Codeboom docenten	32
Figuur 3: Codeboom ITAA-leden.....	32

Lijst met tabellen

Tabel 1: Respondenten groep docenten.....	26
Tabel 2: Respondenten groep ITAA-leden	27
Tabel 3: Interviewleidraad docenten	27
Tabel 4: Interviewleidraad ITAA-leden	30

Deel 1: Inleiding

Sectie 1 van de inleiding wijdt zich aan de probleemstelling van deze thesis. Hierin wordt nader inzicht verworven in de relevantie van het onderwerp waarnaar onderzoek gevoerd zal worden. In sectie 2 worden de te behandelen onderzoeks- en deelvragen toegelicht, waarop de literatuurstudie en het empirisch onderzoek trachten een antwoord te bieden. De inleiding sluit af met een korte bespreking van de onderzoeksaanpak en de verdere structuur die in deze thesis gevolgd zal worden.

1. Probleemstelling

Wetten en regels vormen een essentieel onderdeel van de organisatie van het dagelijkse leven van een burger. Van het openzetten van de kraan tot het aanbrengen van cosmeticaproducten: aan quasi iedere handeling is wetgeving voorafgegaan (NOS, 2019). Ook het beroep van boekhouder ontsnapt niet aan een veelheid aan regelgeving. Meer specifiek worden Belgische ondernemingen afhankelijk van hun kenmerken onderworpen aan Belgisch (FOD Economie, 2019b), Europees (FOD Economie, 2018b) en internationaal (FOD Economie, 2019a) opgelegde bepalingen. De boekhoudkundige dienstverlening behoort tenslotte tot één van de sterk gereguleerde sectoren in dit land en bovendien wordt de mate van regulering van buurlanden zelfs overtroffen (FOD Economie, 2018a). Echter, voor de jaren zeventig kende België nog geen uitgewerkt wetgevend kader waarbinnen het beroep van boekhouder diende uitgevoerd te worden (De Lembre, z.d.). Pas sedert 17 juli 1975 werd de focus gelegd op de creatie van boekhoudwetgeving (NBB, z.d.). Het was de start van een nieuw tijdperk waarin geen enkel jaar zou voorbijgaan zonder wijzigingen in het boekhoudrecht (NBB, 2020). Bovendien wordt de Belgische boekhouding vaker beschreven als *tax polluted*. Het Belgisch boekhoudrecht betreft namelijk geen geïsoleerd gegeven, maar vertoont een belangrijke wederzijdse afhankelijkheid met het fiscaal recht (De Broe, 2021). Daarenboven kent het fiscaal recht, overeenkomstig de boekhoudwetgeving, ook voortdurend veranderingen (Practicali, 2022). Die veranderlijkheid van de Belgische boekhoudwetgeving bood nieuwe opportuniteiten voor academisch onderzoek.

Er is reeds menig wetenschappelijk onderzoek beschikbaar omtrent het beroep van boekhouder en boekhoudkundige opleidingen, alsook de relatie tussen beide. Studies met betrekking tot de kloof tussen de boekhoudkundige opleiding en de praktijk duiden echter herhaaldelijk op het gebrek aan praktijkrelevante ervaring in de opleiding (Gribbin & Saini, 2016; Yap et. al, 2014). Ongeacht de standaarden die opgesteld werden met het doel wereldwijd de kwaliteit van de accounting-opleidingen te garanderen (McPeak et. al, 2012), werd er nog niet in geslaagd de gap tussen opleiding en praktijk te dichten (Boyce et. al, 2019; Gribbin & Saini, 2016; Lee, 1989). Diverse wetenschappelijke studies wereldwijd duiden namelijk op een blijvende kloof tussen de opleiding en de praktijk, onder andere door een verschil in verwachtingen tussen het werkveld en de boekhoudkundige opleiding (Bui & Porter, 2010; Yap et. al, 2014). Bovendien vormen factoren zoals de veranderlijkheid van het beroep (Diamond, 2005; Yap et. al, 2014) en een gebrek aan praktische ervaring van kennisoverdragers (Diamond, 2005; Khajavi & Rezaei, 2019; Marshall et. al, 2010) struikelblokken voor docenten van accounting-gerelateerde opleidingsonderdelen. Door middel van een literatuurstudie en empirisch onderzoek tracht deze thesis licht te werpen op de kennis en naleving van (internationale) kwaliteitsstandaarden voor boekhoudkundige opleidingen.

Hoewel divers onderzoek beschikbaar is omtrent de kloof tussen de accounting-opleiding en de praktijk, wijdt gering onderzoek zich specifiek aan de kennis van het boekhoudrecht. Relevante literatuur benadrukt voornamelijk moeilijkheden in het doceren van rechtsvakken aan economiestudenten (Douglas, 2012; Kariyawasam & Low, 2014), maar gaat niet dieper in op de vereiste kennis in de praktijk in vergelijking met de kennis en vaardigheden verworven in de boekhoudkundige opleiding. Daarenboven spitst wetenschappelijk onderzoek zich hoofdzakelijk toe op de internationale US GAAP- en IFRS-regelgeving, maar ontbreekt onderzoek dat specifiek focust op de Belgische boekhoudwetgeving. Deze thesis tracht daarom een bijdrage te leveren aan bestaand academisch onderzoek, door de kloof tussen de opleiding en de praktijk die bestaat met betrekking tot de kennis van het Belgisch boekhoudrecht verder onder de loep te nemen.

2. Onderzoeksvragen

Deze thesis onderzoekt enerzijds hoe docenten van opleidingsonderdelen over Belgisch boekhoudrecht in boekhoudkundige opleidingen trachten de kwaliteit van het vak te garanderen. Anderzijds wordt onderzocht of er een kloof bestaat tussen de boekhoudkundige opleiding en de praktijk voor wat betreft de kennis van het Belgisch boekhoudrecht. Hieruit werd de centrale onderzoeksvraag van deze thesis geformuleerd:

Centrale onderzoeksvraag:

Hoe trachten docenten van Belgisch boekhoudrecht de kwaliteit van het opleidingsonderdeel te garanderen en bestaat er een kloof tussen de aangeleerde kennis in boekhoudkundige opleidingen en de kennis vereist in de praktijk wat betreft het Belgisch boekhoudrecht?

Deelvragen hoofdstuk 1:

Met het doel het onderwerp van deze thesis theoretisch te kaderen, wordt allereerst getracht het begrip boekhoudrecht te definiëren en te plaatsen binnen de nationale (BE GAAP) en internationale (US GAAP en IFRS) context, alsook het (economisch) belang van boekhoudwetgeving en het voeren van een boekhouding te duiden. Daartoe werden volgende deelvragen geformuleerd:

1. Wat is boekhoudrecht?
2. Welke rechtsbronnen zijn nationaal en internationaal van belang inzake boekhoudrecht?
3. Wie is verantwoordelijk voor het uitvaardigen van nationaal en internationaal boekhoudrecht?
4. Wat is het (economische) belang van boekhoudrecht en het voeren van een boekhouding?

Deelvragen hoofdstuk 2:

Verder wordt nader literatuuronderzoek gewijd aan onderzoek naar de wereldwijde organisatie van de opleiding van een boekhouder en hoe die opleiding zich verhoudt tot de praktijk, alsmede de uitdagingen die docenten van boekhoud-gerelateerde opleidingsonderdelen en rechtsvakken ervaren in het doceren van beide disciplines. Op onderstaande deelvragen wordt getracht een antwoord te bieden:

5. Hoe wordt de opleiding van een boekhouder wereldwijd georganiseerd?
6. Wat bepaalt dat er een kloof bestaat tussen de boekhoudkundige opleiding en de praktijk?
7. Welke uitdagingen bestaan er in het doceren van boekhoudkundige opleidingsonderdelen en rechtsvakken?

Deelvragen empirisch onderzoek

Tevens wordt onderzoek gevoerd naar de kwaliteit van de opleidingsonderdelen over Belgisch boekhoudrecht in boekhoudkundige opleidingen aan Vlaamse hogescholen en universiteiten, en de uitdagingen die docenten ervaren in het doceren van die vakken. Bovendien wordt de geldende kloof tussen de kennis van Belgische boekhoudwetgeving aangeleerd in de opleiding en de vereiste kennis vanuit de praktijk onderzocht. Door middel van empirisch onderzoek wordt een antwoord geformuleerd op volgende deelvragen:

8. Worden kwaliteitsnormen nagestreefd in opleidingsonderdelen over Belgisch boekhoudrecht?
9. Ervaren docenten van Belgisch boekhoudrecht moeilijkheden in het overeenstemmen van de opleiding met de praktijk?
10. Ervaren docenten moeilijkheden in het doceren van Belgisch boekhoudrecht?
11. Ervaren ITAA-leden hiaten in de kennis van het Belgisch boekhoudrecht vereist in het werkveld?
12. Ervaren ITAA-leden dat de opleiding voldoende focust op de kennis van het Belgisch boekhoudrecht noodzakelijk om in het beroep te starten?
13. Ervaren ITAA-leden dat de opleiding voldoende in contact staat met de praktijk?

3. Onderzoeksaanpak

Aan de hand van een literatuuronderzoek wordt getracht een antwoord te formuleren op het eerste gedeelte van de onderzoeksvragen. Hoofdstuk 1 van de literatuurstudie poogt een kader te bieden waarbinnen het onderwerp van deze thesis geplaatst kan worden. Dat wordt bewerkstelligd door een antwoord te bieden op de eerste vier onderzoeksvragen. De eerste en vierde deelvraag worden beantwoord aan de hand van wetenschappelijke literatuur, die voornamelijk gevonden werd via de databanken van *Google Scholar* en de universiteitsbibliotheek van UHasselt. Op basis van de website van de Europese Commissie en die van *IFRS Foundation*, in combinatie met relevant wetenschappelijk onderzoek, wordt deelvraag 2 beantwoord. De websites van onder meer de relevante *Accounting Standards Boards* (CBN, FASB en IASB) en de Federale Overheidsdienst in België worden tot slot gebruikt om een antwoord te formuleren op de derde deelvraag. Hoofdstuk 2 gaat dieper in op de organisatie van de boekhoudkundige opleiding wereldwijd en de kloof die bestaat tussen de opleiding en praktijk. Bovendien wordt in dit hoofdstuk onderzocht welke moeilijkheden docenten ervaren in het doceren van opleidingsonderdelen in boekhoudkundige opleidingen alsook de uitdagingen die ervaren worden in het onderwijzen van rechtsvakken. Bijgevolg wordt getracht een antwoord te bieden op de vijfde tot zevende deelvraag, waarvoor wetenschappelijk onderzoek de basis vormt. Overeenkomstig de eerste en vierde deelvraag, werd ook hier via de databanken van *Google Scholar* en de universiteitsbibliotheek van UHasselt gezocht naar wetenschappelijke literatuur.

Deelvraag 8 tot en met 13 worden beantwoord aan de hand van empirisch onderzoek. Enerzijds worden interviews afgenomen bij docenten van Belgisch boekhoudrecht in boekhoudkundige opleidingen. Op basis van die interviews wordt een antwoord geformuleerd op de achtste tot en met tiende deelvraag. Verder worden ook interviews afgenomen bij leden van het ITAA. Hierin wordt getracht de ervaringen van de respondenten met betrekking tot deelvraag 11 tot en met 13 in kaart te brengen. Na het empirisch onderzoek volgt een discussie van de resultaten. De daarop volgende conclusie vormt het sluitstuk van deze thesis, waarin een genuanceerd antwoord geboden wordt op de centrale onderzoeksvraag en deelvragen, alsook de beperkingen van dit onderzoek en de aanbevelingen voor verder onderzoek toegelicht worden.

Deel 2: Literatuurstudie

Het eerste hoofdstuk van deze literatuurstudie streeft ernaar een breder begrip van het onderwerp van deze thesis te verschaffen, alsook het economisch belang ervan te duiden. In hoofdstuk 2 wordt nader onderzoek gevoerd naar de kwaliteit van de boekhoudkundige opleiding en hoe die opleiding zich verhoudt tot de praktijk van het boekhouden. De bevindingen uit het tweede hoofdstuk vormen samen met een inleidend gesprek met een ITAA-stagiair de basis voor de propositievorming waarop het empirisch onderzoek gebaseerd wordt. De ontwikkeling van de proposities die getest worden in het empirisch onderzoek, wordt teruggevonden in hoofdstuk 3.

Hoofdstuk 1: Boekhoudrecht

Hoofdstuk 1 tracht allereerst een definitie te verschaffen van de term boekhoudrecht. Vervolgens worden drie belangrijke rechtsbronnen voor boekhoudwetgeving nader toegelicht. De nadruk ligt hierbij op het definiëren van het toepassingsgebied van de Belgische boekhoudwetgeving, US GAAP, alsmede de internationale IFRS-regelgeving. De instituties verantwoordelijk voor het uitvaardigen van die wetgeving, worden daaropvolgend verder uitgelicht. Tot slot wordt in hoofdstuk 1 het (economisch) belang van boekhoudrecht en het voeren van een boekhouding onderzocht.

1.1 Definitie boekhoudrecht

Het begrip boekhoudrecht is een samentrekking van twee begrippen, namelijk 'boekhouding' en 'recht'. De boekhouding is een informatiesysteem waarin een onderneming op regelmatige basis economische en juridische gegevens met betrekking tot die onderneming registreert (De Lembre et. al, 2019), op een systematische en logische manier (Ajao et. al, 2016). De boekhouding stelt de onderneming in staat om haar prestaties te analyseren en op balansdatum in een financiële staat te gieten, beter bekend als de jaarrekening (De Lembre et. al, 2019). Dat maakt het mogelijk voor zowel interne als externe belanghebbenden om een accuraat beeld te vormen van de waarde van de onderneming (Helliar, 2013; Oguri, 2005) aan de hand van haar financiële positie, vermogen en resultaten (De Lembre et. al, 2019). Zo kunnen onderbouwde (strategische) beslissingen gemaakt worden door zowel internen als externen (De Lembre et. al, 2019; Helliar, 2013). Met andere woorden, de boekhouding vormt de basis voor de besluitvorming binnen een onderneming. Daarom dienen de financiële staten een getrouw beeld te vormen van de werkelijkheid (Siau & Mercken, 2005) en is het van cruciaal belang dat de boekhouding gevoerd wordt volgens een reeks in het recht vastgelegde regels (De Lembre et. al, 2019). Het recht wordt meer specifiek gedefinieerd als "het geheel van afdwingbare regels die tot doel hebben de maatschappij en het menselijk handelen te ordenen" (Van Hoecke et. al, 2019, p.14). Kortom, het boekhoudrecht omvat het geheel van regels die door de overheid worden afgedwongen, ter ordening van de boekhouding van ondernemingen.

1.2 Boekhoudrecht op verschillende niveaus

Er kan een onderscheid gemaakt worden tussen het nationaal en internationaal boekhoudrecht. In deze thesis heeft nationaal boekhoudrecht betrekking op de Belgische boekhoudwetgeving, ofwel BE GAAP genoemd. Belgische, niet-beursgenoteerde ondernemingen met een enkelvoudige jaarrekening (De Lembre et. al, 2019), uitgezonderd de Belgische openbare gereguleerde vastgoedvennootschappen zoals beschreven in artikel 11 van het KB-GVV (ETAAMB, 2014), zijn

verplicht de principes van het Belgisch boekhoudrecht te volgen (De Lembre et. al, 2019; IAS Plus, z.d.). Wanneer een boekhouding gevoerd wordt volgens het Belgische recht, is het weliswaar van belang dat een onderscheid gemaakt wordt tussen boekhoudrecht enerzijds en jaarrekeningenrecht anderzijds. Het Belgische boekhoudrecht wordt teruggevonden in het Wetboek Economisch Recht (WER), terwijl het jaarrekeningenrecht in het Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen (WVV) neergeschreven staat. Het jaarrekeningenrecht werd namelijk samengevoegd bij het vennootschapsrecht, aangezien beide rechtstakken inhoudelijk en feitelijk een sterke verbondenheid kennen (De Lembre et. al, 2019).

Het internationaal boekhoudrecht heeft betrekking op de IFRS-regelgeving en de US GAAP-wetgeving. De IFRS-regelgeving werd in Europa voor het eerst wettelijk onderschreven in 2002 naar aanleiding van de Europese IAS-IFRS-verordening (EUR-Lex, 2018; Europese Commissie, z.d.). Het betreft een Europese verordening, waaruit resulteert dat de regelgeving automatisch en rechtstreeks van toepassing is op ondernemingen in de lidstaten van de Europese Unie (Europese Commissie, z.d.; Sucher & Jindrichovska, 2004). Met andere woorden, binnen alle lidstaten van de Europese Unie geldt de verplichting IFRS-regelgeving toe te passen op geconsolideerde jaarrekeningen van beursgenoteerde ondernemingen, alsook de groepsjaarrekening van banken en verzekeringsmaatschappijen (EUR-Lex, 2018; IFRS Foundation, 2021a; Sucher & Jindrichovska, 2004). Bijgevolg is die verplichting ook in België van kracht (IFRS Foundation, 2021a). Niet-beursgenoteerde groepen in België hebben evenwel de keuze om op het niveau van consolidatie BE GAAP- dan wel IFRS-regelgeving toe te passen (IAS Plus, z.d.). Desalniettemin geldt ook op die regel de uitzondering van de eerder vernoemde gereguleerde vastgoedvennootschappen, in die zin dat zowel op enkelvoudig als geconsolideerd niveau de IFRS-regelgeving gevolgd dient te worden (ETAAMB, 2014).

Echter, de wettelijke onderschrijving van de IFRS-regelgeving blijft niet beperkt tot de Europese lidstaten, maar is tegenwoordig (gedeeltelijk) van toepassing in steeds meer landen wereldwijd (IFRS Foundation, 2018). In de Verenigde Staten vindt bijvoorbeeld een verschuiving plaats naar IFRS-regelgeving (Carmona & Trombetta, 2010; IFRS Foundation, 2018), alsook in Australië en bepaalde Afrikaanse landen (IFRS Foundation, 2018). Desalniettemin zijn beursgenoteerde ondernemingen gedomicilieerd in de Verenigde Staten tot op heden wel nog verplicht de US GAAP-regelgeving toe te passen in hun rapportering (IFRS Foundation, 2021b). Evenwel bestaat in het land voor niet-beursgenoteerde ondernemingen geen duidelijk uitgewerkt raamwerk voor de financiële verslaggeving (IFAC, 2020), waardoor noch US GAAP, noch IFRS verplicht toegepast dient te worden (IFAC, 2020; IFRS Foundation, 2021b). Buitenlandse ondernemingen die genoteerd zijn op de markt in de Verenigde Staten hebben tot slot de keuze om IFRS- dan wel US GAAP-regelgeving te volgen (IFRS Foundation, 2021b).

Kortom, US GAAP-regelgeving is tegenwoordig nog louter verplicht voor beursgenoteerde ondernemingen gedomicilieerd in de Verenigde Staten. Voor de boekhouding van Belgische ondernemingen vormen daarentegen de IFRS-regelgeving en BE GAAP belangrijke rechtstakken. De IFRS-standaarden dienen verplicht nageleefd te worden op het niveau van consolidatie van beursgenoteerde Belgische ondernemingen, alsook van niet-beursgenoteerde financiële instellingen

en verzekeringsondernemingen. Bovendien zijn gereguleerde vastgoedvennootschappen, ongeacht het niveau van de jaarrekening (enkelvoudig of geconsolideerd), steeds onderworpen aan de IFRS-regelgeving. Enkelvoudige jaarrekeningen van niet-beursgenoteerde ondernemingen zijn verplicht BE GAAP te volgen. Tot slot wordt, behoudens de voornoemde uitzonderingen, op het niveau van de geconsolideerde jaarrekening van niet-beursgenoteerde Belgische ondernemingen de keuze geboden om BE GAAP dan wel IFRS te hanteren.

1.3 Instituties

Het boekhoudrecht bestaat op verschillende niveaus en wordt bovendien uitgevaardigd en ondersteund door verschillende instituties. Zowel inzake IFRS-regelgeving (Deloitte, z.d.-b) als voor US GAAP in de Verenigde Staten (FASB, 2021), zijn onafhankelijke *Accounting Standards Boards* verantwoordelijk voor de constructie en introductie van (nieuwe) boekhoudwetgeving (Deloitte, z.d.-b; FASB, 2021), een fenomeen dat zich in meerdere landen voordoet. De wetgevende instanties van een land ondersteunen en helpen die onafhankelijke organisaties om accountingstandaarden in te voeren en af te dwingen (Siau & Mercken, 2005). Echter, in België ligt het zwaartepunt niet bij dergelijke *Accounting Standards Boards* (Siau & Mercken, 2005), maar bij de Belgische overheid die als belangrijkste institutie in het uitvaardigen van boekhoudregelgeving fungeert (Bollen & Lin-Van Nuffel, 1996; Siau & Mercken, 2005). In rechtstreeks contact met de overheid staat de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven (CRB) (FGOV, z.d.). De CRB dient als direct adviesorgaan voor de overheid bij sociaaleconomische cases (Bollen & Lin-Van Nuffel, 1996; FGOV, z.d.) en kan invloed uitoefenen op wetsontwerpen, waaronder accountingregelgeving (Bollen & Lin-Van Nuffel, 1996). Ook de Commissie voor Boekhoudkundige Normen (CBN) speelt een belangrijke rol in het interpreteren en creëren van boekhoudprincipes (Nationale Bank van België, z.d.). Internationaal wordt hiernaar verwezen als het *Belgian Accounting Standards Board* (BASB), dat verantwoordelijk is voor de uitvaardiging van financiële rapporteringsstandaarden (IFAC, 2021). De taak van de CBN wordt wettelijk geregeld in artikel III.93, §1 van het WER en luidt als volgt: "De regering en het Parlement op hun verzoek of uit eigen beweging van advies te dienen; door middel van adviezen en aanbevelingen bij te dragen tot de ontwikkeling van de leer van het boekhouden en de beginselen te bepalen van een regelmatige boekhouding". Naast de adviserende functie van de CBN naar de overheid toe, biedt zij ook ondersteuning voor individuele cases waarvoor vennootschappen of verenigingen een verzoek indienen. Daartoe worden adviezen gecreëerd die een zekere gezaghebbende waarde hebben voor zowel de verzoekende onderneming, als ondernemingen die later in gelijkaardige situaties terechtkomen. Het advies is echter niet bindend (Commissie voor Boekhoudkundige Normen, z.d.). Verder vormen ook het Instituut der Bedrijfsrevisoren (IBR) en het Instituut der Accountants en Belastingconsulenten (IAB) een ondersteunende en adviserende functie voor de overheid (Siau & Mercken, 2005). Het IAB fusioneerde later met het Beroepsinstituut van Erkende Boekhouders-Fiscalisten (BIBF) en gaat nu door het leven als het *Institute for Tax Advisors and Accountants* (ITAA) (ITAA, 2021b).

Ook op internationaal niveau wordt het economische verkeer, en meer specifiek de boekhouding, gereguleerd door diverse instituties. De IFRS-regelgeving enerzijds, wordt ontwikkeld door het *International Accounting Standards Board* (IASB) ter uniformisering van de 'taal van het boekhouden'

op internationaal vlak (Kouki, 2018). Het IASB is een onafhankelijke organisatie in de privésector die IFRS-regelgeving ontwikkelt en implementeert (Deloitte, z.d.-b). Anderzijds staat het *Financial Accounting Standards Board* (FASB) in voor de ontwikkeling van de US GAAP-wetgeving. Net als het IASB, betreft het een onafhankelijk orgaan dat rapporteringsstandaarden ontwikkelt, ditmaal voor ondernemingen die onderworpen zijn aan de US GAAP-regelgeving in de Verenigde Staten (FASB, 2021).

1.4 Het (economische) belang van een boekhouding en boekhoudrecht

Het belang van een boekhouding ontstond al in de vroege vijftiende en zestiende eeuw (De Lembre et. al, 2019). De boekhouding had, en heeft nog steeds, een zekere bewijskracht in rechtszaken (Commissie voor Boekhoudkundige Normen, 1997; De Lembre et. al, 2019). De functie van de boekhouding vormt op die manier een belangrijke verbondenheid met handel drijven en transacties voeren (Siau & Mercken, 2005). Bewijskracht verlenen betreft ook het doel waarop het boekhoudrecht zich later in Westerse landen heeft toegespitst (Commissie voor Boekhoudkundige Normen, 1997; Siau & Mercken, 2005). Artikel 20 van het Wetboek van Koophandel geeft de betekenis weer van een boekhouding als bewijsmiddel: "Een regelmatig gevoerde boekhouding kan door de rechter aangenomen worden om tussen de kooplieden als bewijs te dienen betreffende handelsverrichtingen."

Opdat een boekhouding regelmatig is, dient zij controleerbaar te zijn. Dat houdt in dat boekingen van begin tot einde getraceerd kunnen worden en de relevante verantwoordingsstukken eenvoudig beschikbaar zijn. Om te resulteren in een bewijskrachtige boekhouding, moet de boekhouding systematisch gebeuren en bovendien ondersteund worden door de nodige verantwoordingsstukken. De bewijskracht van de boekhouding bleef doorheen de tijd echter niet beperkt tot louter de rechtszaken, maar kreeg ook een belangrijke dimensie in de fiscale wereld. Indien het een boekhouding ontbreekt aan bewijskrachtige gegevens, bijvoorbeeld grote afwezigheid van belangrijke verantwoordingsstukken, zal de belasting van de onderneming niet bepaald worden aan de hand van de winst van de eigen boekhouding. Meer nog, de belasting zal bepaald worden aan de hand van de 'normale' winst van gelijkaardige belastingplichtigen (Commissie voor Boekhoudkundige Normen, 1997).

Echter, het doel bewijskracht te verlenen aan een boekhouding was niet de enige reden tot de ontwikkeling van het boekhoudrecht. Een boekhouding diende ook verantwoording af te leggen aan externe belanghebbenden, zoals klanten en leveranciers (Sangster, 2016). Allereerst ontstond de nood aan kwalitatieve normen met betrekking tot financiële rapportering aan het einde van de industriële revolutie. Kapitaalvennootschappen werden opgericht, alsook financiële markten kwamen tot stand. De beginselen met betrekking tot een regelmatige boekhouding werden bijgevolg vergezeld door het beginsel van een getrouwe jaarrekening (Siau & Mercken, 2005). Na een periode van deregulering die eindigde in de jaren negentig, opende omstreeks 2000 het debat tot de uitwerking van een degelijk boekhoudrecht. Talrijke financiële schandalen en gevallen van rapporteringsfraude wereldwijd hadden namelijk het vertrouwen van de burger geschaad. Onderzoek dat de relatie tussen accountingwetgeving, financiële ontwikkeling en economische groei in 51

ontwikkelde en opkomende markten bestudeerde, concludeerde dat verbeterde regulering het vertrouwen van het publiek wederom kon herstellen, een gegeven dat onontbeerlijk is om financiële ontwikkeling te kunnen garanderen. Onder financiële ontwikkeling wordt bijvoorbeeld verstaan dat bronnen beter gealloceerd kunnen worden, de handel van goederen en diensten soepeler verloopt et cetera (Akisik, 2013).

Ook de globalisering duidt nader het (economische) belang van een boekhouding en boekhoudrecht. Globalisering vereiste namelijk her-regulering van het beroep van accountant (Akisik, 2013). Onderzoek uit Egypte haalt verbeterde besluitvorming, aantrekken van nieuwe investeringen en opbouwen van publiek vertrouwen aan als belangrijke argumenten voor de hervorming van de regelgeving (Ebaid, 2016). De nood aan kwalitatieve financiële rapportering en uniformiteit in die rapportering ontstond (De Lembre et. al, 2019) en vormde de wortels van de internationale rapporteringsstandaarden (Seay, 2014). Globalisering maakte regelgevers, grote ondernemingen en investeerders attent inzake het belang van een gemeenschappelijk pakket aan boekhoudstandaarden wereldwijd (Ebaid, 2016). De IFRS-regelgeving diende ertoe transparantie en vergelijkbaarheid van ondernemingen op grote schaal mogelijk te maken, hetgeen onderzoek betreffende Bel-20 ondernemingen bevestigt (Jermakowicz, 2004). De boekhouding van een onderneming zou, nadat de internationale rapporteringsstandaarden toegepast worden, een betere reflectie vertonen van haar economische positie en prestaties in vergelijking met de situatie voor de invoering van IFRS-regelgeving (Barth et. al, 2008; Jermakowicz, 2004). Ook onderzoeken uit Europa (Chen et. al, 2010) en Egypte (Ebaid, 2016) duiden op een kwalitatievere boekhouding nadat IFRS ingevoerd werd (Chen et. al, 2010; Ebaid, 2016). Dat uitte zich onder meer in de lagere aanwezigheid van *earnings management* na adoptie van IFRS-wetgeving (Chen et. al, 2010), een techniek gebruikt door managers om de winsten te manipuleren en ze gunstiger voor te stellen (Barth et. al, 2008). Het FASB en IASB hebben daarom tot doel om met die IFRS-regelgeving een uniforme globale boekhoudwetgeving te creëren (Seay, 2014), die de kwaliteit en hoeveelheid van de gerapporteerde informatie verbetert (Kim & Shi, 2012). Daartoe heeft het FASB stappen ondernomen, teneinde de US GAAP-regelgeving steeds meer te convergeren met de IFRS-regelgeving opgesteld door het IASB. Ter bewerkstelling van dat doel, voeren het FASB en IASB samen projecten uit, bijvoorbeeld omtrent regels voor omzeterkenning (FASB, z.d.). De convergentie van het FASB en IASB (FASB, z.d.) vormt op die manier een voordeel voor de gebruikers van de financiële staten van ondernemingen, aangezien het de informatieasymmetrie tussen de gebruikers en opstellers van de financiële rapporten reduceert en de vergelijkbaarheid van de verslaggeving verhoogt (Seay, 2014).

Desalniettemin vormt de boekhouding niet louter voor externe gebruikers een belangrijke informatiebron, maar ook interne gebruikers halen voordelen uit een kwalitatief gevoerde boekhouding. De boekhouding biedt een *track record* van de prestaties van de onderneming in het verleden (Socea, 2012). De financiële positie van de onderneming kan op die manier eenvoudig vastgesteld worden, alsook de trend die de onderneming doorheen de jaren heeft doorgemaakt (Ajao et. al, 2016). Die informatie vormt een basis voor het toekomstige beleid (Socea, 2012). Kortom, wanneer een boekhouding correct wordt bijgehouden, zorgt dat ervoor dat managers hun financiële bronnen beter kunnen managen en zo waardevolle opportuniteiten weten aan te gaan (Ajao et. al, 2016). Het vormt op die manier een belangrijke ondersteuning voor de strategische besluitvorming

(Yap, 2019). Daarenboven wijst het onderzoek van Barth et. al (2008) uit dat *International Accounting Standards* (IAS) de kwaliteit van de boekhouding van ondernemingen verbeteren ten opzichte van de periode voor het gebruik van de IAS. Wanneer de boekhouding gevoerd wordt onder de IAS, zou bijvoorbeeld minder vaak aan *earnings management* gedaan worden (Barth et. al, 2008), hetgeen ook bevonden in de onderzoeken van Chen et. al (2010) en Ebaid (2016). Niettemin wordt benadrukt dat enkel de introductie van internationale standaarden niet voldoende is om een kwalitatieve boekhouding te garanderen, maar dat een sterk institutioneel kader ook van cruciaal belang is. Onder een sterk institutioneel kader verstaan Chen et. al (2010) bijvoorbeeld de kwaliteit van de regulering van ondernemingen en de controle op fraude in financiële rapportering (Chen et. al, 2010). Gezien de kenmerken van het institutioneel kader verder reiken dan de scope van deze thesis, wordt hier verder niet op ingegaan.

Het belang van boekhoudrecht en een kwalitatief gevoerde boekhouding voor externe en interne gebruikers van financiële rapporten kan doorgetrokken worden naar de economische waarde ervan voor respectievelijk de markt in zijn geheel (Kim & Shi, 2012; Seay, 2014) en ondernemingen individueel (Ajao et. al, 2016). Enerzijds ervaart de markt voordelen in de vorm van onder andere een hoger handelsvolume, lagere kapitaalkosten en verhoogde liquiditeit door IFRS-regelgeving te implementeren (Kim & Shi, 2012; Seay, 2014), hetgeen bevestigd wordt door het onderzoek van Akisik (2013), waaruit blijkt dat regulering cruciaal is om financiële ontwikkeling te stimuleren. Anderzijds speelt de boekhouding en de informatie die hieruit voortvloeit, een belangrijke rol in het verwerven van financiering. Indien de kwaliteit van de boekhouding gevrijwaard wordt, zal de informatieasymmetrie tussen de ondernemer en de kapitaalverstrekker tot een minimum teruggebracht worden. Zo kan de onderneming met gebrek aan financiering maar met het uitzicht op een kwaliteitsvol project, efficiënt gelinkt worden aan een kapitaalverstrekker die op zoek is naar een opportuniteit (Christensen et. al, 2016). Boekhoudrecht speelt aldus een belangrijke rol om de werking van kapitaalmarkten te bevorderen. Investeerders kunnen betere beslissingen maken doordat een accuraat beeld gevormd kan worden van de prestaties van de onderneming, waardoor bijgedragen wordt aan de efficiëntie van kapitaalmarkten (Ebaid, 2016).

Hoofdstuk 2: De opleiding van boekhouder

Hoofdstuk 2 van deze literatuurstudie verschaft inzicht in de opleiding van een boekhouder, alsook het beroep. Allereerst wordt kort toegelicht wat een boekhouder onderscheidt van een accountant. Verder wordt in hoofdstuk 2 van de literatuurstudie een beeld gevormd over hoe de opleiding van een boekhouder wereldwijd georganiseerd wordt. Meer specifiek wordt ingezoomd op de geldende kwaliteitsstandaarden en de mate waarin die nageleefd worden. Vervolgens wordt in dit hoofdstuk gepoogd inzicht te creëren in de kloof tussen de vereiste vaardigheden en kennis in de praktijk van het boekhouden, en hetgeen aangeleerd in de opleiding. Tot slot tracht in kaart gebracht te worden welke moeilijkheden docenten van boekhoudkundige opleidingen en van rechtsvakken ervaren in het overbrengen van de vakspecifieke kennis.

2.1 Boekhouder versus accountant

Boekhouder en accountant zijn twee begrippen die in Belgische context vaak verwisselbaar gehanteerd worden, hoewel een verschil tussen beide bestaat. Een boekhouder heeft voornamelijk een uitvoerende taak en is niet onderworpen aan wettelijke vereisten, terwijl een accountant of erkend boekhouder wél onderworpen is aan wettelijke vereisten en zich bovendien meer bezighoudt met analyses en controles van de boekhouding (Administratiekantoor De Administratie, 2021). Gezien het internationale karakter van de literatuur waarop deze literatuurstudie gebaseerd werd, zullen de begrippen boekhouder en accountant verwisselbaar worden gebruikt om naar het beroep van een boekhouder te verwijzen. Indien meer specifiek de erkende boekhouder bedoeld wordt, zal verwezen worden naar een gecertificeerd of professioneel boekhouder/accountant.

2.2 Organisatie van accounting-opleidingen wereldwijd

Hoewel zowel opleidingen als het beroep van accountant een globaal fenomeen omvatten (Helliard, 2013; McPeak et. al, 2012) kennen zij tot op heden nog steeds geen volledige consistentie en vergelijkbaarheid op mondiaal niveau (Helliard, 2013). Sociale, economische, politieke en culturele invloeden, alsook de geschiedenis van een maatschappij, hebben wereldwijd een verscheidenheid aan boekhoudkundige opleidingen teweeggebracht. Die verscheidenheid resulteerde door de jaren heen in tal van stakeholders, met elk hun eigen noden en verwachtingen over de boekhouding van een onderneming. Om die redenen werd het onmogelijk een globaal model te creëren dat voldoet aan de noden van ieder land en iedere stakeholder (Helliard, 2013).

Echter, ongeacht de verschillen die wereldwijd bestaan op het gebied van het beroep van accountant en de voorafgaande opleiding, blijft het van cruciaal belang dat waardevolle economische beslissingen genomen kunnen worden aan de hand van de informatie die door de accountant wordt aangeleverd. Met andere woorden, bepaalde competenties dienen over de grenzen heen beheerst te worden door de boekhouder om kwalitatieve besluitvorming mogelijk te maken. Een kwaliteitsvolle opleiding dient hiertoe enige zekerheid te bieden. Bijgevolg tracht het *International Accounting Education Standards Board* (IAESB) enige kwaliteitsgarantie te bieden met betrekking tot een boekhoudkundige opleiding (McPeak et. al, 2012). Het IAESB is als het ware een orgaan dat zich inzet om globale standaarden, beter bekend als *International Education Standards* (IES), vast te leggen voor een professionele boekhoudkundige opleiding (Crawford et. al, 2014). Die standaarden

oefenen wereldwijd een invloed uit op opleidingen en trainingen (McPeak et. al, 2012), en werden opgesteld met als doel globaal een minimumvereiste aan standaarden op te leggen aan accountants (Helliard, 2013). Op die manier kan besluitvorming gebaseerd worden op het werk van kwalitatieve en competente professionele accountants, onafhankelijk van de plaats waar de opleiding of training genoten werd (McPeak et. al, 2012) en kan er op nationaal niveau voldaan worden aan de complexe economische en sociale vraagstukken die zich voordoen (IAESB, 2021).

Het IAESB schrijft acht IES voor (Saville, 2007). Echter, IES8 heeft specifiek betrekking op *audit professionals*, hetgeen buiten de scope van deze thesis reikt. Bijgevolg zal voor IES1 tot en met IES7 een extra woordje uitleg worden verschaft, gezien die standaarden een bijdrage trachten te leveren aan de kwaliteit van boekhoudkundige opleidingen en de bekwaamheid van professionele accountants (McPeak et. al, 2012). IES1 vereist dat er bepaalde toelatingsvoorwaarden worden opgelegd om toegang te verkrijgen tot de opleiding van professioneel accountant (Saville, 2007). IES2 bepaalt daarnaast de inhoud van de opleiding. Hiertoe bestaat bijvoorbeeld de verplichting om *financial accounting* te doceren, alsook vakken met betrekking tot *corporate governance* en *management accounting*. IES3 focust vervolgens op de vereiste professionele vaardigheden die de opleiding dient te verschaffen, waaronder communicatie- en organisatievaardigheden. Volgens IES4 dient de opleiding zich toe te leggen op waarden, attitudes en ethische normen (Helliard, 2013; Majzoub & Aga, 2015; McPeak et. al, 2015). In IES5 staat verder beschreven dat de kandidaat een zekere praktijkervaring dient opgedaan te hebben vooraleer de titel van professioneel accountant kan toegewezen worden. IES6 stelt voorts dat een eindbeoordeling moet plaatsvinden, vooraleer de kandidaat toegang krijgt tot de titel van gecertificeerd accountant. IES7 vereist tot slot een eeuwige professionele ontwikkeling van een professioneel accountant, waarbij 'levenslang leren' centraal staat. Het is namelijk van belang dat men steeds over de relevante competenties beschikt, nodig om het werk van gecertificeerd accountant naar behoren uit te voeren (Saville, 2007).

Verschillende accountantsorganisaties wereldwijd rapporteren geheel of gedeeltelijk te voldoen aan voornoemde standaarden uitgevaardigd door het IAESB. Echter, in werkelijkheid vormen die rapporten niet steeds een goede referentie voor hoe het er echt aan toe gaat. Maar al te vaak wordt in de praktijk afgeweken van de IES, gezien de 'lokale onderwijslogica' van een land sterker staat dan de standaarden die gezet worden door het IAESB. Bovendien kwam het orgaan nog niet naar voren als dominante instantie voor het opstellen van de normen voor boekhoudkundige opleidingen en is zij in de onmogelijkheid naleving van de IES af te dwingen (Crawford et. al, 2014). In België wordt getracht die internationale standaarden zo goed mogelijk na te leven. Het ITAA monitort als het ware de toegang tot het beroep van gecertificeerd accountant door middel van examens te organiseren en praktijkervaring op te leggen in de vorm van een stage. De kandidaat participeert allereerst in een toegangsexamen, waarbij een geslaagd percentage vereist is om toegang te verkrijgen tot de stage. Gedurende de stage zullen er ad-interim nog testen plaatsvinden en dient op het einde van het traject nog een kwalificerend schriftelijk en mondeling examen afgelegd te worden. Indien dat gunstig is, wordt toegang verleend tot de titel van accountant. Met andere woorden, op dat moment wordt de kwalificatie van 'erkend boekhouder' aan de begunstigde toegekend (ITAA, 2021a). Praktijkervaring en de nodige professionele opleiding zijn beiden belangrijke IES (Helliard, 2013), waaraan het ITAA in België zo goed mogelijk tracht te voldoen (IFAC,

2021). Echter, verder onderzoek naar de kwaliteit van boekhoudkundige opleidingen in België ontbreekt. Deze thesis tracht een meer concreet beeld te creëren over de organisatie van de opleidingsonderdelen over Belgisch boekhoudrecht in bachelor-, graduaats- en masteropleidingen in Vlaamse hogescholen en universiteiten en de manier waarop de kwaliteit van die vakken nagestreefd wordt.

2.3 De gap tussen opleiding en praktijk

Ondanks de geldende opleidingsstandaarden voor boekhoudkundige opleidingen, is die vorming nog steeds niet in staat om aan de verwachtingen van de praktijk te voldoen (Bui & Porter, 2010). Het onderricht wereldwijd kan vaak moeilijk het hoofd bieden aan de veranderingen van het beroep, waardoor een kloof tussen beide ontstaat (Helliari, 2013). Het beroep van accountant heeft door de jaren heen een belangrijke evolutie doorgemaakt. Howieson (2003) voorspelde een verschuiving van de puur *compliance*-diensten van de accountant naar een meer adviserende rol. Van Coile (2015), voorzitter van het ITAA, bevestigt dat die verschuiving zich daadwerkelijk heeft voorgedaan. Door de automatisering van het boekhoudproces verkrijgen de accountants namelijk meer tijd om controles en kwalitatieve analyses door te voeren, om op basis daarvan advies te verlenen aan de betrokken onderneming (Van Coile, 2015). Verder wordt het beroep van boekhouder volgens onderzoeken in het Midden-Oosten (Alsharari, 2017) en Australië (Helliari, 2013) ook via allerlei andere perspectieven beïnvloed: sociale, economische, politieke en culturele veranderingen oefenen elk hun invloed uit op het beroep (Alsharari, 2017; Helliari, 2013). Bijvoorbeeld, de doorgedreven privatisering van overheidsbedrijven in Jordanië legde hoge druk op boekhouders om te voldoen aan de behoeften van de geprivatiseerde bedrijven, aangezien meer en meer een boekhouding gevoerd werd volgens de principes van de Verenigde Staten en Groot-Brittannië (Alsharari, 2017). Zowel Alsharari (2017) als Howieson (2003) benadrukken dat het daarom belangrijk is dat de opleiding van een accountant mee evolueert met de veranderingen in de buitenwereld. Dat duidt bijgevolg op de afhankelijkheid van universiteiten en hogescholen ten opzichte van het werkveld (Lee, 1989).

De moeilijkheid bestaat erin de verwachtingen van opleidingen, het werkveld, alsook die van de overheid op één lijn te brengen. Er bestaat een zogenaamde *skills-gap* tussen de vaardigheden die het werkveld vereist en degenen aangeleerd in de opleiding (Yap et. al, 2014). Volgens Bui en Porter (2010) bestaat er namelijk een verschillende visie met betrekking tot het te bereiken doel van de opleiding van een boekhouder, vanuit het oogpunt van de opleiding versus dat van de praktijk. Aan de ene kant tracht de opleiding voornamelijk de nadruk te leggen op de intellectuele ontwikkeling van de studenten, terwijl aan de andere kant vanuit het werkveld verwacht wordt dat de studenten worden klaargestoomd voor de praktijk. Dat maakt dat voor mensen uit het werkveld een *expectations-performance gap* bestaat, aangezien niet aan de verwachte competenties en eindtermen voldaan wordt die in de praktijk vooropgesteld worden (Bui & Porter, 2010).

Bovendien blijkt uit onderzoek wereldwijd dat de discrepantie tussen opleiding en praktijk doorheen de tijd vaak groeiende is. In 2012 werd namelijk een rapport gepubliceerd door het *American Institute for Certified Public Accountants* (AICPA), waarin de hoofdmoot was dat studenten kennis en praktijkrelevante kennis ontbraken (Gribbin & Saini, 2016). Aan het einde van de jaren tachtig (1986)

werd dat probleem reeds aangehaald (Lee, 1989). Het rapport van de *American Accounting Association* vond ook toen al een kloof tussen boekhouding in de praktijk en in de opleiding. In die periode focuste de opleiding hoofdzakelijk op het doceren van boekhoudtechnieken, terwijl de praktijk meer kennis vereiste en pleitte voor een veeleer liberale benadering van de boekhouding (Lee, 1989), waarbij het curriculum mee evolueert met de maatschappelijke context (Boyce et. al, 2019). Met andere woorden, opleidingen besteedden aandacht aan korte termijn relevante kennis, terwijl het aspect van de bredere economische kennis op langere termijn vergeten werd (Lee, 1989). Vaak ligt de focus namelijk op de vaardigheden die nodig zijn om in het beroep te starten, maar minder op de vereisten nodig om op langere termijn een duurzame carrière op te bouwen (Lawson et. al, 2014).

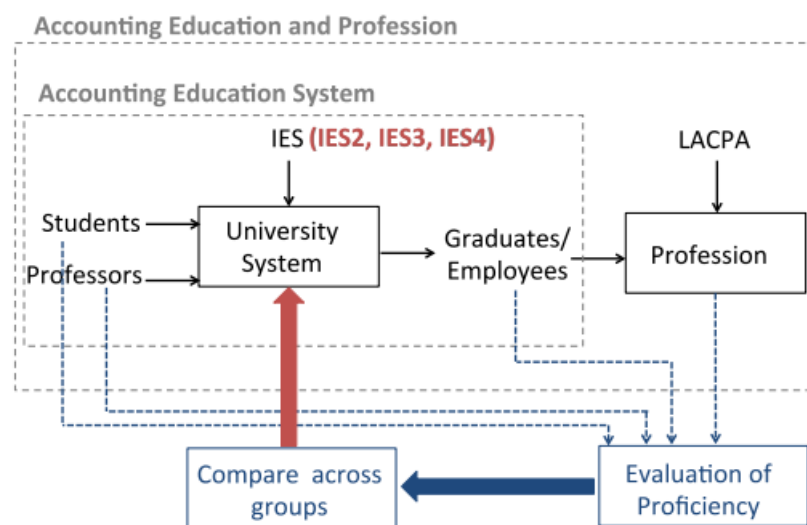
Rond dezelfde periode uitte ook Sandy Burton zijn kritiek op zowel de opleiding van een accountant, als het beroep. Sandy Burton was in de tweede helft van de twintigste eeuw een belangrijke speler in de vorming van het Amerikaanse boekhoudrecht. Later werd hij Chief Accountant van het *Securities and Exchange Commission* (SEC) en werd Burton ook lid van de adviesraad van het FASB. Met het doel de gap tussen de opleiding en het beroep van een accountant te verkleinen, werd hij mederedacteur van het kwalitatieve *journal, Accounting Horizons*. Burtons' kritiek bestond erin dat de focus van zowel de opleiding als het beroep van de accountant veel te nauw was. Als voorstander van transparante financiële rapportering, werd de focus van het FASB op louter financiële verslaggeving niet gesmaakt. Burton pleitte daarom voor duidelijkere communicatie omtrent de prestaties van de activiteiten van de onderneming, eerder dan de enge focus op uitsluitend haar financiële performantie (Bloom, 2011). Ook de boekhoudkundige opleiding bleef niet gespaard van kritiek. Overeenkomstig de onderzoeken van Lee (1989) en Helliard (2013), benadrukt ook het onderzoek van Bloom (2011) dat de voeling met de praktijk vaak ontbreekt. Onderzoek zou daarom de brug moeten vormen tussen de opleiding en de praktijk (Bloom, 2011; Lee, 1989), maar is vaak eerder abstract en speelt niet in op de praktische en sociale noden in het vakgebied van accounting (Bloom, 2011).

Later, rond de eeuwwisseling, stelde het Enronschandaal op zijn beurt opnieuw de boekhoudkundige opleidingen in vraag. Opleidingen werden bekritiseerd aangezien het professionals afleverde die niet in de mogelijkheid waren om kwalitatieve zakelijke en boekhoudkundige beoordelingen te geven, noodzakelijk om financiële schandalen zoals dat van Enron te vermijden (Diamond, 2005). En, hoewel die kritiek reeds bestond in de eerste jaren van het nieuwe millennium, is de reformatie van de boekhoudkundige opleidingen in de Verenigde Staten volgens het onderzoek van Boyce et. al (2019) nog steeds een doodlopende straat. De gewoonte bestaat erin veranderingen te overleggen, maar de werkelijke implementatie blijft vaak uit. Een mogelijke verklaring voor dat verschijnsel betreft de sterke veranderlijkheid van het beroep op zichzelf bovenop de evolutie van de sociale context waarin de professie zich bevindt. De opleiding focust zich primair op de veranderingen in het beroep, waardoor de evolutie van de sociale context vaak op de achtergrond verdwijnt (Boyce et. al, 2019).

Echter, ongeacht het bestaande onderzoek en de vele kritieken op de gap tussen boekhoudkundige opleidingen en de praktijk, bleven de afgelopen decennia gelijkaardige kritieken bestaan. Het

onderzoek van Lawson et. al (2014) wijst zo'n 25 jaar na de bevindingen van Lee (1989) nog steeds op het belang van een verschuiving van een korte termijn naar een langere termijn perspectief in boekhoudkundige opleidingen. Meer specifiek dienen de opleidingen niet louter te focussen op de inzetbaarheid van de student vlak nadat de opleiding wordt afgerond, maar moet meer nadruk gelegd worden op het aanpassingsvermogen van de student aan de verschillende organisatiecontexten waarin hij gedurende zijn professionele carrière kan terechtkomen (Lawson et. al, 2014). Ook bevestigt het onderzoek van Boyce et. al (2019) dat, ongeacht de vele research en de talrijke aanbevelingen, men er nog steeds niet in slaagde het beroep van accountant te plaatsen binnen de bredere sociale context zoals bedoeld in het onderzoek van Lee (1989). Kortom, hoewel reeds decennia lang de kloof tussen opleiding en praktijk bekritiseerd wordt door wetenschappelijk onderzoek, is men er nog niet in geslaagd om relevante hervormingen door te voeren die de convergentie tussen opleiding en praktijk faciliteren. De verscheidenheid aan stakeholders en de veranderlijke sociale context vormen door de jaren heen herhaaldelijk een struikelblok om accurate wijzigingen aan de opleiding door te voeren.

In de literatuur werd een model gecreëerd waarin de discrepantie tussen opleiding en praktijk visueel in beeld gebracht kon worden. Majzoub en Aga (2015) trachten aan de hand van onderstaand model de kloof, alsook de interacties, tussen de relevante stakeholders in kaart te brengen:

Figuur 1: Gap tussen boekhoudkundige opleiding en praktijk, uit Majzoub & Aga, 2015, p.5

Figuur 1 beschrijft de discrepantie tussen de boekhoudkundige opleiding en het beroep. Het model geeft de verschillende stakeholders weer en de interacties tussen die stakeholders. Studenten en docenten vormen de input van de universiteit. Studenten volgen de opleiding en docenten doceren de materie. Die opleiding moet aan de IES voldoen (Majzoub & Aga, 2015), die meer specifiek betrekking hebben op de *Accounting Education Standards* (Majzoub & Aga, 2015; McPeak et. al, 2012). Zoals reeds vermeld in sectie 2.2, omvatten de IES acht standaarden. Daarvan werden drie standaarden opgenomen in bovenstaand model (Helliard, 2013), namelijk IES2, IES3 en IES4 (Majzoub & Aga, 2015). Volgens het onderzoek van Majzoub en Aga (2015) betreffen het louter die standaarden die specifiek afgestemd zijn op het hoger onderwijs, hetgeen betrekking heeft op het *university system* in bovenstaande figuur.

De output die vervolgens door de universiteit afgeleverd wordt, zijn afgestudeerde studenten en werknemers, die op hun beurt de input vormen van het werkveld. Ook in het werkveld worden drie categorieën stakeholders onderscheiden: werknemers, werkgevers en *Certified Public Accountants* (CPA). Om de kloof tussen de opleiding en praktijk na te gaan, is het van belang de percepties en verwachtingen van zowel de stakeholders uit het universitaire systeem na te gaan, als van de mensen uit het werkveld. Hoe evalueren collega's de skills en kennis van pas-afgestudeerden? Welke discrepantie in vaardigheden wordt ervaren door de CPA en de werkgever? Die waarnemingen worden vervolgens samengenomen en leiden tot een aanbeveling voor de opleiding. Het is als het ware een onophoudend proces van verbetering en evaluatie, waardoor de opleiding steeds meer kan bijgeschaafd worden om te voldoen aan de vereisten in de praktijk (Majzoub & Aga, 2015).

Echter, hoewel onderzoek uitwijst dat in de opleiding aan de internationale standaarden voldaan wordt, blijkt er nog steeds een kloof te bestaan tussen de vaardigheden van de afgestudeerde studenten en de vereisten van de belanghebbenden uit het werkveld (Majzoub & Aga, 2015). Een belangrijke bevinding uit onderzoek uit Australië kan een verklaring bieden voor die kloof tussen de opleiding en de praktijk. Daarin wordt namelijk gesteld dat vaak niet voldaan wordt aan IES5, die vereist dat tijdens de opleiding praktijkervaring wordt opgedaan. In tegenstelling tot de verwachtingen, wordt die standaard door vele professionele boekhoudkundige instanties niet gevraagd vooraleer in het beroep van accountant gestart kan worden (Helliard, 2013).

Desalniettemin wijdt bestaande wetenschappelijke literatuur zich voornamelijk aan de algemene *accounting education*, terwijl de specifieke focus op het boekhoudrecht, bovendien in Belgische context, veelal ontbreekt. Daarom tracht deze thesis nader onderzoek te voeren naar de kloof tussen de boekhoudkundige opleiding en de praktijk inzake de kennis van het Belgisch boekhoudrecht die zich in België voordoet.

2.4 Uitdagingen in het doceren van accounting-opleidingsonderdelen en rechtsvakken

Sectie 2.3 wees reeds kort op de veranderlijkheid van de professie van boekhouder en de uitdagingen die dat biedt aan de organisatie van de boekhoudkundige opleidingen. Vele jaren voor het Enronschandaal werd er reeds gewerkt aan de hervorming van de opleiding van boekhouder. De *Big6* accountantskantoren van die tijd investeerden veel geld in een fonds om de verandering in de vorming mogelijk te maken (Diamond, 2005). Hoewel bronnen werden vrijgemaakt ter verbetering van de boekhoudkundige opleidingen, blijkt uit recent onderzoek in de Verenigde Staten dat het vaak blijft bij woorden, maar dat de daden niet volgen (Boyce et. al, 2019). Bijgevolg ontstond de vraag welke moeilijkheden docenten ervaren in het doceren van opleidingsonderdelen uit boekhoudkundige opleidingen alsook welke uitdagingen ondervonden worden in het onderwijzen van juridische materie aan economiestudenten.

2.4.1 Accounting-opleidingsonderdelen

Een eerste uitdaging van het doceren van boekhoud-gerelateerde opleidingsonderdelen betreft de veranderlijkheid van het beroep. Internationale literatuur wijst uit dat docenten door de jaren heen met moeilijkheden kampten om de opleiding van accountant actueel te houden met de voortdurende

veranderingen van het beroep op wereldwijd vlak (Diamond, 2005; Yap et. al, 2014). De wereld is voortdurend in beweging, en boekhoudkundige opleidingsonderdelen dienen de veranderingen in de professie in se, maar ook in de maatschappij, te integreren (Boyce et. al, 2019). In Iran werd bijvoorbeeld verschillende jaren geleden beslist over de onderwerpen die behandeld zouden worden in de boekhoudkundige studies, terwijl die vakken door de jaren heen niet aangepast werden aan de veranderende noden van de maatschappij (Khajavi & Rezaei, 2019). Daarenboven vindt onderzoek bij de *Big4* en vijf kleine tot middelgrote accountantskantoren dat docenten van boekhoudkundige opleidingsonderdelen vaak ontbreken aan praktische ervaring, waardoor de opleiding tekortkomt aan praktijkgerichte toepassingen (Bui & Porter, 2010). Ook onderzoeken uit de Verenigde Staten (Diamond, 2005) en Iran (Khajavi & Rezaei, 2019) benadrukken dat er te weinig interactie is tussen de opleiding en de praktijk om de opleiding up-to-date te houden (Diamond, 2005; Khajavi & Rezaei, 2019). Om die barrière te overwinnen, beveelt onderzoek uit Australië aan dat academici en de accountingsector een partnership vormen om de praktijk en de opleiding te kunnen integreren (De Lange & Watty, 2011), ook *practical education* genoemd (Khajavi & Rezaei, 2019). De docent kan bijvoorbeeld zijn ervaringen delen uit het werkveld of er kunnen actief stages georganiseerd worden. In ieder geval heeft *practical education* een belangrijke invloed op de studenten: motivatie en zelfvertrouwen nemen toe en er kan dieper ingegaan worden op de leerstof (Khajavi & Rezaei, 2019).

Verder wordt de markt vertegenwoordigd door een breed scala aan stakeholders die elk andere verwachtingen hebben ten aanzien van een accountant: wat de boekhouders in het werkveld als relevante skills achten, zou voor stakeholders in de kapitaalmarkt als irrelevant ondervonden kunnen worden (Diamond, 2005). Het onderzoek van Diamond (2005) benadrukt bijgevolg de uitdaging om de inhoud van de opleiding te bepalen, alsook de relevante skills die voor de diverse stakeholders van belang zijn. Opnieuw zou accounting-onderzoek de brug moeten vormen tussen opleiding en praktijk, door de gaps te vinden tussen de noden in de maatschappij en de kennis bijgebracht in de opleiding (Diamond, 2005). In overeenstemming met het onderzoek van Boyce et. al (2019), onderstreept ook het onderzoek van Diamond (2005) dat de opleiding niet louter moet mee-evolueren met de veranderingen in het beroep, maar ook aandacht dient te besteden aan de ontwikkelingen van de behoeften en noden in de maatschappij.

Echter, de struikelblokken die zich voordoen in het doceren van accounting-gerelateerde opleidingsonderdelen zijn niet louter te wijten aan de *expectations-performance gap* die zich voordoet tussen de opleiding en de praktijk. Ook kenmerken eigen aan de wereld van vandaag enerzijds, en aan universiteiten anderzijds, vormen een uitdaging. Globalisering is bijvoorbeeld een belangrijk actueel wereldwijd fenomeen. Het zorgt in de Verenigde Staten (Dove & Bryant, 2016), maar ook in Australië (De Lange & Watty, 2011), voor een grotere toestroom van internationale studenten (De Lange & Watty, 2011; Dove & Bryant, 2016). Volgens Dove en Bryant (2016) vereist een verhoogd aandeel van internationale studenten dat in de opleidingen rekening gehouden wordt met de diverse noden, culturen en verschillen in manier van leren die hiermee gepaard gaan. Cultuurverschillen zouden bijvoorbeeld voor stress en angst kunnen zorgen bij internationale studenten. De Lange en Watty (2011) stellen verder dat de verhoogde toestroom van internationale studenten in Australië leidt tot een aanzienlijke stijging in de *student-staff ratio* in boekhoudkundige

opleidingen (De Lange & Watty, 2011), hetgeen vaak een uitdaging vormt voor docenten, gezien er minder vrijheid is om te focussen op de individuele noden van de studenten (Douglas, 2012).

2.4.2 Rechtsvakken

Daarnaast dient ook nader ingezoomd te worden op het belang van boekhoudrecht in de opleiding van een boekhouder. Zoals eerder vermeld, vormt boekhoudrecht een onontbeerlijk onderwerp van het beroep van accountant. Onderzoek uit Iran neemt dat bovendien op als één van de criteria om de kwaliteit van de boekhoudkundige opleiding te bepalen. Wanneer in de opleiding minder belang gehecht wordt aan de *accounting standards* van Iran, wordt bijgevolg lager gescoord op kwaliteit (Khajavi & Rezaei, 2019). Het is daarom van belang dat, naast de praktijkgerichte opleidingsonderdelen, voldoende aandacht wordt besteed aan relevante boekhoudwetgeving in een boekhoudkundige opleiding.

Overeenkomstig het beroep van boekhouder, kent ook het wetgevende kader dat het beroep reguleert almaar veranderingen (Howieson, 2003). In 2015 werden in het Belgische boekhoudrecht bijvoorbeeld de groottecriteria van ondernemingen gewijzigd (KPMG, 2015) en zeer recent (2019) werd het nieuwe Wetboek van Venootschappen en Verenigingen ingevoerd (Wolters Kluwer, 2021). Ook internationale regelgeving kent regelmatig aanpassingen. Zo werd in 2018 bijvoorbeeld de IFRS 15 standaard toegevoegd aan de IFRS-regelgeving (Deloitte, z.d.-a). Desalniettemin bestaan moeilijkheden in doceren van wetgeving er niet louter in dat het recht onophoudelijk verandert. In de situatie van economiestudenten, omvat de uitdaging daarenboven dat zij geen achtergrond hebben in het recht. Een grote hoeveelheid leerstof wordt op een kortere termijn van vaak één semester gedoceerd, terwijl rechtenstudenten diezelfde leerstof dienen te verwerken op twee volledige semesters (Douglas, 2012). De economiestudenten worden dus verwacht op korte termijn vertrouwd te geraken met de complexe begrippen en taal van het recht (Douglas, 2012), die ze vaak maar moeilijk onder de knie krijgen (Kariyawasam & Low, 2014).

Verder worden de eerste juridische opleidingsonderdelen doorgaans in grote groep gedoceerd (Douglas, 2012; Kariyawasam & Low, 2014), wat een belangrijke uitdaging creëert voor de docent om na te gaan of iedereen de leerstof goed beheerst (Kariyawasam & Low, 2014). Rechtsvakken worden doorgaans als moeilijk en onverstaanbaar ervaren en het gevoel van de student dat hij vaardigheden ontbreekt om het vak tot een succesvol einde te brengen, speelt ook een belangrijke rol. Die perceptie wordt reeds in de eerste recht-gerelateerde vakken gevormd en nemen studenten vaak mee naar latere rechtsvakken (Kariyawasam & Low, 2014). Bovendien bestaat de uitdaging erin de juridische vakken duidelijk te contextualiseren binnen de economische opleiding die de student geniet (Douglas, 2012). Daarnaast stellen Kariyawasam en Low (2014) dat zowel studenten als docenten lijden onder een te grote hoeveelheid leerstof op te korte termijn in recht-gerelateerde opleidingsonderdelen.

Kortom, het dynamische aspect van het beroep van accountant (Diamond, 2005) en de *expectations-performance gap* tussen opleiding en praktijk (Bui & Porter, 2010), zijn een hele uitdaging in het doceren van accounting-gerelateerde opleidingsonderdelen. Onder andere de nood aan relaties

tussen universiteiten, en bedrijven die professionelen aanbieden om de praktijkrelevante opleidingsonderdelen te doceren, is daarom groot (Geary et. al, 2010). Uit het onderzoek van Geary et. al (2010) bleek bovendien dat studenten het zeer positief ervaren wanneer mensen uit het werkveld de opleidingsonderdelen doceerden. Tot slot vormen recht-gerelateerde vakken voor zowel studenten als docenten een struikelblok (Douglas, 2012; Kariyawasam & Low, 2014). Echter, de literatuur legt grotendeels de nadruk op de algemene moeilijkheden in het doceren van accounting-gerelateerde opleidingsonderdelen en juridische materie wereldwijd. Deze thesis tracht meer specifiek te focussen op de lasten die docenten aan Vlaamse hogescholen en universiteiten ervaren wanneer boekhoudrecht-gerelateerde vakken gedoceerd worden. Bovendien wordt gepoogd genuanceerd na te gaan hoe het hoofd geboden wordt aan de voortdurende wijzigingen in de wetgeving opdat de boekhoudrecht-gerelateerde opleidingsonderdelen steeds up-to-date gehouden kunnen worden.

Hoofdstuk 3: Propositievorming

De onderzoeken van Helliari (2013) en McPeak et. al (2021) benadrukten reeds dat de boekhoudkundige opleiding, alsook het beroep van boekhouder, wereldwijd van belang zijn. Bijgevolg werd in het verleden divers onderzoek gevoerd naar de organisatie van de boekhoudkundige opleiding en de bestaande gap tussen de vaardigheden verworven in de opleiding, en de *skills* die vereist zijn in de praktijk. Onder andere het snel evoluerende karakter van het beroep (Helliari, 2013; Howieson, 2003; Van Coile 2015) en de lage betrokkenheid van de opleidingen met de praktijk (Lee, 1989), worden als belangrijke invloeden beschouwd die de gap tussen de boekhoudkundige opleidingen en het beroep onderhouden. Echter, bestaand onderzoek richt zich voornamelijk op de algemene *accounting education* en spitst zich slechts sporadisch toe op de discipline van het boekhoudrecht in de opleiding. Daarnaast ontbreekt onderzoek naar hoe docenten trachten kwalitatief onderricht te verschaffen voor de opleidingsonderdelen met betrekking tot Belgisch boekhoudrecht aan Vlaamse hogescholen en universiteiten. Bovendien betreft de literatuurstudie hoofdzakelijk internationale literatuur en wijdt bestaand wetenschappelijk onderzoek zich evenmin aan de situatie in België. In hoofdstuk 3 worden de proposities gevormd waarop het empirisch onderzoek van deze thesis een antwoord tracht te bieden. Allereerst wordt gefocust op de proposities voor de eerste groep stakeholders: docenten van opleidingsonderdelen die Belgisch boekhoudrecht behandelen. Verder wordt inzicht verschaft in de ontwikkeling van de proposities waarop de interviews bij leden van het ITAA een antwoord pogen te bieden.

3.1 Propositievorming docenten

3.1.1 Kwaliteit van opleidingsonderdelen over Belgisch boekhoudrecht

Met het doel wereldwijd een minimale kwaliteitsnorm te behalen inzake boekhoudkundige opleidingen, werden de IES voor professionele boekhoudkundige opleidingen opgesteld door het IAESB (Crawford et. al, 2014; McPeak et. al, 2012). Onderzoek wijst uit dat, hoewel diverse accountingorganisaties verspreid over de wereld rapporteren te voldoen aan die standaarden, de werkelijkheid niet zo gunstig blijkt te zijn (Crawford et. al, 2014). Echter, in België vormt het ITAA de toegangspoort voor gecertificeerde accountants, waarbij welzeker verschillende van de kwaliteitsnormen opgesteld door het IAESB worden nagestreefd (Helliari, 2013; ITAA, 2021a). Desalniettemin ontbreekt verder onderzoek naar de naleving van bepaalde kwaliteitsnormen bij docenten binnen boekhoudkundige opleidingen in Vlaanderen, meer specifiek toegepast op opleidingsonderdelen die Belgisch boekhoudrecht behandelen. Bijgevolg tracht het empirisch onderzoek een genuanceerd antwoord te bieden op de eerste propositie:

Docenten van opleidingsonderdelen over Belgisch boekhoudrecht streven kwaliteitsnormen na met als doel de kwaliteit van het opleidingsonderdeel te garanderen.

3.1.2 Overeenstemmen opleiding met de praktijk

Diverse academische literatuur werd gewijd aan onderzoek naar de discrepantie die bestaat tussen boekhoudkundige opleidingen en de praktijk. Niet louter veranderingen in het beroep in se vormen een uitdaging om de opleidingen actueel te houden (Helliari, 2013), maar ook met allerlei sociale, economische, politieke en culturele veranderingen dient rekening gehouden te worden (Alsharari,

2017; Helliar, 2013). Bijgevolg bestaat de uitdaging erin de opleidingsonderdelen actueel te houden met zowel de veranderingen in het beroep van boekhouder, als evoluties in de maatschappelijke context (Boyce et. al, 2019). De kloof tussen opleiding en praktijk werd reeds aangehaald in onderzoek aan het einde van de jaren tachtig. Volgens Lee (1989) ontbrak praktijkrelevante ervaring in de opleiding en er werd bovendien te sterk gefocust op de korte termijn relevante kennis voor het beroep (Lee, 1989). Ook in recenter onderzoek bleven gelijkaardige kritieken bestaan (De Lange & Watty, 2011; Khajavi & Rezaei, 2019; Lawson et. al, 2014). Door middel van interviews zal daarom getracht worden volgende propositie te toetsen:

Docenten van opleidingsonderdelen over Belgisch boekhoudrecht ervaren moeilijkheden in het overeenstemmen van de boekhoudkundige opleiding met de praktijk.

3.1.3 Struikelblokken in het doceren van boekhoudrecht

Wetenschappelijke literatuur duidt verder op verschillende moeilijkheden in het doceren van boekhoud-gerelateerde vakken. In wetenschappelijk onderzoek wordt herhaaldelijk tot dezelfde conclusie gekomen: de opleiding ontbreekt voeling met de praktijk (Diamond, 2005; Khajavi & Rezaei, 2019). Echter, een partnership tussen academische instellingen en de accountingsector zou een deel van die uitdaging wegnemen (De Lange & Watty, 2011), maar zal lang geen totaaloplossing bieden voor de gap die tussen de boekhoudkundige opleiding en de praktijk bestaat. De markt is namelijk samengesteld uit een diverse portefeuille aan stakeholders, die elk eigen verwachtingen hebben ten aanzien van de vaardigheden van een boekhouder. De moeilijkheid bestaat erin de opleiding op die manier te organiseren, dat de noden en behoeften van iedere (groep) stakeholder(s) in de markt vervuld worden (Diamond, 2005). Bovendien spelen ook kenmerken eigen aan dynamieken in de wereld en universiteiten een belangrijke rol. Het doelpubliek in universiteiten is bijvoorbeeld meer divers geworden: globalisering zorgt voor meer en meer internationale studenten, wat op zijn beurt resulteert in nieuwe noden, culturen en manieren van leren, alsook in een hogere *student-staff* ratio (De Lange & Watty, 2011; Dove & Bryant, 2016). Dat vormt een extra uitdaging voor docenten van opleidingsonderdelen in boekhoudkundige opleidingen.

Gezien de focus van deze thesis, werd ook naar wetenschappelijk onderzoek gezocht met betrekking tot moeilijkheden in het doceren van rechtsvakken. Overeenkomstig de algemene opleidingsonderdelen in de opleiding accounting, werd ook de veranderlijkheid van het wetgevende kader waarbinnen het beroep van boekhouder georganiseerd wordt, aangehaald als uitdaging in het doceren van rechtsvakken (Howieson, 2003). Daarenboven worden de juridische opleidingsonderdelen in economische opleidingen doorgaans gedoceerd in grote groep (Douglas, 2012; Kariyawasam & Low, 2014), aan studenten die bovendien niet vertrouwd zijn met de taal van het recht (Douglas, 2012). Grote hoeveelheden leerstof dienen verwerkt te worden op korte termijn, wat voor zowel student als docent een uitdaging vormt (Kariyawasam & Low, 2014).

Echter, onderzoek naar moeilijkheden die docenten in onderwijsinstellingen in Vlaanderen ervaren in het doceren van vakken met betrekking tot Belgisch boekhoudrecht, ontbreekt in de wetenschappelijke literatuur. Door middel van empirisch onderzoek tracht deze thesis licht te werpen

op de uitdagingen die docenten ervaren in het doceren van Belgisch boekhoudrecht en de manier waarop hiermee wordt omgegaan. Op volgende propositie wordt gepoogd een antwoord te bieden door middel van empirisch onderzoek:

Docenten ervaren moeilijkheden in het doceren van opleidingsonderdelen over Belgisch boekhoudrecht.

3.2 Propositievorming ITAA-leden

Zoals in sectie 3.1.2 werd aangehaald, werd reeds divers onderzoek gewijd aan de kloof tussen de boekhoudkundige opleidingen en de praktijk. Door licht te werpen op de kennis en naleving van kwaliteitsnormen, de overeenstemming van de boekhoudkundige opleiding en de praktijk en de moeilijkheden die docenten ervaren in het doceren van opleidingsonderdelen in Belgisch boekhoudrecht, wordt getracht een beeld te vormen van de kwaliteit van opleidingsonderdelen over Belgisch boekhoudrecht aan Vlaamse hogescholen en universiteiten. Echter, ook het andere uiteinde van het spectrum dient onderzocht te worden: Welke hiaten in de kennis van boekhouders worden herhaaldelijk ervaren vanuit de praktijk?

3.2.1 Toepassing van kennis op het beroep

Met het doel de proposities te vormen op basis waarvan de interviews met leden van het ITAA uitgewerkt zullen worden, werd een eerste verkennend gesprek georganiseerd met een ITAA-stagiair met zeven jaar werkervaring. Overeenkomstig de beschikbare literatuur (Diamond, 2005; Khajavi & Rezaei, 2019), werd herhaaldelijk aangehaald dat de voeling met de praktijk vaak ontbrak. Vooral de integratie van de materie uit de verschillende vakgebieden uit de boekhoudkundige opleiding tot één samenhangend geheel in de praktijk, werd ervaren als een belangrijk gebrek. Hoewel de leerstof uit de individuele opleidingsonderdelen gewoonlijk voldoende gekend is, vormt het voor starters namelijk vaak een moeilijkheid linken te leggen tussen die verschillende opleidingsonderdelen (ITAA-stagiair, Persoonlijke Communicatie, 8 april 2022). Daarom zal in de interviews dieper ingegaan worden op volgende propositie:

Startende werknemers ervaren moeilijkheden met het toepassen van de kennis van het Belgisch boekhoudrecht op de werkzaamheden die uitgevoerd worden.

3.2.2 Focus op inzetbaarheid op korte termijn

Bovendien werd, in tegenstelling tot de literatuur (Lawson et. al, 2014; Lee, 1989), benadrukt dat de focus van de aangeleerde kennis te ruim ligt en te sterk focust op aspecten die pas jaren later in het beroep aan bod komen. Meer specifiek werd geduid op de brede focus van het boekhoudrecht in de opleiding, terwijl het werkveld vereist dat grondige kennis aanwezig is van de belangrijkste basisbegrippen van het boekhoudrecht. De boekhouding vormt namelijk de basis voor de verdere werkzaamheden, waaronder de fiscale aangiften. De basisregels van het boekhoudrecht, waaronder afschrijvingsregels en groottecriteria van de onderneming, alsook een basiskennis aan btw-regels, worden bijgevolg als belangrijke kennis geacht als startende boekhouder (ITAA-stagiair, Persoonlijke Communicatie, 8 april 2022). Deze tegenstelling tussen de bestaande literatuur en de visie van de

ITAA-stagiair, biedt een interessant standpunt dat verder onderzocht wordt in het empirisch onderzoek aan de hand van volgende propositie:

De kennis van het Belgisch boekhoudrecht dient meer gefocust te zijn op de inzetbaarheid van de werknemer op korte termijn.

3.2.3 Contact tussen opleiding en praktijk

Tot slot werd in overeenstemming met de literatuur (De Lange & Watty, 2011) aangehaald dat de onderwijsinstellingen meer in contact dienen te staan met de praktijk. Op die manier kunnen onder andere stages beter georganiseerd worden en kan gedurende de eerste praktijkervaring meer aandacht besteed worden aan de aspecten die voor een beginnende boekhouder als parate kennis geacht worden (ITAA-stagiair, Persoonlijke Communicatie, 8 april 2022). Bijgevolg luidt de derde propositie als volgt:

De boekhoudkundige opleiding dient in nauwer contact te staan met de praktijk.

Deel 3: Empirisch onderzoek

Met als doel inzicht te verwerven in de ervaringen omtrent de gevormde proposities uit hoofdstuk 3 van deze thesis, werd kwalitatief empirisch onderzoek gevoerd. In hoofdstuk 4 wordt allereerst inzicht verworven in de onderzoeksmethode van het empirisch onderzoek. Hoofdstuk 5 verschaft voorts een uitgebreide uiteenzetting van de resultaten en creëert inzicht in de ervaringen van de respondenten. Tot slot worden die resultaten in hoofdstuk 6 geïnterpreteerd en vergeleken met de bevindingen uit de literatuurstudie.

Hoofdstuk 4: Onderzoeksopzet

Hoofdstuk 4 biedt een uiteenzetting van de gebruikte methoden voor data-verzameling en data-analyse. Bovendien wordt een beeld gevormd van de belangrijkste eigenschappen van de respondenten uit de steekproef. Ook de opbouw van de interviewleidraad voor de docenten en ITAA-leden, wordt teruggevonden in hoofdstuk 4. Dit hoofdstuk sluit af met een schematische weergave van de codebomen, die de basis vormen voor de structuur van de resultaten in hoofdstuk 5.

4.1 Dataverzameling

Via empirisch onderzoek wordt getracht de proposities uit hoofdstuk 3 te toetsen. Meer specifiek zal kwalitatieve data verzameld worden door middel van één-op-één semigestructureerde interviews met de respondenten. Een semigestructureerd interview biedt een bepaalde houvast van thema's en vragen die behandeld moeten worden tijdens het interview, maar staat ook enige flexibiliteit toe (Saunders et. al, 2011). De vragen kunnen afhankelijk van het profiel van de respondent namelijk verschillen en de mogelijkheid om door te vragen op een onduidelijke of onvolledige reactie van de respondent vormt een kans om een diepgaander beeld te creëren van de ervaringen van de geïnterviewde (Baarda et. al, 2013; Saunders et. al, 2011). Bovendien zijn respondenten vrij ervaringen te delen die geen rechtstreeks antwoord bieden op een vraag uit de interviewleidraad, maar mogelijk wel een waardevolle bijdrage leveren aan het gevoerde onderzoek van deze thesis. Dat maakte dat het afnemen van interviews geprefereerd werd boven de afname van enquêtes.

Het gros van de interviews werd face-to-face afgenomen, via een online platform (Teams, Google Meet) dan wel fysiek. Bovendien werd, bij voorkeur van één respondent, een telefonisch interview afgenomen. Door één-op-één interviews te organiseren, zijn de respondenten in staat ongeremd hun mening te geven met betrekking tot het onderzoeksonderwerp van deze thesis. De pool aan respondenten die voor dit empirisch onderzoek bevraagd werd, werd gevonden aan de hand van selecte steekproefmethoden. Een selecte steekproefmethode wordt gebruikt indien geen duidelijk steekproefkader vastgesteld kan worden en tevens niet alle cases uit een populatie dezelfde kans hebben om deel uit te maken van de steekproef (Saunders et. al, 2011). Primair werd gebruik gemaakt van de doelgerichte steekproefmethode. Saunders et. al (2011) definiëren de doelgerichte steekproefmethode als volgt: "Een doelgerichte steekproefmethode is een selecte steekproefmethode waarbij het oordeel van de onderzoeker bepaalt welke cases deel uit zullen maken van de steekproef" (Saunders et. al, 2011, p.163). Op die manier werd op zoek gegaan naar de cases die volgens de onderzoeker zoveel mogelijk relevante informatie konden verschaffen. Wanneer door middel van de doelgerichte steekproefmethode onvoldoende respondenten

geselecteerd konden worden, werd bijkomend gebruik gemaakt van de sneeuwbalsteekproefmethode. Die methode wordt in Saunders et. al (2011) gedefinieerd als een selecte steekproefmethode waarbij de informatie die verkregen wordt gedurende het onderzoek bij de eerste geïnterviewden, gebruikt wordt om op zoek te gaan naar nieuwe respondenten (Saunders et. al, 2011). De respondenten werden steeds per e-mail en/of telefonisch gecontacteerd. Via dat kanaal werd een eerste beeld geschetst van het doel van deze thesis en kon een passend tijdslot worden vastgelegd.

Door middel van de semigestructureerde interviews werd getracht de ervaringen van twee groepen respondenten in kaart te brengen met betrekking tot de proposities opgesteld in hoofdstuk 3. De eerste groep betreft het *university system*. Het *university system* heeft meer specifiek betrekking op docenten van de opleidingsonderdelen aangaande Belgisch boekhoudrecht in boekhoudkundige bachelor-, graduaats- en masteropleidingen aan Vlaamse hogescholen en universiteiten. De tweede groep respondenten omvat ITAA-leden. De ITAA-leden die aangesproken werden, zijn reeds meerdere jaren actief in het beroep van boekhouder en waren gedurende hun loopbaan verantwoordelijk voor de opleiding van nieuwe werknemers of starters in de boekhouding. Bijgevolg kan de respondent zijn of haar ervaringen delen met betrekking tot de hiaten in de kennis van de werknemer die als relevant ervaren worden voor de praktijk. Daarnaast kunnen ook bepaalde aanbevelingen voor de opleiding die aangehaald worden vanuit het werkveld, onder de loep genomen worden. Opdat valide onderzoek tracht geleverd te worden, werden nieuwe respondenten bevraagd tot verdere interviews geen nieuwe informatie meer verschaften, ook wel theoretische saturatie genoemd (Baarda et. al, 2013). 16 respondenten werden bevraagd, waarvan 9 docenten en 7 ITAA-leden. Tabel 1 geeft een overzicht van de geïnterviewde docenten, weliswaar geanonimiseerd:

Tabel 1: Respondenten groep docenten

Respondent	Hogeschool/ Universiteit	Opleidingsonderdeel	Niveau	Praktische achtergrond
Respondent 1	Hogeschool 1	Accounting 2	Bachelor	Ja, boekhoudkantoren bijstaan
Respondent 2	Hogeschool 1	Accounting 1	Bachelor	Nee
Respondent 3	Hogeschool 1	Accounting 2	Bachelor	Ja, 16 jaar ervaring als ITAA-lid en sinds 3 jaar voltijds docent
Respondent 4	Universiteit 1	Boekhoud- en jaarrekeningenrecht	Master	Ja, advocaat
Respondent 5	Hogeschool 2	Dubbel boekhouden	Bachelor	Ja, auditor-bedrijfsrevisor
Respondent 6	Hogeschool 1	Financial accounting 1 en 2	Graduaat	Ja, 15 jaar ervaring op finance-afdelingen en sinds 3 jaar voltijds docent
Respondent 7	Hogeschool 2	Financial accounting & Accountancy actualiteit	Bachelor	Ja, zelfstandige

Respondent 8	Hogeschool 1	Financial accounting 1, 2 en 3	Graduaat	Nee
Respondent 9	Universiteit 2	Boekhoud- en jaarrekeningenrecht	Master	Ja, jurist

Tabel 2 geeft een overzicht van de geïnterviewde ITAA-leden:

Tabel 2: Respondenten groep ITAA-leden

Respondent	Aantal jaar ervaring	Opmerking
Respondent 10	7 jaar	Stagiair aan het ITAA
Respondent 11	22 jaar	/
Respondent 12	30 jaar	/
Respondent 13	6 jaar	Huidige functie= kwaliteitsfunctie
Respondent 14	25 jaar	/
Respondent 15	10 jaar	Docent personenbelasting aan Hogeschool 3
Respondent 16	14 jaar	/

De interviewleidraad tracht per gedefinieerde groep respondenten de bijhorende proposities te behandelen. Tabel 3 geeft de interviewleidraad weer voor de eerste groep respondenten: docenten van opleidingsonderdelen die Belgisch boekhoudrecht behandelen. De vragen werden opgesteld aan de hand van de verkregen inzichten uit de literatuur. Die inzichten werden meer specifiek bevestigd in het kader van het Belgisch boekhoudrecht. Voor iedere respondent startte het interview met enkele algemene vragen, opdat een concreter beeld geschetst kon worden van het profiel van de bevrage. Onder andere de naam, opleiding en het beroep van de respondenten werden hierin bevestigd. Na die eerste algemene kennismaking, werd verder gefocust op de vragen relevant voor het profiel van de geïnterviewde. Er werd steeds rekening gehouden met de vooropgestelde volgorde van de vragen, behalve wanneer de respondent zelf relevante ervaringen deelde die betrekking hadden op een andere propositie. Wanneer alle vragen behandeld waren, werd allereerst bevestigd of de respondent één aanbeveling ter verbetering van het opleidingsonderdeel dat hij of zij doceert, kon verschaffen. Vervolgens werd gevraagd of de geïnterviewde zelf nog iets wilde toevoegen aan het gesprek dat een bijdrage zou kunnen leveren aan het onderwerp van deze thesis. Het interview werd afgesloten met de vraag of de respondent nog personen kende die een relevante inbreng zouden kunnen leveren aan dit onderzoek, eerder omschreven als de sneeuwbalsteekproef.

Tabel 3: Interviewleidraad docenten

Proposities docenten	Vragen
Feitelijke gegevens	Kan u zichzelf kort even voorstellen? – (Naam, leeftijd, opleiding, beroep, aantal jaren aan het werk in die functie)
Algemeen	Welk opleidingsonderdeel doceert u? - Welke plaats heeft Belgisch boekhoudrecht in het opleidingsonderdeel?

<p>Propositie 1: Docenten van opleidingsonderdelen over Belgisch boekhoudrecht streven kwaliteitsnormen na met als doel de kwaliteit van het onderwijs te garanderen.</p>	<p>Hoe tracht u de kwaliteit van opleidingsonderdelen waarin Belgisch boekhoudrecht behandeld wordt, te garanderen? (heeft u hier zelf nog bemerkingsen over – wat kan volgens u beter)</p>
	<p>Zijn er in België bepaalde kwaliteitsstandaarden waaraan een boekhoudkundige opleiding dient te voldoen?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zo ja, past u die ook specifiek toe op uw opleidingsonderdeel en hoe? - Zo nee, zou u het nuttig vinden dat er een algemene set aan standaarden voor de boekhoudkundige opleiding bestond?
	<p>Heeft u kennis van de IES?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zo ja, hoe implementeert u die in het opleidingsonderdeel? - Zo nee, denkt u dat het waardevol is om internationale kwaliteitsstandaarden te volgen en waarom?
<p>Propositie 2: Docenten van opleidingsonderdelen over Belgisch boekhoudrecht ervaren moeilijkheden in het overeenstemmen van de boekhoudkundige opleiding met de praktijk.</p>	<p>Hoe zorgt u ervoor dat het opleidingsonderdeel steeds actueel blijft met de veranderingen in het beroep van boekhouder?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ervaart u hier moeilijkheden? - Welke? - Hoe pakt u dat aan?
	<p>Hoe gaat u in het opleidingsonderdeel om met de veranderingen in de Belgische boekhoudwetgeving?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ervaart u hier moeilijkheden? - Welke? - Hoe pakt u dat aan?
	<p>Hoe tracht u in het opleidingsonderdeel met betrekking tot Belgisch boekhoudrecht de praktijk te integreren?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ervaart u hier moeilijkheden? - Welke? - Waar kan het beter?
<p>Propositie 3: Docenten van opleidingsonderdelen over Belgisch boekhoudrecht ervaren moeilijkheden in het doceren van het vak.</p>	<p>Ervaart u moeilijkheden in het doceren van Belgisch boekhoudrecht?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zo ja, welke? - Zo nee, wat zorgt ervoor dat het voor u vlot gaat om de kennis over te brengen?

	<p>Heeft u zelf een achtergrond in het Belgisch boekhoud- en jaarrekeningenrecht (beroep)?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zo ja, vindt u dat een meerwaarde in het doceren van het opleidingsonderdeel? Kan u uw antwoord verder verduidelijken? - Zo nee, ervaart u hierdoor moeilijkheden in het doceren van het opleidingsonderdeel? Kan u uw antwoord verduidelijken?
	<p>Zijn er bepaalde aspecten waar u extra aandacht aan hecht gezien het een juridische materie betreft gedoceerd aan studenten die niet vertrouwd zijn met de taal van het recht?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Welke aspecten? - Hoe speelt u hierop in? <p>Indien u na het verbeteren van het examen Belgisch boekhoudrecht een rapport zou moeten maken over de skills/kennis die studenten volgens u nog het meest ontbreken met betrekking tot het opleidingsonderdeel, wat zou dat dan zijn?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe zou u trachten de opleiding hieraan aan te passen?
Afsluiting	<p>Indien u zelf één wijziging mocht doorvoeren om de kwaliteit van de opleidingsonderdelen met betrekking tot Belgisch boekhoudrecht te verbeteren, wat zou dat zijn? (of de manier waarop het gedoceerd wordt)</p> <p>Is er iets dat u zelf nog belangrijk vindt en dat u graag zou toevoegen aan dit interview?</p> <p>Heeft u nog vragen?</p> <p>Kent u nog personen die een relevante bijdrage zouden kunnen leveren aan dit onderzoek?</p>

Voor de interviews van de ITAA-leden wordt een gelijkaardige structuur gehanteerd als voor de docenten, maar ligt de focus op andere topics. Met behulp van een verkennend gesprek met een ITAA stagiair werden onderbouwde stellingen gevormd, op basis waarvan de vragen voor de interviews verder uitgeschreven werden. Aan het einde van het interview werd de respondent gevraagd nog één aanbeveling te doen die volgens de persoon in kwestie een bijdrage zou leveren aan het verkleinen van de kloof tussen de opleiding en de praktijk. In Tabel 4 wordt de interviewleidraad voor de ITAA-leden weergegeven:

Tabel 4: Interviewleidraad ITAA-leden

Propositie ITAA-leden	Vragen
Feitelijke gegevens	Kan u zichzelf kort even voorstellen? – (Naam, leeftijd, opleiding, beroep, aantal jaren aan het werk in die functie)
Inleiding	Wat heeft u doorheen de jaren ervaren als grootste uitdaging binnen het beroep van boekhouder?
	Welke hiaten in de kennis van boekhouders worden doorgaans ervaren? - Waar dient een opleiding volgens u meer op in te zetten?
	Wanneer ik spreek op de term boekhoudrecht, wat zijn de eerste dingen die dan in u opkomen?
<p>Propositie 1: Startende werknemers ervaren moeilijkheden met het toepassen van de kennis van het Belgisch boekhoudrecht op de werkzaamheden die uitgevoerd worden.</p>	Welke mening heeft u met betrekking tot volgende stelling: Werknemers ervaren moeilijkheden met het samenbrengen van de kennis aangeleerd in de diverse vakgebieden van de boekhoudkundige opleiding. - Waarom heeft u die mening?
	Ervaart u dat werknemers moeilijkheden hebben met het toepassen van Belgisch boekhoudrecht tijdens het uitoefenen van dagelijkse werkzaamheden (inboeken, jaarlijkse afsluiting enzovoort)? - Indien ja, hoe zou u die situatie aanpakken? - Indien nee, waarom heeft u die mening? - Kan u een voorbeeld geven?
<p>Propositie 2: De kennis van het Belgisch boekhoudrecht dient meer gefocust te zijn op de inzetbaarheid van de werknemer op korte termijn.</p>	Wat is uw mening met betrekking tot volgende stelling: De kennis van het Belgisch boekhoudrecht dient meer gefocust te zijn op de inzetbaarheid van de werknemer op korte termijn. - Waarom heeft u die mening? - Kan u verder specificeren?
<p>Propositie 3: De boekhoudkundige opleiding dient in nauwer contact te staan met de praktijk.</p>	Wat is uw mening met betrekking tot volgende stelling: De boekhoudkundige opleiding dient in nauwer contact te staan met de praktijk. - Waarom heeft u die mening? - Kan u verder specificeren?
	Waar dient de opleiding volgens u meer de nadruk op te leggen?
Afsluiting	Indien u een aanbeveling zou moeten doen voor het huidige onderwijs om kloof tussen de opleiding en de praktijk te verkleinen, welke zou dat dan zijn?

	Is er iets dat u zelf nog belangrijk vindt en dat u graag zou toevoegen aan dit interview?
	Heeft u nog vragen?
	Kent u nog personen die een relevante bijdrage zouden kunnen leveren aan dit onderzoek?

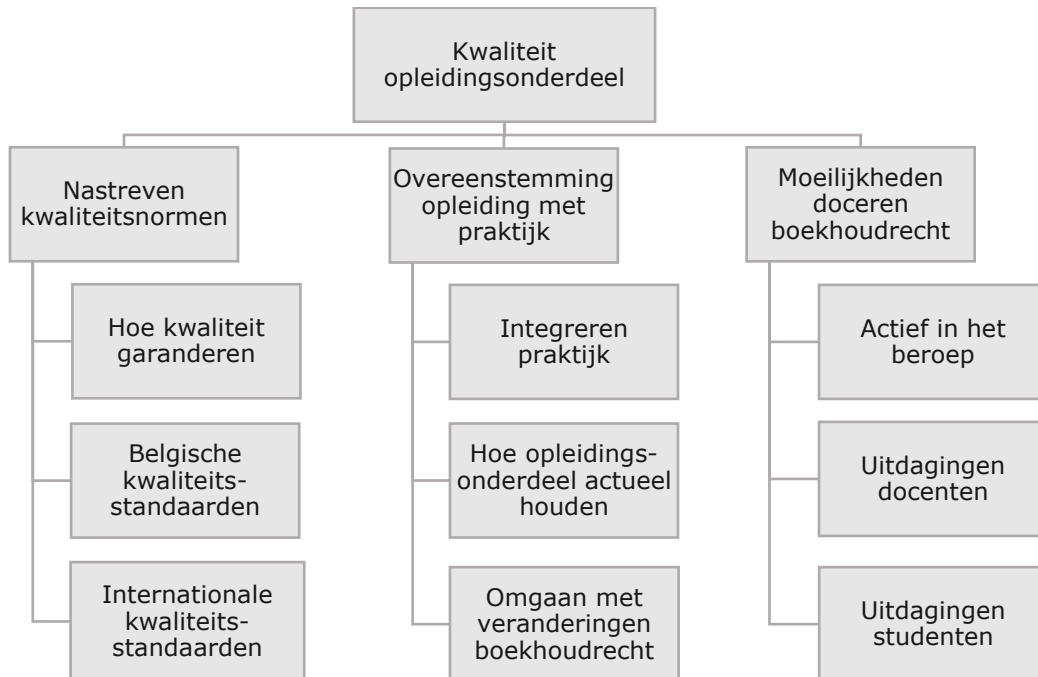
4.2 Data-analyse

De analyse van kwalitatieve data is als het ware een iteratief proces tussen waarnemen, analyseren en reflecteren. De waarneming, met name het uitvoeren van de interviews, gaat aan de analyse vooraf. Met als doel het analyseproces van de waargenomen data te vergemakkelijken, zullen de interviews volledig getranscribeerd worden. Hierdoor ontstaat een uitgebreide maar ongeordende set aan data die door middel van de interviews verkregen werd (Baarda et. al, 2013). De algemene informatie aan de start van het interview wordt gebruikt ter beschrijving van het profiel van de respondenten (Tabel 3 en Tabel 4). Vervolgens wordt van start gegaan met de codering van de getranscribeerde interviews. In de eerste stap zullen alle transcripties doorgenomen worden, waarbij de relevante elementen ter beantwoording van de onderzoeksvraag worden gemarkeerd. De data wordt ontleed en wordt onderscheiden door middel van trefwoorden of labels (Baarda et. al, 2013). Met andere woorden wordt gestart met open codering: de ruwe data wordt opgedeeld en krijgt per paragraaf of woord een bepaalde code. Daarbij wordt getracht een label te selecteren dat sterk overeenkomt met de eigen woorden van de respondent, ook *in vivo* codes genoemd (Saunders et. al, 2011). Soortgelijke paragrafen of woorden krijgen bovendien een gelijkaardig of hetzelfde label. De codering gebeurt voor beide groepen respondenten, de docenten en de ITAA-leden, afzonderlijk.

De tweede stap in het analyseproces betreft het axiaal coderen. Gedurende die tweede stap vindt een eerste groepering plaats van de geselecteerde paragrafen in de fase van het open coderen. De verschillende uitspraken zullen met elkaar vergeleken worden, waarbij de codes uit de open codering worden gegroepeerd naar een meer abstracte code. Die abstracte code stemt meer specifiek overeen met een vraag uit de interviewleidraad, die gebaseerd werd op de bevindingen uit de wetenschappelijke literatuur in combinatie met het inleidende gesprek met de ITAA-stagiair. De code uit de axiale codering vormt een overkoepelende term voor de combinatie van enkele codes uit de open codering. Indien een bepaalde paragraaf uit de open codering waarin bovendien relevante informatie wordt verschaft, niet gecodeerd kan worden aan de hand van een vraag uit de interviewleidraad, wordt een overkoepelende term uit de kwalitatieve data gebruikt ter groepering van de codes uit de open codering.

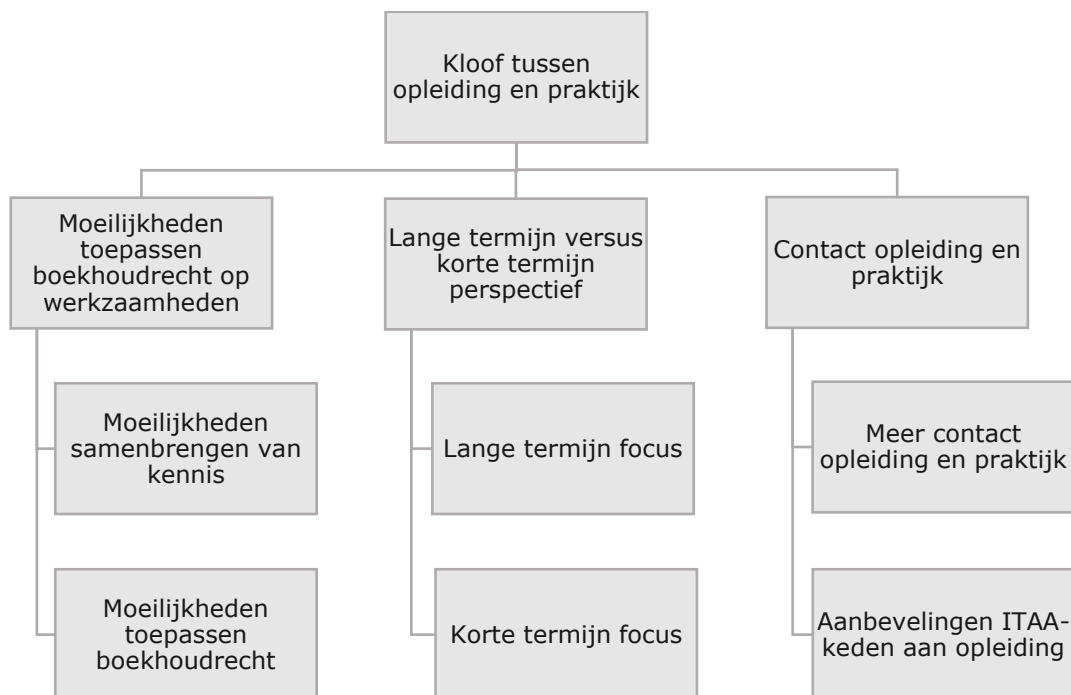
De analyse sluit af met het selectief coderen (Saunders et. al, 2011), waarin het synthetiseren van de axiale codes plaatsvindt (Baarda et. al, 2013). De abstracte codes uit het axiaal coderen worden in deze fase toegewezen aan de diverse stellingen die worden getoetst in het empirisch onderzoek. Hierbij wordt gezocht naar bepaalde patronen en verbanden in de kwalitatieve data die verzameld werd, opdat een genuanceerd antwoord op de onderzoeksvraag geboden kan worden.

De codering werd in een codeboom samengevat, die de basis vormde voor het uitschrijven van de resultatensectie. Enerzijds werd een codeboom opgesteld op basis van de codering van de interviews met de docenten:

Figuur 2: Codeboom docenten

Anderzijds geeft Figuur 3 de codeboom weer van de interviews met de ITAA-leden:

Figuur 3: Codeboom ITAA-leden

Wanneer de analyse is afgerond, dient de onderzoeker nog te reflecteren op de data die verzameld werd gedurende het desbetreffende interview. Hierin wordt nagegaan of er bepaalde opvallende, nieuwe dingen werden vermeld door de respondent, waar de onderzoeker voordien nog niet bij had

stilgestaan. Dat zou een invloed kunnen hebben op enerzijds het waarnemingsproces, gezien specifiek aandacht kan besteed worden aan het bevragen van dat aspect. Anderzijds zou het analyseproces beïnvloed kunnen worden, door te zoeken naar data in de voorgaande interviews die ook betrekking hebben op dat topic (Baarda et. al, 2013).

Hoofdstuk 5: Resultaten

Hoofdstuk 5 werpt licht op de ervaringen die de respondenten tijdens de interviews hebben gedeeld omtrent het onderwerp van deze thesis. Allereerst wordt ingegaan op de interviews met de docenten van opleidingsonderdelen die Belgisch boekhoudrecht behandelen. De ervaringen die de respondenten deelden over de kwaliteitsnormen die zij nastreven, de manier waarop getracht wordt de praktijk zoveel mogelijk in de opleiding te integreren, alsook de moeilijkheden die ervaren worden in het doceren van Belgisch boekhoudrecht, worden geïllustreerd aan de hand van citaten uit de interviews. Vervolgens zullen de resultaten uit de interviews met ITAA-leden onder de loep genomen worden. Allereerst wordt inzicht verworven in de kennis en vaardigheden waaraan ITAA-leden ervaren dat startende boekhouders tekortkomen. Verder worden de ervaringen die gedeeld werden met betrekking tot de drie proposities zoals weergegeven in hoofdstuk 3, genuanceerd toegelicht. Wederom worden de ervaringen van de respondenten verduidelijkt aan de hand van citaten.

5.1 Docenten

Uit de interviews met docenten bleek algemeen dat in hogescholen het Belgisch boekhoudrecht voornamelijk toegepast gedoceerd wordt in de boekhoudkundige opleidingsonderdelen, waaronder algemeen boekhouden, accountancy en financial accounting. Vaak wordt omtrent boekhoudrecht dus geen apart opleidingsonderdeel georganiseerd. Dat fenomeen doet zich wél vaker voor in universiteiten, waar Belgisch boekhoud- en jaarrekeningenrecht meermaals als een apart vak wordt gedoceerd. Echter, in de interviews ligt het gewicht bij de ervaringen van docenten in bachelor- en graduaatsopleidingen aan de hogeschool ten gevolge van de samenstelling van de steekproef zoals weergegeven in Tabel 1.

5.1.1 Propositie 1: Nastreven kwaliteitsnormen

5.1.1.1 Kwaliteit van het opleidingsonderdeel garanderen

In eerste instantie werden de docenten bevraagd over de manier waarop zij pogen kwalitatief onderricht te faciliteren. In Hogeschool 1 wordt veel aandacht besteed aan de kwaliteit van de opleidingen in het algemeen. Respondent 2 vermeldde namelijk het kwaliteitszorgsysteem dat ingebed is in alle opleidingen:

"Ja ik denk dat wij, met de hogeschool al heel goed bezig zijn. Als ik zie hoe het kwaliteitszorgsysteem ingebed is in onze opleiding, dan spreek ik niet alleen over accountancy-fiscaliteit maar ook het hele kwaliteitszorgsysteem op de hogeschool, he, dus dat we werken met een opleidingsbeleidsplan, een planning die we maken voor 6 jaar. De input die we hebben vanuit de wetgeving dan he. Want we moeten de kwalificatiestructuur van de Vlaamse overheid ook navolgen." (Respondent 2)

Die kwaliteit wordt bijgevolg doorgetrokken naar de boekhoudkundige opleiding. Wanneer meer specifiek gepeild werd naar de kwaliteit van boekhoudkundige opleidingsonderdelen, alsook de plaats van het Belgisch boekhoudrecht in dat opleidingsonderdeel, werd die vraag vlot beantwoord door de respondenten aan Hogeschool 1. Steeds wordt getracht de hoogst mogelijke kwaliteit na te streven, opdat kwalitatieve werknemers worden afgeleverd om te starten in het werkveld. Enerzijds wordt

die kwaliteit volgens Respondent 3 nagestreefd door zoveel mogelijk kwaliteitsvolle inhoud over te brengen aan de student:

"Aan de ene kant wil je zoveel mogelijk kwaliteitsvolle inhoud zien [...]" (Respondent 3)

Dat wordt bewerkstelligd door onder andere een nauw contact met de praktijk te onderhouden. Meerdere docenten aan de bevroagde hogescholen en universiteiten, uitgezonderd Respondent 2 en 8, vertellen hun verhaal namelijk vanuit de eigen praktijkervaring. Dat maakt volgens Respondent 7 dat meer nadruk wordt gelegd op die aspecten uit het beroep van accountant die veelvuldig in de praktijk zullen voorkomen. Ook in het opleidingsonderdeel boekhoud- en jaarrekeningenrecht in de masteropleiding wordt dat verwezenlijkt. Respondent 4 is bijvoorbeeld zelf als jurist aan de slag, waarbij hij in het opleidingsonderdeel rekening houdt met die leerstof die frequent van toepassing is in het werkveld. De respondenten illustreerden als volgt:

"Wat ik daar dan misschien bijzonder aan doe, is dat ik kijk van oké, in die 15 jaar wat ik gezien heb in al die verschillende ondernemingen, wat is nu iets dat vaak voorkomt en dat in verschillende sectoren." (Respondent 7)

"Dus, ik denk, wat we wel doen, is de studenten het hele spectrum, niet even gedetailleerd meegeven, maar ze daarmee laten kennismaken. En dan, zoals ik daarstraks al zei, een beetje reliëf aanbrengen in die hele materie. Dus wat langer blijven stilstaan en wat dieper ingaan op die zaken die volgens mij wel echt relevant zijn, in de dagdagelijkse praktijk, ook voor accountants." (Respondent 4)

Op die manier kan volgens Respondent 9 in de colleges rekening gehouden worden met de vragen die actueel vaker gesteld worden. Aan datgene dat slechts sporadisch in het werkveld wordt toegepast, wordt volgens Respondent 3 en 4 in de opleiding bijgevolg ook minder aandacht besteed.

"Dus het is een combinatie van te proberen vanuit mijn praktijkervaring er proberen voor te zorgen dat ze zien van ahaaa op die manier gaan we dat tegenkomen in het werkveld. En langs de andere kant ook weer vanuit mijn praktijkervaring focussen op, dat gaat ge niet zoveel tegenkomen, of dit gaat ge wel heel veel tegenkomen." (Respondent 3)

"En we kunnen niet alle materie zien die je wil bespreken, dus dan moet je even nadenken welke leerstof je belangrijk genoeg vindt om uitvoerig te behandelen in het college, en dan kan je van andere zeggen, van die zaken kun je terugvinden daar of daar." (Respondent 4)

Ongeacht de praktijkervaring waarover de docenten beschikken, stimuleert Hogeschool 1 de docenten van de boekhoudkundige opleidingsonderdelen om voldoende opleidingen te volgen, opdat de docenten steeds de interne kwaliteitsstandaarden nastreven. Opdat de Hogeschool kan opvolgen of de docenten werkelijk voldoende opleidingen volgen, dient hierover gerapporteerd te worden aan Hogeschool 1.

"Maar, ik weet wel dat wij de hoogst haalbare kwaliteit nastreven, door docenten te gebruiken die zelf ITAA zijn en dus die kwaliteit wel behalen, of andere docenten die wel voldoende bijscholing volgen. We moeten die ook ingeven, we moeten onze bijscholing doorgeven, dan kunnen de opleidingshoofden ook opvolgen in hoeverre wij de laatste nieuwe trends en updates kennen." (Respondent 1)

"Dat is niet zo heel moeilijk [actueel zijn met de veranderingen in de praktijk], het is zo van, je weet dat dat een vak is, dat is een levende materie, waarin regelmatig wijzigingen gebeuren. De zaak is dat je dat moet opvolgen. Wij worden in hogeschool al heel sterk gesteund door [ondersteuning opleidingen] waar we dus seminaries kunnen bijwonen. Dus het wordt intern georganiseerd. Daarnaast heb je ook nog extern seminaries." (Respondent 2)

Naast het doel kwaliteitsvolle inhoud te doceren, trachten de geïnterviewde docenten van Hogeschool 1 er anderzijds voor te zorgen dat de afgestudeerden een bepaald niveau behalen. Respondent 2 benadrukte namelijk dat het steeds van belang is dat het werkveld de klant is van de hogeschool en universiteit, en dat vanuit dat standpunt de opleiding dient georganiseerd te worden.

"Het werkveld is de klant, van de hogeschool of unief, en ik ben ervan overtuigd dat dan de benadering van het leerproces en alles wat daar rond hangt, anders is dan wanneer je zegt, studenten zijn mijn klanten. [...] Wij moeten goede mensen afleveren aan de werkgever. Wij moeten ervoor zorgen dat de student op zelfstandige basis kan functioneren, dat die zelfstandig kan worden. [...] Ja, want dat maakt u een goede school of universiteit, als je kwaliteitsvolle mensen aflevert." (Respondent 2)

Dat tracht men te realiseren door toepassingen en examens op te stellen die een bepaalde moeilijkheidsgraad bereiken, opdat het inzicht bij de studenten reeds vanuit de opleiding gestimuleerd wordt:

"We gaan niet de binnenkoppers vragen op het examen, de oefeningen zijn echt al wel beetje moeilijker, net omdat ze moeten nadenken, ze moeten een beetje inzicht hebben, dus op dat vlak proberen we het niveau van de student, de afstuderende, hoog te houden." (Respondent 3)

Anders geformuleerd streven zowel de hogescholen als de universiteiten ernaar in de opleiding docenten aan te trekken die reeds praktijkervaring achter de rug hebben of nog steeds actief zijn in het werkveld. Door verplichte opleidingen vanuit de titel van gecertificeerd accountant dan wel bedrijfsrevisor, zijn enkelen van de geïnterviewde docenten uit Hogeschool 1 en 2 verplicht permanente vorming te volgen die hen in staat stelt steeds actueel te blijven met de veranderingen in het beroep. De docenten aan Universiteit 1 en 2 zijn voornamelijk op de hoogte met de veranderingen in het wetgevende kader, door zelf actief te zijn als jurist. Zij focussen zich in het opleidingsonderdeel boekhoud- en jaarrekeningenrecht bovendien op zaken die vaak-voorkomend zijn in de juridische wereld, alsook van belang zijn voor accountants en bedrijfsrevisoren. In

Hogeschool 1 wordt tevens intern uitgebreid aandacht besteed aan een zo kwalitatief mogelijke boekhoudkundige opleiding, door enerzijds docenten te stimuleren bijkomende opleidingen en trainingen te volgen, alsook door studenten uit te dagen een bepaald niveau te bereiken alvorens zij afstuderen. Zo wordt getracht de opleiding te organiseren met in het achterhoofd dat het werkveld de klant is.

5.1.1.2 Nastreven Belgische en/of internationale kwaliteitsstandaarden

De literatuur bracht meer inzicht in de internationale kwaliteitsstandaarden (IES) die door diverse accountantsorganisaties wereldwijd worden nagestreefd, waaronder bijvoorbeeld het ITAA. De respondenten aan Hogeschool 1 vertellen geen weet te hebben van die internationale kwaliteitsstandaarden. Echter, Respondent 3 haalde aan als volgt:

"Kwaliteitsstandaarden niet echt. Waar we wel naar proberen werken, wij kijken een beetje naar het curriculum dat moet gevolgd worden door het ITAA. We gaan er vanuit van de studenten moeten bij ons zoveel mogelijk inhoud gezien hebben om vrijstellingen te verkrijgen voor het ITAA." (Respondent 3)

Met andere woorden, gezien in de opleiding veelal gestreefd wordt naar de normen van het ITAA qua vak-inhoud en disciplines, worden onrechtstreeks en onbewust toch in beperkte mate die internationale kwaliteitsstandaarden nagestreefd in de boekhoudkundige opleiding aan Hogeschool 1. Echter, Respondent 7 heeft hier enige kritiek op. Ook de boekhoudkundige opleiding in Hogeschool 2 heeft namelijk tot doel de opleiding op die manier te organiseren dat afgestudeerden aan de boekhoudkundige opleiding vrijstellingen verkrijgen aan het ITAA. Desalniettemin vertelde Respondent 7 het volgende:

"Die ITAA is dat dan zo een richting waar dat mensen naartoe kunnen. Om dan te zien om wat ik geef kan dat voldoen aan de normen om uw titel te behalen. He want ze krijgen dan bepaalde vrijstellingen, dus ge moet zien dat het vak dat ge geeft binnen die vrijstelling valt. [...] Maar begrijp ook dat die procedure relatief licht is, omdat ze gewoon gaan kijken van wat is het studiemateriaal en wat is het ding dat ge gaat doen, waardoor dat ge het juiste studiemateriaal gaat kiezen, maar dat wil niet zeggen dat de opleiding daarom kwalitatief is." (Respondent 7)

Anders geformuleerd vindt hij dat het voordelig is om te streven naar de vrijstellingen aan het ITAA, maar wordt geopperd dat de kwaliteitscontrole om na te gaan of de normen weldegelijk behaald worden, strenger dient te zijn. In Hogeschool 1 wordt dat echter wel zo goed mogelijk bewerkstelligd door het curriculum actueel te houden met de aanbevelingen van het ITAA, alsook door werkveldcommissies te organiseren. In het opleidingsonderdeel boekhoud- en jaarrekeningenrecht aan Universiteit 1 en 2 wordt daarentegen niet specifiek gestreefd naar bepaalde (internationale) kwaliteitsnormen. Respondent 9 doceert het opleidingsonderdeel namelijk hoofdzakelijk aan de rechtenfaculteit, waar het behalen van kwaliteitsnormen voor boekhoudkundige opleidingen niet de prioriteit is. De algemene regels voor kwaliteitsvol onderwijs in België worden volgens Respondent 4

wel nagestreefd, maar hij heeft verder geen weet van regels die specifiek van toepassing zijn op de boekhoudkundige opleiding:

"Ja, ik denk dat er in het algemeen wel kwaliteitsstandaarden zijn, maar ik ben daar nooit mee geconfronteerd geweest, ik heb die nooit gekregen. [...] Buiten, de algemene standaarden die van toepassing zijn op het verzorgen van onderwijs." (Respondent 4)

Respondent 7 gaf bovendien niet op de hoogte te zijn van de kwaliteitsstandaarden voor onderwijs die door België worden opgelegd, maar zou het wel nuttig vinden dat er een set aan standaarden voor bacheloropleidingen bestaat:

"Ja, ik denk het wel, want ik verschoot ervan, want ik dacht dat het was, zoals bij het middelbaar, dat er eindtermen zouden vastgelegd zijn. En die zijn er niet, blijktbaar." (Respondent 7)

Docenten zijn met andere woorden niet, of weinig, vertrouwd met kwaliteitsstandaarden voor (boekhoudkundige) opleidingen, zowel op nationaal als internationaal niveau. Vooral door middel van intern opgelegde doelen en het aantrekken van docenten met een beroepsmatige achtergrond, wordt getracht een bepaalde kwaliteit na te streven, opdat kwalitatieve studenten overgeleverd kunnen worden aan het werkveld.

5.1.2 Propositie 2: Overeenstemmen opleiding met praktijk

5.1.2.1 Integreren praktijk

De overeenstemming tussen de opleiding en de praktijk hangt nauw samen met de kwaliteit van de boekhoudkundige opleiding. Zoals eerder aangehaald, vertelde Respondent 2 dat het werkveld de klant is van hogescholen en universiteiten en dat bijgevolg gestreefd dient te worden naar het afleveren van studenten die voldoen aan de eisen van het werkveld. Met dat in het achterhoofd, wordt in Hogeschool 1 steeds getracht de opleiding zo actueel mogelijk te houden met de vereisten in de praktijk. Ook in Hogeschool 2 wordt gepoogd dat te bewerkstelligen, door docenten aan te trekken die daarnaast nog actief zijn als accountant of bedrijfsrevisor. Een nauw contact met het werkveld wordt dus als cruciaal ervaren, en dat niet louter in de zin van de praktijkmensen die aan kennisoverdracht doen in de opleiding, maar ook specifiek met betrekking tot de overlegmomenten met het werkveld.

"Nu, voor een stuk wordt onze opleiding mee vorm gegeven door het werkveld he. We hebben om de zoveel tijd werkveldcommissies enzo, en daar wordt echt wel rekening mee gehouden. Dus, dat als het werkveld zegt van, ik zeg nu maar iets, een bepaalde taal moet erin, dan proberen we daar, dan proberen we na te gaan in welke mate dat dat mogelijk is en in welke mate dat dat opportuun is en." (Respondent 8)

Door dat nauwe contact met de praktijk te onderhouden, wordt steeds gestreefd naar een actuele opleiding. Bovendien wordt doorheen de opleiding in Hogeschool 1 meermaals aandacht besteed aan het samenbrengen van de kennis tot één geheel. Dat geeft wederom blijk van een nauw contact met

het werkveld. Studenten worden gestimuleerd om de opgedane kennis te integreren en leren met andere woorden tijdens de opleiding reeds inzicht te verwerven over hoe het er in de praktijk werkelijk aan toe gaat. Respondent 3 vertelde als volgt:

"Dus ze leren daar [integratieproject] heel veel uit gezien alles daar samenkomt. Alles wat ze in andere vakken gezien hebben, wordt dan ineens geïntegreerd. [...] Dan zien ze van ahaaa dat is wat ik moet gaan doen. Dat is een vak in het eerste semester in het derde jaar, en vanaf februari vertrekken die op stage. Dus ja dat is een laatste stapje vooraleer ze op stage vertrekken." (Respondent 3)

Ook de stages vormen een belangrijk onderdeel van de boekhoudkundige opleiding. Enerzijds biedt de stage een uiterst belangrijke opportuniteit voor de student om, vooraleer afgestudeerd te zijn, praktijkervaring op te doen. Anderzijds zijn docenten uit de opleiding zich ervan bewust dat de toepassingen in de colleges niet steeds overeenkomen met de realiteit, waarbij een stage de mogelijkheid biedt inzicht te verwerven in hoe het er in werkelijkheid aan toe gaat. Zo illustreerde Respondent 2:

"Essentieel in de opleiding vind ik, dat zou echt in elke boekhoudopleiding of accountancy opleiding moeten aanwezig zijn, een stage. Ja. Want je kan op school werken met een boekhoudpakket. Want bijvoorbeeld ook, ik zeg dat ook tegen mijn studenten. Aankoopfactuur 1, Creditnota 2, zo zal je ook wel oefeningen gemaakt hebben. En rekeninguittreksel 3. Ik zeg ja we boeken nu aankoopfactuur 1, aankoop handelsgoederen 100, 21% btw, 2% handelskorting, dat staat daar. Maar in de praktijk is dat zo niet. Dan heb je een bestelbon, leveringsbon en factuur. Dan moet je al goed kijken, ben ik het juiste aan het boeken. En dat zie je pas op je stage." (Respondent 2)

Echter, hoewel de universitaire opleiding niet georganiseerd is om de colleges steeds praktijkgericht te organiseren, is het volgens Respondent 4 van belang dat ook in de masteropleiding niet vergeten wordt om alsnog de link te leggen tussen de leerstof en de praktijk.

"Het is niet zo dat je aan de universiteit heel praktijkgericht altijd college moet geven, maar je mag wel niet uit het ook verliezen dat je wel de link moet leggen met de praktijk. Want, the law in the books is niet altijd hetzelfde als the law in the field, en het is altijd goed, wanneer je een regel nu hebt uitgelegd, om dan een beetje te duiden hoe het in de praktijk net werkt." (Respondent 4)

Hij is het er namelijk volmondig mee eens dat het belangrijk is om de praktijk te betrekken in de theoretische masteropleiding. De praktische achtergrond die hij geniet vanuit het werkveld, helpt bovendien die toepassingen meer tastbaar te maken voor de studenten. Desalniettemin denkt Respondent 4 dat in het opleidingsonderdeel boekhoud- en jaarrekeningenrecht mogelijk nog meer de stap naar de praktijk gezet kan worden. Dat kan bijvoorbeeld gefaciliteerd worden door de studenten te betrekken bij het afhandelen van een dossier waarin de algemene vergadering wordt voorbereid.

"Maar, om precies wat meer de link nog te kunnen leggen, maar dat gebeurt al zo vaak ook he, maar zouden we kunnen nadenken of het nuttig zou zijn hen een dag te betrekken of op 1 dossier te betrekken waar de voorbereiding van de algemene vergadering en alles wat daarbij komt kijken. Want daar hebben we echt het jaarrekeningenrecht en boekhoudrecht. [...] Maar het zou misschien wel nuttig zijn dat ze het in de praktijk even kunnen volgen."
(Respondent 4)

Ook wanneer aan de docenten van de Hogescholen de vraag werd gesteld wat nog beter zou kunnen, werd herhaaldelijk voorgesteld om nog meer de link met de praktijk te vormen. Onder andere het voorstel om een boekhoudpakket te gebruiken of zelf als docent extra ervaring te gaan opdoen in een boekhoudkantoor, werden door de respondenten aangehaald als aspecten tot verbetering. Respondent 6 vertelde als volgt:

"Dat ik eigenlijk eens in een boekhoudkantoor zelf wil meedraaien. Dus een soort kijkstage, doe-stage, dat wel iets dat mij en daar is sprake van, alleen we moeten het ingepland krijgen, maar dat echt wel een meerwaarde. [...] Maar zo iets, echt learning on the job, in een boekhoudkantoor bijvoorbeeld." (Respondent 6)

Kortom, zowel de docenten aan de hogescholen als aan de universiteiten zijn het ermee eens dat het belangrijk is om de stap naar de praktijk te zetten. In de hogeschool loopt dat veel praktischer, met veel toepassingen en bovendien stages. In de universitaire opleiding gebeurt dat voornamelijk met voorbeelden uit praktijkcases, die ervoor zorgen dat de theoretische kennis tastbaarder wordt. In ieder geval zijn zowel docenten aan de hogescholen als aan de universiteiten zich ervan bewust dat er een opportuniteit bestaat de praktijk nog meer te integreren in het opleidingsonderdeel dat zij doceren.

5.1.2.2 Omgaan met veranderingen boekhoudrecht

Het boekhoudrecht maakt een belangrijk onderwerp uit van de opleidingsonderdelen gedoceerd door de geïnterviewde docenten aan de desbetreffende hogeschool of universiteit. Het belang van de integratie van Belgisch boekhoudrecht in de boekhoudkundige opleidingsonderdelen wordt bijgevolg niet onderschat. Desalniettemin benadrukte Respondent 2 dat studenten niet altijd ervaren dat ze met boekhoudrecht aan de slag gaan, maar dat voornamelijk gefocust wordt op toepassingen van Belgisch boekhoudrecht op de leerstof die op dat moment gedoceerd wordt:

"En ik moet er dan voor zorgen, uiteraard voor een stukje, dat we terugvallen op boekhoudrecht. Maar ik probeer dat dan eigenlijk altijd te integreren in mijn lessen, zodanig dat dat op het einde een beetje een automatisme wordt. [...] Mijn studenten zullen niet ervaren of het aanvoelen van oei we krijgen hier nu boekhoudrecht. Dus ik heb niet zo een les van oke we gaan hier nu boekhoudrecht doen. Ik probeer dat altijd te integreren in het verhaal dat ik breng, omdat ik dat ook maar in het eerste jaar doe." (Respondent 2)

In het tweede jaar daarentegen, heeft het Belgisch boekhoudrecht in de opleiding aanzienlijk aan belang gewonnen en wordt hier ook meer nadruk op gelegd. Volgens Respondent 3 dient dat in de toekomst nog toe te nemen, maar zijn ze reeds op het juiste pad. Respondent 1 wees er daarbij wel op dat de hogeschool steeds het maken van toepassingen niet uit het oog mag verliezen:

"Ja, ge zit hier in een hogeschool, dus hoe praktischer hoe beter. Als ge hier afkomt met wetsartikelen, dan draaien de studenten hun magen al om. Die moeten oefeningen kunnen maken." (Respondent 1)

Desalniettemin worden moeilijkheden in het overeenstemmen van de opleiding en de praktijk inzake het Belgisch boekhoudrecht, niet of weinig ervaren. Respondent 3 en 6 ondervinden bijvoorbeeld dat het boekhoudrecht niet sterk verandert en dat de basisprincipes steeds gelijk blijven.

"Nee, eigenlijk niet [sterke veranderingen boekhoudwetgeving]. De basisprincipes blijven hetzelfde. Je hebt inderdaad zo wel eens wijzigingen waarmee je rekening moet houden. [...] En ja, veel wijzigen. Eerlijk gezegd, is dat niet hetgeen dat het snelste wijzigt in die 20 jaar ervaring." (Respondent 3)

"Dus ja, of die [de boekhoudwetgeving] heel vaak verandert, daar heb ik ook niet de indruk. Maar er kunnen hier en daar wel finetuningen zijn of nieuwe adviezen gegeven." (Respondent 6)

Wat echter als cruciaal ervaren wordt, zijn de wijzigende CBN-adviezen. Meerdere respondenten hechten hier belang aan, gezien de adviezen een meer praktische vertaling vormen van de juridische boekhoudwetgeving en er ook sneller nieuwe adviezen volgen.

"Wat wel heel nuttig is, om op te volgen, en dat probeer ik echt maximaal te betrekken, dat zijn de adviezen van de CBN. Want die volgen natuurlijk, ja, met de regelmaat van de klok, er wordt altijd wel over een welbepaald deel een advies uitgevaardigd." (Respondent 4)

"Los daarvan zijn er heel wat CBN-adviezen die dan interpretatie geven en die veranderen wel heel regelmatig." (Respondent 7)

Ook de fiscale wetgeving wordt als meer veranderlijk ervaren, wat op zijn manier een weerslag heeft op het boekhoudrecht en het beroep van boekhouder.

"Inderdaad [meer verandering fiscaal recht], en het vennootschapsrecht bijvoorbeeld. Wat dan wel zijn impact heeft op het boekhoudrecht. Maar om nu te zeggen dat dat iets is dat dagelijks verandert, dat niet nee." (Respondent 3)

Desalniettemin wordt steeds getracht actueel te zijn met alle veranderingen in het beroep van accountant, waaronder het evoluerende boekhoud- en fiscaal recht. De aanraking met de praktijk door zelf als docent nog actief te zijn in het werkveld, maar ook de vereiste om zich voortdurend bij te scholen, vormen hiervoor een belangrijke ondersteuning.

"En als ik uit mezelf spreek, ja geen ITAA-LID, maar ik kom ook wel voldoende in aanraking met de praktijk, omdat ik nog altijd ga werken bij andere boekhouders, dus ja daar, ik kan me niet veroorloven om voorbeelden te gebruiken van drie jaar geleden ofzo, want dan zou ge ook niet meer gevraagd worden denk ik om ergens te gaan werken." (Respondent 1)

Kortom, de docenten streven ernaar de student zo goed mogelijk voor te bereiden op de praktijk. Het nauwe contact met het werkveld speelt hierin een belangrijke rol, alsook de talrijke opleidingen die de docenten binnen de boekhoudkundige opleiding volgen. Respondent 1 en 3 zijn het erover eens dat boekhoudrecht nog meer aan bod dient te komen in het opleidingsonderdeel dat zij doceren, maar vinden dat zich reeds een positieve evolutie heeft voorgedaan. Bovendien worden weinig issues ervaren in het overeenstemmen van de opleiding met de praktijk inzake het Belgisch boekhoudrecht, gezien de basisprincipes doorheen de tijd eerder constant blijven. Vooral het opvolgen van CBN-adviezen wordt als cruciaal ervaren.

5.1.3 Propositie 3: Moeilijkheden doceren Belgisch boekhoudrecht

Wanneer bevroegd werd wat de respondenten als moeilijkheden ervaren in het doceren van Belgisch boekhoudrecht, werd voornamelijk als antwoord gegeven dat boekhoudrecht saai is voor zowel student als docent, en het bovendien een droge materie is om te doceren.

"Nee, maar ik vind het wel moeilijk om wat ik, ik vind het moeilijk om mochten wij die slides, of die powerpoint zo moeten geven, dan heb ik daar wel moeite mee, omdat het dan voor mij eerder het aflezen van artikels is en droge materie. Dat maakt het voor mij moeilijk." (Respondent 6)

Respondent 3 stelt daarnaast dat de terminologie waarmee gewerkt wordt in Belgisch boekhoudrecht, maar ook in opleidingsonderdelen omtrent btw bijvoorbeeld, zeer verschillend is van de gebruikelijke terminologie in de opleiding accountancy-fiscaliteit. Dat vormt op zijn beurt een tweede uitdaging voor zowel student als docent.

"Nu ja, als economiestudent krijg je ineens die juridische vakken, dat is een andere manier van lezen, die teksten zijn zo ja juridisch geschreven. Dus als ge dan effectief zo een vak moet gaan geven aan een economiestudent, ja die economiestudent moet ineens ook in die terminologie beginnen denken, die moet ineens elk woordje beginnen lezen." (Respondent 3)

Uit bovenstaande quote blijkt namelijk dat de student op een andere manier met de leerstof dient om te gaan dan bij de gebruikelijke accountancy-opleidingsonderdelen, hetgeen maar moeilijk binnendringt bij de student. Respondent 9 ondervond doorheen de jaren dat economiestudenten niet gewoon zijn om het wetboek te hanteren. Hij tracht dat wel aan te wakkeren door vraagstelling tijdens de les en door bij cases steeds de juridische onderbouw te bevragen. Ook Respondent 4 gaf aan er rekening mee te houden dat het een juridisch vak betreft, gedoceerd aan economiestudenten:

"Het is natuurlijk vrij juridisch, en ik geef het aan studenten met een economische achtergrond, dus ik probeer het wel altijd met zoveel mogelijk voorbeelden wat meer tastbaar te maken, door ja, cijfermateriaal te gebruiken, om te kijken hoe het nu net in de praktijk moet worden toegepast. Maar, ik moet het wel anders geven dan aan een rechtenstudent."
(Respondent 4)

Daarnaast bevestigen Respondent 6 en 8 dat het een moeilijkheid vormt dat zij zelf niet de beroepsmatige kennis hebben over de toepassingen van het boekhoudrecht. Het zou eenvoudiger zijn wanneer voorbeelden aangehaald kunnen worden vanuit de eigen praktijkervaring, om op een praktischere manier de leerstof naar de studenten over te brengen.

"Ja, dat denk ik wel [meerwaarde als wetgeving zelf in beroep toepassen], mocht ik ja. Mocht ik daar heel vaak, dat ik daarop moet terugkijken, teruggrijpen naar die regelgeving. Dan wel, ja." (Respondent 6)

"Dan [zelf in de praktijk staan] is dat gemakkelijker want dan kunt ge veel meer praktijkvoorbeelden aanhalen he, dan kunt ge veel meer de link leggen met de praktijk. En die link leggen met de praktijk, dat mis ik een beetje in die boekhoudwetgeving."
(Respondent 8)

Met andere woorden, het gros van de docenten ervaart bepaalde uitdagingen in het doceren van Belgisch boekhoudrecht. Dat komt om te beginnen voort uit de droge, juridische materie die zowel door de student als de docent als saai ervaren kan worden. Daarnaast betreft het juridische materie gedoceerd aan economiestudenten, die niet vertrouwd zijn met die terminologie en manier van studeren. Tot slot ervaren docenten die ontbreken aan praktische ervaring met betrekking tot de toepassing van het Belgisch boekhoudrecht, moeilijkheden om die leerstof luchtig en tastbaar over te dragen aan de student.

5.2 ITAA-leden

5.2.1 Uitdagingen in het beroep van boekhouder

Met als doel een beeld te vormen van de algemene moeilijkheden binnen het beroep van accountant, werd allereerst gepeild naar wat de respondenten ervaren als de grootste uitdaging(en) in het beroep. Herhaaldelijk werd benadrukt dat het startende werknemers ontbreekt aan een kritisch oog. Respondent 11 en 15 verwoordden dat als volgt:

"Te weinig kritisch. Zeker in het begin als ge te weinig ervaring hebt. Dan gaat het ook vaak over slordigheden." (Respondent 11)

"Dus dat is al een beetje dat, beetje uzelf controleren en uzelf, kritisch nadenken over hetgeen dat ge gedaan hebt. Dat ontbreekt vaak vind ik." (Respondent 15)

Als voorbeeld werd meermaals aangehaald dat facturen in werkelijkheid niet allemaal zo correct zijn als de facturen die gedurende werkcolleges en examens op school worden aangeleverd. Het is dan aan de boekhouder om de fouten te ontdekken en hier correct op in te spelen, wat vaak als een uitdaging wordt ervaren bij starters in het beroep. Respondent 2, docent aan Hogeschool 1, haalde

reeds aan dat de stage tracht hierin meer inzicht te creëren, opdat de realiteit zo meer naar de opleiding gebracht wordt. Op die manier streeft de boekhoudkundige opleiding ernaar het werkveld tegemoet te komen.

Bovendien bouwden klanten volgens Respondent 11, 12 en 13 de verwachting op dat de accountant alwetend dient te zijn. Ook Respondent 16 ervaart dat de klant erop vertrouwt dat hij met al zijn vragen bij de boekhouder terecht kan. Ook dat werd herhaaldelijk aangehaald als een uitdaging in het beroep. Respondent 16 voegde volgende uitspraak hieraan toe:

"Ja, het moeilijkste is gewoon bij blijven met de hedendaagse wetgeving, de actualiteit, he klanten verwachten dat ge alles weet. Ja, ge moet bij wijze van spreken direct kunnen antwoorden op zaken, of ge moet op dingen kunnen inspelen. En dat is iets wat ja, toch wel meer en meer voorkomt." (Respondent 16)

Meer specifiek kleefde Respondent 11 daar volgende term op: de accountant is een generalist. Dat maakt dat de verbinding tussen de individuele onderwerpen in de boekhoudkundige opleiding meermaals als cruciaal ervaren wordt, maar ook bestempeld wordt als grote moeilijkheid bij startende werknemers. Echter, aan Belgisch boekhoudrecht in se werd minder vaak gedacht wanneer moeilijkheden in het beroep van boekhouder werden aangehaald. Respondent 10 ervaart wel dat hij de leerstof in de vorm van de wetten, de regels, de fiscale regels en boekhoudregels een hele uitdaging vindt in zijn job. Respondent 11 wees daarbij eerder op de evolutie van de wetgeving die als moeilijk ervaren wordt, waarbij meer specifiek bedoeld wordt op de fiscale wetgeving. Dat gegeven wordt ook beaamd door Respondent 16, die als volgt reageerde:

"Neu, ik moet zeggen, het boekhoudrecht, daar is niet zoveel aan veranderd gedurende al die jaren. Dus wat vooral wijzigt is ja gewoon die fiscale wetgeving." (Respondent 16)

Respondent 12 daarentegen hecht niet zoveel belang aan het wijzigende karakter van de boekhoudwetgeving, gezien dat volgens hem in vergelijking met de fiscale wetgeving geen groot probleem vormt. Tot slot vermeldde Respondent 15 voornamelijk de evolutie van het beroep van boekhouder in het kader van de digitalisering, als grote uitdaging:

"Ja, de digitalisering is toch wel een hele wijziging geweest. [...] Dus die automatisering is toch iets wat de komende jaren nog heel wat impact zal hebben, waarbij ge ziet dat onze, ons beroep meer aan het evolueren is van een administratief beroep, waarbij ge meer bezig zijt met data in te geven, dat ge meer bezig zijt met die data ja, eigenlijk te verwerken en te beoordelen, en meer advies te geven eigenlijk he." (Respondent 15)

Kortom, de uitdagingen die in het beroep van accountant ervaren worden, zijn vrij uiteenlopend, al speelt het Belgisch boekhoudrecht daarin geen hoofdrol. De ITAA-leden duiden meer op het kritisch denkvermogen van de starter, de verwachting van de klant dat de accountant op al zijn vragen een antwoord heeft, de evoluerende fiscale wetgeving, alsook de digitalisering als grootste uitdagingen.

Onder meer het aanzetten tot kritisch denkvermogen en het creëren van inzicht bij studenten werd vanuit de boekhoudkundige opleiding ook ervaren als een uitdaging.

5.2.2 Propositie 1: Moeilijkheden toepassen Belgisch boekhoudrecht op werkzaamheden

5.2.2.1 Moeilijkheden samenbrengen van kennis

Wanneer gepeild werd naar de hiaten in de kennis van startende boekhouders, gaf Respondent 10 kort en bondig volgend antwoord: "In alles". De respondenten zijn het er allen over eens dat startende werknemers moeilijkheden ervaren in het samenbrengen van de leerstof uit de individuele vakken uit de opleiding, naar één geheel in de praktijk. Respondent 13 verwoordde dat als volgt:

"Dus als ge het hun vraagt, zult ge wel de juiste antwoorden krijgen, maar van het moment dat ze het zelf aan het voorbereiden zijn, dan zitten ze er precies te diep in, en dan vergeten ze daarbij stil te staan en toe te passen wat ze geleerd hebben." (Respondent 13)

Ook Respondent 12 stelde dat de combinatie van de verschillende opleidingsonderdelen tot één geheel een belangrijke uitdaging vormt als starter:

"Die combinatie van die verschillende vakken, dat je opeens alle afzonderlijke vakken in eens moet toepassen. Als je een boekhouding doet, moet je ook weten wat is het relevante boekhoudrecht, wat is de btw-wetgeving, hoe is het fiscaal, dat is eigenlijk het moeilijke dat je alles tegelijk moet toepassen." (Respondent 12)

Echter, Respondent 11 benadrukte dat het als starter onmogelijk is om direct alle kennis samen te brengen tot één geheel. Het ontbreekt beginnende werknemers namelijk aan kennis, ervaring en doorzicht, niet alleen met betrekking tot de boekhouding zelf, maar ook omtrent het dossier dat behandeld wordt en over de sectoren waarin de klanten actief zijn. Ook Respondent 14 haalde aan dat ervaring ervoor zorgt dat werknemers meer inzicht verkrijgen in de linkjes tussen de individuele vakken gedurende de opleiding:

"[...] en het komt hier allemaal samen, en als ge aan het werken zijt, ja dan moet ge soms veel verder denken dan alleen maar uw boeking, of de balans die ge aan het maken zijt. En dat is inderdaad iets heel moeilijk, maar dat is iets, dat is natuurlijk om van school uit te leren, alleja ge kunt dat voor een stuk leren, maar dat is iets dat ge meer gaat krijgen door ervaring [...]" (Respondent 14)

Desalniettemin leert de ervaring dat starters niet noodzakelijk ontbreken aan kennis, maar dat veeleer de vertaling van de theorie naar de praktijk een moeilijkheid vormt. Volgende situatie onderbouwt dat standpunt:

"Als ge da vraagt, dan zeggen ze het juist, maar als ze dan in de praktijk alles moeten samenvoegen komt het er niet uit. Omdat ge met teveel bezig zijt." (Respondent 10)

Respondent 10 steunt die bewering. Volgens hem komt er in het begin heel veel op de starters af, waardoor ze niet in staat zijn alle aangeleerde kennis tegelijkertijd op de situatie in het werkveld toe te passen.

"Ge moet da allemaal samen kunnen brengen. En ge zijt zo bezig dat ge die kennis niet kunt ophalen. Het zit er wel allemaal, maar ge krijgt het op dat moment niet opgeroepen."
(Respondent 10)

Toch bestaan er volgens de ITAA-leden opportuniteiten om dat inzicht reeds in de opleiding meer te stimuleren, onder andere door middel van geïntegreerde projecten. Door Respondent 12 en 13 werd het volgende aanbevolen:

"Als ze daar echt een geïntegreerde case van zouden kunnen maken, waarin al die zaken tegelijk terugkomen, dan denk ik dat ge beter voorbereid zijt." (Respondent 12)

"Ik denk dat als ze daar een projectje van zouden maken, dat ze effectief zo een jaarcyclus in de boekhouding doorlopen, dat dat wel meer inzicht zou kunnen geven." (Respondent 13)

Uit de interviews blijkt bijgevolg dat de link leggen tussen de diverse vakgebieden in de boekhoudkundige opleiding, de belangrijkste moeilijkheid vormt voor een starter in het beroep van boekhouder. Echter, het besef is er uiteraard dat een startende werknemer onmogelijk het inzicht en de ervaring heeft om alle linken vanaf dag één correct te kunnen leggen. Geïntegreerde projecten gedurende de boekhoudkundige opleiding zouden hier een oplossing voor kunnen bieden. Ook hier is Hogeschool 1 van op de hoogte. Door middel van geïntegreerde projecten wordt getracht de student reeds kennis te laten maken met de samenhang tussen de diverse opleidingsonderdelen in de boekhoudkundige opleiding. Bovendien biedt ook de stage in de bachelor- en graduaatsopleiding reeds de opportuniteit om ervaring op te doen en de kennis samen te brengen tot één geheel.

5.2.2.2 Moeilijkheden toepassen Belgisch boekhoudrecht

Over de toepassing van het Belgisch boekhoudrecht in het beroep van boekhouder werd wederom weinig kritiek gegeven. Bovendien werd een uitgebreide kennis van Belgisch boekhoudrecht voor een starter niet als cruciaal ervaren. Respondent 10 verwoordde het als volgt:

"Dus ge leert het al doende, maar eigenlijk in principe hebt ge niet zoveel boekhoudrecht nodig, om te kunnen starten in de job. Ge moet wel notie hebben, maar eer dat ge dat fatsoenlijk allemaal moogt gebruiken, zijt ge ongeveer een jaar, twee jaar verder, dan hebt ge zoveel gezien ondertussen en ik weet niet wat ge dan allemaal nog weet van wat ge op school gebruikt hebt." (Respondent 10)

Ook Respondent 11 en 12 beamen wat Respondent 10 ervaart: werknemers beschikken over voldoende kennis over boekhoudrecht wanneer gestart wordt in het beroep. Als startende werknemer komt men namelijk nog niet in de situaties waarin specifieke onderdelen van het boekhoudrecht

dienen toegepast te worden. Volgens de respondenten ligt op dat moment voornamelijk de nadruk op het leren boeken en de btw-aangifte kunnen opstellen.

"De eerste jaren start ge met effectief te boeken. Dus dan hebt ge vooral uw btw dat ge moet kennen. Van daaruit, achteraf, ga je uw boekhouding interpreteren naar vennootschapsbelasting, naar de jaarrekening toe, dus, maar in het begin moet je vooral boeken en de btw, dat in eerste instantie belangrijk, dat verhaal moet je begrijpen [...]."
(Respondent 12)

Bijgevolg wordt hoofdzakelijk gefocust op de regels van toepassing op het inboeken van verrichtingen en de kennis van de basis btw-regels aan de start van de loopbaan als boekhouder. De ervaring leert onder andere Respondent 13 en 14 dat wanneer werkelijk boekhoudrecht dient toegepast te worden op de boekhouding, of met betrekking tot vragen van de klant, het van belang is dat de boekhouder notie heeft van de toepasselijke wetgeving en weet waar de informatie teruggevonden kan worden.

"Ik vind bepaalde basiskennis ook wel belangrijk dat ze die hebben, maar ook gewoon dat ze weten, en dat is een reflex, van aah daar was een CBN-advies over, da weet ik nog, hoe zat dat weer ineem, en dat ze dat terug gaan opzoeken. Das eigenlijk de reflex die ze moeten creëren en die ze eigenlijk aangeleerd moeten hebben." (Respondent 13)

"Ja, zolang ge dat weet, ge moet ermee kunnen omgaan ook, dat ge de basis goed kent, en dat ge weet dat er zo dingen zijn, dat ge dat gezien hebt, en dat ge weet waar ge da moet zoeken als ge da nodig hebt." (Respondent 14)

Bovendien is de software tegenwoordig op die manier ontwikkeld, dat nog maar weinig fouten gemaakt kunnen worden tegen de principes van de Belgische boekhoudwetgeving. Via bepaalde programma's gebeuren boekingen bijvoorbeeld reeds automatisch, of worden voorstellen gedaan waarna louter de correcte cijfers nog dienen ingevoerd te worden.

"Ja, ik wou ook zeggen, we werken ook al deels digitaal, dus we werken met een boekhoudplatform, Yuki, misschien ook al ooit van gehoord. En dat gaat al meer automatisch boekingen genereren, waar ge enkel nog die dingen moet nakijken die belangrijk zijn. Dus, ik denk in de toekomst dat mensen minder met boekhoudrecht zullen bezig zijn. Omdat het al automatisch genereerd kan worden." (Respondent 16)

Echter, in tegenstelling tot de ervaringen van de andere ITAA-leden, gaf Respondent 13 wél aan dat startende werknemers moeilijkheden ondervinden met het toepassen van de relevante wetgeving gedurende het boeken van facturen:

"Ik denk dat heel weinig mensen die, ofja afgestudeerden, die beginnen dan aan hun job, en die zijn precies dat boekhoudrecht vergeten. Dat is wel een vak waarvoor ze geslaagd zijn, maar ik denk dat de vertaling van hoe ze dat moeten toepassen in de praktijk, te weinig is."
(Respondent 13)

De oorzaak ligt volgens haar voornamelijk bij het gebrek aan praktische toepassingen in het opleidingsonderdeel over Belgisch boekhoudrecht. Anders geformuleerd, de vertaling van de theoretische kennis naar de activiteiten in het werkveld vormt een grote moeilijkheid, waarop de opleiding meer kan inzetten.

Met andere woorden, opnieuw speelt de toepassing van het Belgisch boekhoudrecht op de werkzaamheden van een boekhouder geen hoofdrol in de uitdagingen voor starters in het beroep. In de toekomst zal bovendien de toepassing van de boekhoudregels op het inboeken van facturen en dergelijke, veel minder voorkomen. Dat proces zal namelijk veeleer geautomatiseerd worden. Van de wetgeving die later in het beroep nodig is om bijvoorbeeld correcte adviesverlening te realiseren, dient men op de hoogte te zijn. Tevens zouden triggers moeten ontstaan tot de zoektocht naar de relevante regelgeving via onder andere de eerder vernoemde CBN-adviezen. Bovendien ondervinden starters voornamelijk moeilijkheden in het toepassen van boekhoudrecht, doordat plots alle leerstof dient gecombineerd te worden in één boeking.

5.2.3 Propositie 2: Lange termijn versus korte termijn perspectief

Hoewel de literatuur benadrukte dat de boekhoudkundige opleiding te veel focust op de korte termijn inzetbaarheid van pas-afgestudeerden, wees het gesprek met de ITAA-stagiair op het omgekeerde: de opleiding legt te veel nadruk op aspecten die je de eerste jaren in het beroep van boekhouder niet nodig hebt. Echter, de meningen over die stelling bleken eerder in de richting van de bevindingen uit de wetenschappelijke literatuur te wijzen. Desalniettemin zijn zowel Respondent 10 als Respondent 11 het eens met propositie 2 weergegeven in sectie 3.2.2. Hierbij wordt echter niet geopperd dat de opleiding bepaalde onderdelen van het Belgisch boekhoudrecht dient te schrappen, maar wel dat nader dient stilgestaan te worden bij de zaken die voortdurend voorkomen in de praktijk ten opzichte van datgene dat slechts sporadisch aan bod komt in het beroep. Respondent 11 beargumenteerde als volgt:

"Ik denk dat dat klopt [nood aan korte termijn focus]. Iemand die gemotiveerd is die neemt zijn handboek wel eens op om te kijken hoe bijvoorbeeld een oprichting geboekt moet worden." (Respondent 11)

Respondent 10 vindt tevens dat de opleiding meer tijd moet besteden aan onderdelen van het Belgisch boekhoudrecht die in de praktijk waarschijnlijker toegepast zullen worden, zonder daarbij het nut van de andere gebieden binnen het Belgisch boekhoudrecht uit het oog te verliezen:

"[...] ik snap wel dat de hogescholen een plicht hebben om een bepaald programma te volgen, da snap ik, want anders is da geen diploma, maar soms is het zo, er wordt aandacht besteed aan alles, maar soms wordt er verdacht veel aandacht gestoken in dingen die in de praktijk weinig voorkomen [...]" (Respondent 10)

De meningen van Respondent 10 en 11 komen bijgevolg overeen: op het moment dat al die regeltjes van bijvoorbeeld een fusie of een splitsing werkelijk nodig zijn in de praktijk, zal de gemotiveerde

werknemer de wetgeving er wel bijnemen om te controleren waarop gelet dient te worden en hoe die wetgeving correct wordt toegepast. Van belang wordt geacht dat de opleiding focust op datgene dat belangrijk is als starter en hoe die starter naar verdere informatie dient te zoeken als de kennis over een bepaald onderwerp op de achtergrond is verdwenen. Zoals eerder vermeld, tracht de opleiding reeds zoveel mogelijk praktijkrelevante kennis over te brengen, door docenten aan te werven uit de praktijk alsook door een nauw contact met het werkveld te onderhouden, waardoor de opleiding tegemoetkomt aan de noden in de praktijk.

Bovendien wordt in de praktijk vooral verlangd dat bepaalde triggers de startende werknemer stimuleren om te zoeken naar verdere informatie.

"Als ge het dan nodig hebt, moet ge, het belangrijkste is dat ge het signaal krijgt van ahja dat is zo en zo, en dat ge weet waar en hoe ge het moet opzoeken, en als ge da kunt, kunt ge verder, naar mijn mening." (Respondent 10)

"Ik vind die kennis wel belangrijk dat ze hebben, maar ik vind het veel belangrijker dat ze weten van ik heb er al eens van gehoord, ik kom het tegen, ik ga het opzoeken van hoe zit het weer in elkaar. Dat is de reflex die gecreëerd moet worden. Ze hoeven het niet van buiten te weten, maar ze moeten getriggerd worden, door de juiste triggers, om te gaan zoeken. [...] Want boekhoudrecht van buiten kennen is niet nodig." (Respondent 13)

"Ja, zolang ge dat weet, ge moet ermee kunnen omgaan ook, dat ge de basis goed kent, en dat ge weet dat er zo dingen zijn, dat ge dat gezien hebt, en dat ge weet waar ge da moet zoeken als ge da nodig hebt." (Respondent 14)

Echter, dat betekent voor Respondent 13 niet dat de opleiding minder focus dient te leggen op die wetgeving die veeleer van belang is als meer ervaren boekhouder.

"Dat is een moeilijke [focus te hard op lange termijn perspectief], omdat ge kunt eigenlijk zeggen van moeten ze over fusies en splitsingen leren, en moeten ze leren over hoe ge een bedrijf moet opstarten, want ze gaan dat inderdaad niet direct nodig hebben in de eerste jaren. [...] Maar, toch vind ik dat wel belangrijk dat dat toch al eens geleerd is. Omdat, ja eigenlijk is dat ergens ook basiskennis." (Respondent 13)

Het merendeel van de respondenten sluit zich eerder aan bij de mening van Respondent 13. Respondent 12 verduidelijkte het nut van een brede opleiding aan de hand van taalvakken:

"[...] maar ik weet dat wij vroeger heel veel talen kregen, dat is iets waar ik altijd heel veel plezier van gehad heb. Dat is eigenlijk vergelijkbaar. Die brede focus is dus zéker niet slecht." (Respondent 12)

Anders geformuleerd zorgt de uitgebreide opleiding ervoor dat er met een bredere rugzak aan kennis in de praktijk gestart wordt. Die kennis is mogelijk niet rechtstreeks van toepassing in de eerste jaren als boekhouder, maar kan later wel nuttig van pas komen, waarbij sneller triggers gecreëerd

kunnen worden om te zoeken naar de relevante informatie. Respondent 12 ziet bijgevolg enkel voordelen aan de brede opleiding die aangeboden wordt.

"Ik ben ervan overtuigd dat ge op school echt een uitgebreide opleiding moet hebben. Als ze daar echt gaan specificeren, toespitsen op dat, gaan ze zaken weglaten en dat vind ik al helemaal verkeerd. Ik vind het net een voordeel dat de mensen die een bredere opleiding hebben gehad, dat ze makkelijker in het beroep hun plan kunnen trekken." (Respondent 12)

Wanneer de kennis werkelijk van pas komt, zullen die werknemers die een brede opleiding genoten hebben bijgevolg eenvoudiger de kennis terug kunnen ophalen. Voor de werknemers waarbij de opleiding zich voornamelijk toespitste op de zaken van belang als starter in het beroep, is meer inspanning nodig om dezelfde informatie te bekomen. Respondent 15 is er tevens van overtuigd dat een brede opleiding dat inzicht stimuleert, wat door meerdere ITAA-leden ervaren werd als een belangrijke tekortkoming bij startende werknemers in de boekhouding.

"Aan de andere kant vind ik het ook wel nuttig om uw kennis een beetje breed te houden, omdat u dat ook wel helpt natuurlijk met inzicht te verkrijgen in andere zaken [...]" (Respondent 15)

Kortom, de ervaringen van het gros van de ITAA-leden verwijzen naar de positieve aspecten van een uitgebreide opleiding en de focus op de lange termijn inzetbaarheid van de starter. Echter, op geen enkel moment wordt ontkend dat de opleiding de diverse facetten van de boekhoudwetgeving dient te behandelen. Desalniettemin ervaren enkele ITAA-leden wel dat aan bepaalde onderdelen van het Belgisch boekhoudrecht 'verdacht' veel aandacht wordt gehecht in de opleiding, terwijl die volgens hen voor een starter nog irrelevant zijn. Diepgaande kennis en toepassing van belangrijke aspecten van de Belgische boekhoudwetgeving als startende werknemer, bleek daarom volgens hen onvoldoende. Evenwel wordt de brede opleiding door de andere respondenten als positief ervaren, opdat in de toekomst sneller zelfstandig gewerkt kan worden en triggers voor de zoektocht naar informatie sneller zouden ontstaan, alsook om inzicht bij de studenten te stimuleren.

5.2.4 Propositie 3: Contact opleiding en praktijk

5.2.4.1 Meer contact opleiding en praktijk

Hoewel onderwijsinstellingen almaar vaker trachten stages aan te bieden gedurende de professionele dan wel academische opleiding, ervaren de ITAA-leden nog steeds dat de opleiding te ver staat van de praktijk. Meermaals werd aangehaald dat de realiteit van het boekhouden te weinig wordt weerspiegeld in de respectievelijke vakken in de boekhoudkundige opleiding. In de eerste plaats gaf het merendeel van de respondenten aan dat de stages in nauwer overleg met de stageplaatsen dienen georganiseerd te worden, opdat de stagiair werkelijk een voordeel haalt uit de stage.

"Weet ge, als gij als school, school die een opleiding boekhouden-fiscaliteit geeft en ge zorgt er niet voor dat uw stage tijdens de btw valt, dan staat ge te ver van de praktijk." (Respondent 10)

"Ik vind die stages heel belangrijk. Maar als je stage gaat doen moet je ook zien dat je op een plek terecht komt waar je de kansen krijgt en waar men de tijd neemt eigenlijk om u op te leiden maar u ook fouten te laten maken." (Respondent 11)

Respondent 14 en 16 stelden hierbij bovendien dat in de opleiding veel eerder de stap naar de praktijk dient gezet te worden, in plaats van pas op het einde van de schoolloopbaan:

"Ge zou kunnen zeggen, in die periode, dat ge die boekhoudvakken hebt gehad, dat ge dan in de praktijk, dat ge hier in de praktijk kunt, en dan wordt afgesproken dat ge ook die dingen dan moogt doen. [...] ge gaat het nergens zo goed leren als in een accountantskantoor." (Respondent 14)

"Ik denk echt die praktijkervaring gebruiken in de opleiding. Door studenten al eerder in contact te brengen met kantoren, niet alleen in het derde jaar tussen februari en mei." (Respondent 16)

Verder benadrukte Respondent 13 bijvoorbeeld dat gedurende die stage slechts een deel van de cyclus van 'een jaar in het beroep van een accountant' behandeld wordt. Hierdoor hebben de studenten nog steeds niet ervaren hoe het er in werkelijkheid aan toe gaat. Een tweede stage lijkt haar overbodig, maar een geïntegreerd project in de opleiding werd wel aanbevolen.

"Ik zou zo een jaarcyclus project iets integreren. [...] een soort project waarin ze effectief de jaarcyclus in de praktijk gaan doen, dat ze effectief de vier kwartalen btw aangiftes gaan doen, en twaalf maanden bank gaan bijboeken, dat ze aangiftes PB gaan opstellen, loonberekeningen doen in een loonprogramma, dat ze daar uit de aangifte vennB gaan maken, de aangifte PB gaan maken, een jaarafsluiting doen, een jaarrekening maken, ma echt de volledige jaarcyclus. De realiteit naar de praktijk brengen. Echt gewoon nabootsen." (Respondent 13)

Door de respondenten uit het werkveld werd meermaals geadviseerd die geïntegreerde projecten op te nemen in de opleiding of de bestaande projecten uit te breiden. Respondent 15 weet namelijk dat dergelijke projecten reeds worden opgenomen in het curriculum van Hogeschool 3, maar denkt dat het voordelig zou zijn hier doorheen de opleiding nog meer op in te zetten.

"Ik denk toch nog echt zo meer inzetten op die projecten, omdat in die projecten eigenlijk al die facetten samenkomen, want dan moeten ze bijvoorbeeld een bedrijfje opstarten en in het eerste jaar die boekhouding voeren. En dan weten ze eigenlijk van hoe ziet dat eruit en wat moeten we allemaal doen, wat houdt dat in, en worden ook de verschillende linken gelegd als ze 4 btw-aangiftes moeten indienen en de aangifte vennootschapsbelasting, de jaarrekening, dan hebben ze eigenlijk voor een heel jaar voor het bedrijfje dat ze als project hebben genomen, een keertje alle stappen doorlopen." (Respondent 15)

Opdat in die projecten zoveel mogelijk de realiteit wordt geïntegreerd, wordt bovendien aanbevolen om dat in samenspraak met het werkveld te organiseren. Op die manier kan feedback rechtstreeks door een accountant gegeven worden, waardoor de studenten wederom nauwer de link met de praktijk kunnen ondervinden. Respondent 16 beargumenteerde als volgt:

"Maar ik denk ook in de zin van, een aantal projecten die de school doet met een aantal kantoren. Dus ja dat de studenten een soort van project doen in samenwerking met kantoor X of kantoor Y. Ja. Dus dat ze die dingen kunnen voorbereiden en dat dat in overleg met het kantoor ook kan gebeuren, of dat wij studenten kunnen bijsturen." (Respondent 16)

Ook de integratie van de praktijk in de opleidingsonderdelen vergt volgens de respondenten nog wat inspanning, gezien de verwachtingen die gecreëerd worden vanuit de opleiding, niet altijd ingelost worden in de praktijk. Respondent 11 en 12 illustreerden dat aan de hand van volgend voorbeeld:

"[...] Op school krijg je een factuur en die is correct. In de praktijk krijg je facturen waarop btw is aangerekend, bijvoorbeeld werken in onroerende staat. Als een klant een factuur binnenbrengt en je ziet dat daar btw op aangerekend is en dat is werken in onroerende staat, dan moet je kunnen zeggen how deze factuur is verkeerd, die moet verbeterd worden." (Respondent 11)

"En voornamelijk ook in school moet je iets boeken en das allemaal in orde, hier, hier zitten er fouten in, en dan is de uitdaging om daar naar te kijken en het op te lossen." (Respondent 12)

Hierbij wordt opnieuw verwezen naar het kritisch oog van de student, dat reeds dient aangemoedigd te worden in de opleiding. In de praktijk loopt de boekhouding namelijk niet zo correct en vlekkeloos als het schoolvoorbeeld uitschijnt, iets dat volgens ITAA-leden hoort weerspiegeld te worden in de boekhoudkundige opleiding. Met als doel aan die verwachtingen te voldoen, tracht de opleiding echter de stages te organiseren, opdat studenten weten hoe het er in de praktijk aan toe gaat.

Kortom, door de geïnterviewde ITAA-leden wordt aanbevolen om als boekhoudkundige opleiding nauw in contact te staan met het werkveld. De ITAA-leden, alsook de docenten, ervaren dat de stages werkelijk een bijdrage leveren aan het leerproces van de student. Studenten leren veel uit de praktische toepassing van de kennis en verwerven op die manier inzicht in de samenhang van de leerstof. Echter, de manier waarop de stages georganiseerd worden, is vanuit het werkveld nog onderhevig aan kritiek. Enerzijds zouden de stages volgens de respondenten meer in overleg met het werkveld georganiseerd moeten worden, opdat studenten een nog grotere meerwaarde ondervinden. Anderzijds zou het voordelig zijn niet te wachten tot het einde van de bachelor- of masteropleiding vooraleer de stap naar de praktijk gezet wordt, door reeds in eerdere jaren bijvoorbeeld geïntegreerde projecten of de voornoemde stages te organiseren. Anders geformuleerd worden de studenten volgens de ITAA-leden beter voorbereid op hun taken in het werkveld door de stages in samenspraak met het werkveld te organiseren, alsook door geïntegreerde projecten te stimuleren tijdens de opleiding.

Hoofdstuk 6: Discussie

In hoofdstuk 6 van deze thesis wordt een interpretatie geboden van de resultaten van het empirisch onderzoek. Enerzijds wordt besproken hoe docenten van opleidingsonderdelen die Belgisch boekhoudrecht behandelen, kwaliteitsvolle kennisoverdracht realiseren. Anderzijds wordt licht geworpen op het standpunt van de ITAA-leden ten opzichte van de kloof tussen de boekhoudkundige opleiding en de praktijk.

Uit de literatuurstudie bleek dat het IAESB internationale kwaliteitsstandaarden uitvaardigt waaraan diverse accountantsorganisaties wereldwijd, waaronder het ITAA in België, pogen te voldoen (Crawford et. al, 2014; ITAA, 2021a). Echter, omtrent de kennis en naleving van (internationale) kwaliteitsstandaarden in Belgische boekhoudkundige opleidingen ontbrak verder onderzoek. Uit de resultaten bleek dat in de bevroegde hogescholen en universiteiten de kwaliteit veeleer wordt nagestreefd door middel van intern opgelegde normen en door het betrekken van docenten die ervaring hebben in het werkveld. Hogeschool 1 en 2 wezen er wel op dat de boekhoudkundige opleiding tracht de studenten op die manier op te leiden, dat bepaalde vrijstellingen zouden verkregen worden aan het ITAA. Op die manier zouden mogelijk (onrechtstreeks) toch die internationale kwaliteitsstandaarden nageleefd worden in de opleiding, weliswaar onbewust.

Daarnaast opperde de wetenschappelijke literatuur dat het boekhoudkundige onderwijs wereldwijd moeilijk kan voldoen aan de veranderingen in het beroep van boekhouder (Helliard, 2013). Ook volgens de bevindingen van de onderzoeken van Diamond (2005) en Khajavi en Rezaei (2019) is er te weinig interactie tussen de boekhoudkundige opleiding en de praktijk, waardoor de opleiding moeilijk up-to-date gehouden kan worden. Echter, vanuit de opleiding werden hieromtrent weinig moeilijkheden ervaren, zowel inzake de opleidingsonderdelen in het algemeen, als met betrekking tot het Belgisch boekhoudrecht. Boekhoudrecht werd gewoonlijk als eerder constant ervaren dan sterk veranderlijk doorheen de tijd. Voornamelijk de focus op het opvolgen van CBN-adviezen, vonden de docenten belangrijk. Bovendien was het overgrote deel van de bevroegde docenten nog steeds actief in het werkveld of werden talrijke opleidingen gevolgd, waardoor de leerstof voortdurend up-to-date was. Ook vanuit het beroep werd ervaren dat het boekhoudrecht niet sterk verandert, en dat voornamelijk de voornoemde CBN-adviezen hierin een belangrijke rol spelen.

Vervolgens werden in de literatuur talrijke moeilijkheden besproken met betrekking tot het doceren van enerzijds boekhoudkundige opleidingsonderdelen en anderzijds juridische materie. Verder onderzoek naar de moeilijkheden in het doceren van Belgisch boekhoudrecht ontbrak. In tegenstelling tot de bevindingen van Bui en Porter (2010), waarin gesteld wordt dat de moeilijkheid erin bestaat dat docenten ontbreken aan praktijkervaring, bleek uit de interviews dat de meerderheid van de docenten zelf in het werkveld actief zijn of waren. Dat werd ervaren als een grote meerwaarde, waardoor *practical education* zoals vernoemd in het onderzoek van Khajavi en Rezaei (2019), gerealiseerd kon worden. Echter, meer moeilijkheden werden ervaren met betrekking tot het overbrengen van de juridische materie van het boekhoudrecht. Overeenkomstig de onderzoeken van Douglas (2012) en Kariyawasam en Low (2014), ervoeren ook Belgische docenten dat economiestudenten moeilijkheden ondervinden door de complexe taal van het recht. Bovendien werd

de manier van studeren, namelijk aan de hand van een wetboek, door de docenten aan de universiteiten ondervonden als een moeilijkheid voor economiestudenten.

Tot slot wordt overeenkomstig de bevindingen in de wetenschappelijke literatuur, een *expectations-performance gap* ervaren vanuit het werkveld (Bui & Porter, 2010). In lijn met het onderzoek van Gribbin en Saini (2016) wordt verder door de ITAA-leden ondervonden dat het startende werknemers ontbreekt aan praktijkrelevante ervaring. Tevens worden moeilijkheden ervaren met het samenbrengen van de kennis uit de opleiding tot één geheel in de praktijk. Bijgevolg werd herhaaldelijk aanbevolen om stages in nauwer contact met de praktijk te organiseren, alsook om meer in te zetten op geïntegreerde projecten die inzicht geven in het werkelijke beroep van een accountant. Ook stelden ITAA-leden herhaaldelijk vast dat de starters te weinig kritisch zijn, zowel ten opzichte van zichzelf als tegenover de werkzaamheden die worden uitgevoerd, hetgeen de behandelde literatuur niet aanhaalde als een probleem bij startende boekhouders. Daarnaast vond het merendeel van de geïnterviewde ITAA-leden, in overeenstemming met de literatuur, dat de focus van de opleiding op de lange termijn inzetbaarheid van de starter, voornamelijk een positief gegeven is (Lawson et. al, 2014). Dat zou tenslotte ook het kritisch nadenken en inzicht van de starter stimuleren. Echter, omtrent het contact tussen de opleiding en de praktijk bestond nog kritiek. Dat had overwegend betrekking op het organiseren van de stages of geïntegreerde projecten, dat in nauwere samenwerking met het werkveld zou moeten gebeuren. Ook uit de literatuur bleek dat een partnership tussen de opleiding en de praktijk een voordeel zou vormen om de kloof tussen beide te dichten (De Lange & Watty, 2011).

Kortom, de resultaten stemmen gedeeltelijk overeen met de bevindingen in de bestaande wetenschappelijke literatuur. Echter, ook verschillende nieuwe inzichten werden verkregen, onder andere dat het kritisch denkvermogen van de starter vaak een probleem vormt, alsook dat het boekhoudrecht niet zo snel verandert als vooraf verwacht werd. Desalniettemin zouden bepaalde aanbevelingen vanuit het werkveld een meerwaarde kunnen bieden voor de boekhoudkundige opleidingen aan hogescholen en universiteiten, opdat de *expectations-performance gap* tot een minimum gereduceerd kan worden.

Deel 4: Conclusie

1. Algemene conclusie

Deze thesis werpt licht op de kloof tussen de boekhoudkundige opleiding en de praktijk inzake de kennis van het Belgisch boekhoudrecht. *Accounting* en *education* zijn beiden onderwerpen die een wereldwijd fenomeen omvatten. Zo werd reeds divers onderzoek gevoerd naar beide domeinen, alsook naar de kloof tussen de boekhoudkundige opleiding en de praktijk. Echter, verder onderzoek naar de kloof tussen de opleiding en de praktijk in België ontbreekt. Tevens spitste de literatuur zich slechts sporadisch toe op de plaats die het boekhoudrecht heeft in het beschrijven van die kloof. Op basis daarvan poogt deze thesis een gap in het bestaande academisch onderzoek op te vullen.

Deze thesis onderzoekt een meer juridisch aspect van de wereld van accounting. De vraag die gesteld wordt, heeft tot doel na te gaan of de kennis van het Belgisch boekhoudrecht een issue vormt bij startende werknemers in de wereld van accounting, alsook hoe de opleiding tracht aan kwalitatieve kennisoverdracht te doen. Gezien zowel nationaal als internationaal slechts sporadisch wordt toegespitst op de plaats van het boekhoudrecht in de kloof tussen de opleiding en de praktijk, heeft deze thesis tot doel een bijdrage te leveren aan de bestaande wetenschappelijk literatuur. De resultaten uit het empirisch onderzoek wijzen erop dat er inderdaad een kloof bestaat tussen de boekhoudkundige opleiding en de praktijk, maar dat boekhoudrecht daarin geen hoofdrol speelt. Veeleer het kritisch denkvermogen van de student vormt nog een problematiek en er wordt bovendien vanuit het werkveld ervaren dat de opleiding nog onvoldoende in contact staat met de praktijk. Echter, vanuit de boekhoudkundige opleiding wordt steeds getracht de praktijk zoveel mogelijk te betrekken, opdat de opleiding tegemoetkomt aan de noden in het werkveld. Allereerst vertellen steeds meer docenten het verhaal vanuit de eigen praktijkervaring, gezien ze zelf jaren vertoefd hebben in het werkveld of hierin nog steeds actief zijn. Bijgevolg hebben docenten doorgaans weet van de aspecten die belangrijk zijn in het beroep, waardoor praktijkrelevante onderwerpen behandeld worden in de colleges. Verder wordt het volgen van opleidingen sterk gestimuleerd, ofwel vanuit de hogeschool zelf, ofwel vanuit de praktijk. Zo zijn docenten steeds actueel met de veranderingen in het beroep van boekhouder, alsook met de veranderlijke wetgeving.

Verder vormen de bevindingen van het empirisch onderzoek een waardevolle bijdrage voor zowel de boekhoudkundige opleiding als de praktijk. Diverse aanbevelingen van de ITAA-leden bieden een opportuniteit om de boekhoudkundige opleiding verder aan te passen aan de noden in het werkveld, opdat de *expectations-performance gap* tot een minimum gereduceerd kan worden. Bovendien boden de interviews een kans tot zelfreflectie bij de geïnterviewde docenten, die zelf nog aspecten tot verbetering voorstelden. Voornamelijk de verdere integratie van de praktijk in de opleiding, werd hier vernoemd. Op die manier komt de opleiding nog meer tegemoet aan het werkveld, wat zou kunnen resulteren in kwalitatievere starters voor onder andere de accountantskantoren. Echter, zoals uit het onderzoek bleek, is het onmogelijk om de gap te elimineren, gezien bepaalde ervaring en inzicht pas verworven kan worden wanneer de starter enkele jaren actief is in het beroep van boekhouder.

Kortom, de boekhoudkundige opleiding is reeds goed op weg om de opleiding zoveel mogelijk af te stemmen met de noden in de praktijk. Aanbevelingen vanuit het werkveld bieden een opportuniteit om de studenten nog beter voor te bereiden op het beroep van boekhouder. Het Belgisch boekhoudrecht vormt in de kloof tussen de boekhoudkundige opleiding en de praktijk echter geen issue, maar meer nadruk wordt gelegd op het kritisch denkvermogen en inzicht, wat studenten volgens zowel de opleiding als de praktijk voornamelijk ontbreken.

2. Beperkingen en aanbevelingen voor verder onderzoek

Voor het empirisch onderzoek werden 16 respondenten geïnterviewd, waaronder 9 docenten en 7 ITAA-leden. Hoewel theoretische saturatie bereikt werd, zou de mogelijkheid er alsnog in bestaan dat de resultaten niet gegeneraliseerd kunnen worden naar alle hogescholen en universiteiten in Vlaanderen. De geïnterviewde docenten zijn voornamelijk tewerkgesteld aan Hogeschool 1, waardoor de ervaringen die gedeeld werden over de kwaliteitsgarantie van het opleidingsonderdeel en de relatie met de praktijk, voor die respondenten zeer gelijkend waren. Echter, hierin bestaat een opportuniteit tot verder onderzoek, opdat docenten van boekhoudkundige opleidingen verspreid over heel Vlaanderen een bijdrage kunnen leveren aan het onderwerp behandeld in deze thesis.

Verder werd één gesprek telefonisch afgenomen en gaf de respondent geen toestemming het gesprek op te nemen. Het is bijgevolg belangrijk dat de interviewer gedurende het noteren zich niet laat leiden door wat eerdere respondenten reeds gezegd hebben, maar dat zoveel mogelijk relevante informatie opgenomen wordt. Daarnaast mag er in dat stadium ook nog niet geïnterpreteerd worden, gezien de ruwe ervaringen van de respondenten in de resultaten dienen weergegeven te worden.

Daarnaast werden de interviews individueel afgenomen. Een groepsinterview zou mogelijk voordelig zijn, doordat de informatie die één van de geïnterviewden geeft, bepaalde reacties zou kunnen teweegbrengen bij de andere respondenten die in een individueel interview niet verkregen worden. De ITAA-leden zouden bijvoorbeeld meer met elkaar in discussie kunnen gaan, waardoor nieuwe inzichten in de kloof tussen de boekhoudkundige opleiding en de praktijk verworven worden. Ook hier ligt een opportuniteit voor verder wetenschappelijk onderzoek.

Vervolgens vormt de beperkte literatuur over de gap tussen de Belgische boekhoudkundige opleiding en de praktijk mogelijk een vierde beperking van dit onderzoek, doordat de bevindingen uit de interviews dienen getoetst te worden aan internationale wetenschappelijke literatuur. De sociale en economische situatie in België, alsook de opleiding, zouden mogelijk sterk kunnen verschillen met de omgeving waarin voorgaand onderzoek werd uitgevoerd, waardoor de ervaringen van de respondenten eventueel moeilijk kunnen worden vergeleken met de bevindingen uit de literatuur. In deze thesis wordt een eerste licht geworpen op de ervaringen vanuit de praktijk en de manier waarop de opleiding tracht aan de vereisten in de praktijk te voldoen, in Belgische context. Bijgevolg bestaat ook hier een gelegenheid tot verder onderzoek.

Bovendien werd meermaals aangehaald dat het kritisch denkvermogen bij studenten nog een struikelblok vormt, zowel in het beroep van boekhouder als in de boekhoudkundige opleiding. In

deze thesis werd echter algemeen onderzocht of het Belgisch boekhoudrecht een issue vormt in de gap tussen de boekhoudkundige opleiding en de praktijk, maar werd geen verder inzicht verworven in de problematiek van het kritisch denkvermogen van de student. Verder onderzoek zou zich daarom nader kunnen toespitsen op de oorzaken van een tekort aan kritisch inzicht van de student in de boekhoudkundige opleiding.

Tot slot werd, wanneer bevraagd werd over welke kennis en vaardigheden een startende boekhouder zeker diende te beschikken, meermaals aangehaald dat fiscaal recht en in het bijzonder btw een belangrijk topic vormt. Bijgevolg betreft ook het issue van fiscaal recht in de kloof tussen de boekhoudkundige opleiding en de praktijk een interessant luik waar verder onderzoek naar gevoerd kan worden.

Bibliografie

- Administratiekantoor De Administratie. (2021, 2 september). Het verschil tussen een accountant en een boekhouder. exact.com. Geraadpleegd op 6 maart 2022, van <https://www.exact.com/nl/blog/ondernemen/verschil-accountant-en-boekhouder>
- Ajao, O. S., Oyeyemi, O. G., & Moses, O. I. (2016). Bookkeeping and sustainability of small scale businesses in Nigeria: An assessment of Agbara Local Government Area, Ogun State. *Unique Journal of Business Management Research*, 3(1), 011-021.
- Akisik, O. (2013). Accounting regulation, financial development, and economic growth. *Emerging Markets Finance and Trade*, 49(1), 33-67.
- Alsharari, N. M. (2017). The development of accounting education and practice in an environment of socio-economic transformation in the middle east: The case of Jordan. *International Journal of Educational Management*, 31(6), 736-751. doi:10.1108/IJEM-04-2016-0082
- Baarda, B., Bakker, E., Fischer, T., Julsing, M., Peters, V., Van der Velden, T., & De Goede, M. (2013). Basisboek kwalitatief onderzoek (3de editie). Noordhoff.
- Barth, M. E., Landsman, W. R., & Lang, M. H. (2008). International accounting standards and accounting quality. *Journal of Accounting Research*, 46(3), 467-498. doi:10.1111/j.1475-679X.2008.00287.x
- Bloom, R. (2011). Sandy burton's accounting legacy: Regulation and education. *Accounting Education (London, England)*, 20(1), 97-106. doi:10.1080/09639284.2011.552314
- Bollen, L., & Lin-Van Nuffel, L. (1996). *Financial Reporting Regulation in Belgium and the Netherlands: A comparative study*. Katholieke Universiteit Leuven, Departement Toegepaste Economische Wetenschappen.
- Boyce, G., Narayanan, V., Greer, S., & Blair, B. (2019). Taking the pulse of accounting education reform: Liberal education, sociological perspectives, and exploring ways forward. *Accounting Education*, 28(3), 274-303.
- Bui, B., & Porter, B. (2010). The expectation-performance gap in accounting education: An exploratory study. *Accounting Education: an international journal*, 19(1-2), 23-50.
- Carmona, S., & Trombetta, M. (2010). The IASB and FASB convergence process and the need for 'concept-based' accounting teaching. *Advances in Accounting*, 26(1), 1-5. doi:10.1016/j.adiac.2010.03.003
- Chen, H., Tang, Q., Jiang, Y., & Lin, Z. (2010). The role of international financial reporting standards in accounting quality: Evidence from the European Union: Role of IFRS in accounting quality. *Journal of International Financial Management & Accounting*, 21(3), 220-278. doi:10.1111/j.1467-646X.2010.01041.x
- Christensen, H. B., Nikolaev, V. V., & Wittenberg-Moerman, R. (2016). Accounting information in financial contracting: The incomplete contract theory perspective. *Journal of accounting research*, 54(2), 397-435.
- Commissie voor Boekhoudkundige Normen. (1997, 1 februari). *Beginselen van een regelmatige boekhouding | CNC CBN*. CBN-CNC. Geraadpleegd op 27 november 2021, van <https://www.cbn-cnc.be/nl/adviezen/beginselen-van-een-regelmatige-boekhouding>

- Commissie voor Boekhoudkundige Normen. (z.d.). *Voorstelling van de CBN | CNC CBN*. cbn-cnc. Geraadpleegd op 20 december 2021, van <https://www.cbn-cnc.be/nl/voorstelling-van-de-cbn>
- Crawford, L., Helliard, C., Monk, E., & Veneziani, M. (2014). International accounting education standards board: Organisational legitimacy within the field of professional accountancy education. *Accounting Forum*, 38(1), 67-89. doi:10.1016/j.acfor.2013.09.001
- De Broe, L. (2021). *Vademecum Fiscale Falconis*. Wolters Kluwer.
- De Lange, P., & Watty, K. (2011). Accounting education at a crossroad in 2010 and challenges facing accounting education in Australia. *Accounting Education (London, England)*, 20(6), 625-630. doi:10.1080/09639284.2011.637458
- De Lembre, E. (z.d.). *HET BOEKHOUDRECHT IN BELGIE ONTSTAAN EN EVOLUTIE*. www.tpr.be. Geraadpleegd op 27 oktober 2021, van <http://tpr.be/logging/logpdf.php?file=content/1979/1979-401>
- De Lembre, E., Mannekens, M., & Van de Velde, L. (2019). *Handboek boekhouden* (Derde editie). Intersentia.
- Deloitte. (z.d.-a). *IFRS 15 — Revenue from Contracts with Customers*. Iasplus. Geraadpleegd op 28 november 2021, van <https://www.iasplus.com/en/standards/ifrs/ifrs15>
- Deloitte. (z.d.-b). *International Accounting Standards Board (IASB)*. Iasplus. Geraadpleegd op 1 december 2021, van <https://www.iasplus.com/en/resources/ifrsf/iasb-ifrs-ic/iasb>
- Diamond, M. (2005). Accounting education, research and practice: After Enron, where do we go? *The European Accounting Review*, 14(2), 353-362. doi:10.1080/09638180500124855
- Douglas, S. (2012). Student engagement, problem based learning and teaching law to business students. *E-Journal of Business Education & Scholarship of Teaching*, 6(1), 33-47.
- Dove, L. R., & Bryant, N. P. (2016). Law in translation: Challenges and opportunities in teaching international students in business law and legal environment courses: Law in translation. *The Journal of Legal Studies Education*, 33(2), 263-291. doi:10.1111/jlse.12048
- Ebaid, I. E. (2016). International accounting standards and accounting quality in code-law countries: The case of Egypt. *Journal of Financial Regulation and Compliance*, 24(1), 41-59. doi:10.1108/JFRC-12-2011-0047
- ETAAMB. (2014, 16 juli). *Koninklijk Besluit van 13/07/2014 met betrekking tot gereguleerde vastgoedvennootschappen*. etaamb.openjustice.be. https://etaamb.openjustice.be/nl/koninklijk-besluit-van-13-juli-2014_n2014003285
- EUR-Lex. (2018, 29 mei). *EUR-Lex - I26040 - EN - EUR-Lex*. Eur-Lex.Europa.Eu. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=LEGISSUM:I26040>
- Europese Commissie. (z.d.). *Soorten EU-wetgeving*. Europese Commissie - European Commission. Geraadpleegd op 27 november 2021, van https://ec.europa.eu/info/law/law-making-process/types-eu-law_nl
- FASB. (2021, september). *About the FASB*. fasb.org. Geraadpleegd op 5 december 2021, van <https://www.fasb.org/facts/>
- FASB. (z.d.). *Convergence with the IASB*. fasb.org. Geraadpleegd op 5 december 2021, van https://www.fasb.org/intl/convergence_iasb.shtml
- FGOV. (z.d.). *Opdrachten, samenstelling en interne werking*. www.ccecrb.fgov.be. Geraadpleegd op 26 november 2021, van <https://www.ccecrb.fgov.be/c/nl/22/voorstelling>

- FOD Economie. (2018a, 19 april). *Weinig dynamiek in sterk gereguleerde sectoren*. FOD Economie newsroom. Geraadpleegd op 3 november 2021, van <https://news.economie.fgov.be/164864-weinig-dynamiek-in-sterk-gereguleerde-sectoren>
- FOD Economie. (2018b, 26 april). *Boekhoudrecht en jaarrekening van de onderneming - Europese bepalingen* | FOD Economie. economie.fgov.be. Geraadpleegd op 24 maart 2022, van <https://economie.fgov.be/nl/themas/ondernemingen/een-onderneming-beheren-en/financiele-en-boekhoudkundige/boekhoudrecht-en-jaarrekening/boekhoudrecht-en-jaarrekening-0>
- FOD Economie. (2019a, januari 9). *Boekhoudrecht en jaarrekening van de onderneming - Internationale bepalingen* | FOD Economie. economie.fgov.be. Geraadpleegd op 24 maart 2022, van <https://economie.fgov.be/nl/themas/ondernemingen/een-onderneming-beheren-en/financiele-en-boekhoudkundige/boekhoudrecht-en-jaarrekening/boekhoudrecht-en-jaarrekening>
- FOD Economie. (2019b, 22 augustus). *Boekhoudrecht en jaarrekening van de onderneming - Belgische bepalingen* | FOD Economie. economie.fgov.be. Geraadpleegd op 24 maart 2022, van <https://economie.fgov.be/nl/themas/ondernemingen/een-onderneming-beheren-en/financiele-en-boekhoudkundige/boekhoudrecht-en-jaarrekening/boekhoudrecht-en-jaarrekening-1>
- Geary, W., Kutcher, E. J., & Porco, B. M. (2010). Partnering with practice: Staffing to achieve excellence in accounting education. *Issues in Accounting Education*, 25(2), 199-213.
- Gribbin, D., & Saini, J. S. (2016). Integrating practice into accounting education. *Management Accounting Quarterly*, 18(1), 1
- Helliar, C. (2013). The global challenge for accounting education. *Accounting Education (London, England)*, 22(6), 510-521. doi:10.1080/09639284.2013.847319
- Howieson, B. (2003). Accounting practice in the new millennium: Is accounting education ready to meet the challenge? *The British Accounting Review*, 35(2), 69-103. doi:10.1016/S0890-8389(03)00004-0
- IAESB. (2021, 12 juli). *About IAESB*. IFAC. Geraadpleegd op 17 december 2021, van <https://www.iaesb.org/about-iaesb>
- IAS Plus. (z.d.). *Belgium*. Iasplus.Com. Geraadpleegd op 27 maart 2022, van <https://www.iasplus.com/en/jurisdictions/europe/belgium>
- IFAC. (2020, 9 juni). *SME Accounting Requirements: Where's the Evidence?* Ifac.org. Geraadpleegd op 26 mei 2022, van <https://www.ifac.org/knowledge-gateway/contributing-global-economy/discussion/sme-accounting-requirements-where-s-evidence>
- IFAC. (2021, 16 juni). *Belgium*. Geraadpleegd op 16 december 2021, van <https://www.ifac.org/about-ifac/membership/country/belgium>
- IFRS Foundation. (2018, september). *Use of IFRS around the world overview sept 2018*. ifrs.org. Geraadpleegd op 27 februari 2022, van <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/around-the-world/adoption/use-of-ifrs-around-the-world-overview-sept-2018.pdf>
- IFRS Foundation. (2021a). *IFRS - View Jurisdiction*. ifrs.org. Geraadpleegd op 27 februari 2022, van <https://www.ifrs.org/use-around-the-world/use-of-ifrs-standards-by-jurisdiction/view-jurisdiction/belgium/>

- IFRS Foundation. (2021b). *IFRS - View Jurisdiction*. Ifrs.org. Geraadpleegd op 27 februari 2022, van <https://www.ifrs.org/use-around-the-world/use-of-ifrs-standards-by-jurisdiction/view-jurisdiction/united-states/>
- ITAA. (2021a, 29 januari). *ITAA - - welcome*. Institute for Tax Advisors and Accountants. Geraadpleegd op 16 december 2021, van <https://www.ita.be/en/ita-institute-for-tax-advisors-and-accountants-welcome/>
- ITAA. (2021b, 7 juni). *Wat doet het ITAA*. Institute for Tax Advisors and Accountants. Geraadpleegd op 24 mei 2022, van [https://www.ita.be/nl/wat-doet-het-ita/#:%7E:text=IAB%20en%20BIBF%20worden%20ITAA&text=Onlangs%20bekrachtigde%20de%20wet%20van,Accountants%20\(IBA\)%20het%20levenslicht.](https://www.ita.be/nl/wat-doet-het-ita/#:%7E:text=IAB%20en%20BIBF%20worden%20ITAA&text=Onlangs%20bekrachtigde%20de%20wet%20van,Accountants%20(IBA)%20het%20levenslicht.)
- Jermakowicz, E. K. (2004). Effects of adoption of international financial reporting standards in Belgium: the evidence from BEL-20 companies. *Accounting in Europe*, 1(1), 51-70.
- Kariyawasam, K., & Low, H. Y. (2014). Teaching Business Law to Non-Law Students, Culturally and Linguistically Diverse ("CaLD") Students, and Large Classes. *Journal of University Teaching and Learning Practice*, 11(2), 9.
- Khajavi, S., & Rezaei, M. (2019). Factors affecting the quality of accounting education at the undergraduate level in Iran: Grounded theory. *Journal of Education for Business*, 94(8), 538-548.
- Kim, J., & Shi, H. (2012). Voluntary IFRS adoption, analyst coverage, and information quality: International evidence. *Journal of International Accounting Research*, 11(1), 45-76. doi:10.2308/jiar-10216
- Kouki, A. (2018). Mandatory IFRS adoption, investor protection and earnings management: A data analysis of Germany, France and Belgium listed companies. *International Journal of Accounting & Information Management*.
- KPMG. (2015, 16 september). *Hervorming van het Belgisch boekhoudrecht*. KPMG. Geraadpleegd op 28 november 2021, van <https://home.kpmg/be/nl/home/insights/2015/09/hervorming-belgisch-boekhoudrecht.html>
- Lawson, R. A., Blocher, E. J., Brewer, P. C., Cokins, G., Sorensen, J. E., Stout, D. E., . . . Wouters, M. J. F. (2014). Focusing accounting curricula on students' long-run careers: Recommendations for an integrated competency-based framework for accounting education. *Issues in Accounting Education*, 29(2), 295-317. doi:10.2308/iace-50673
- Lee, T. (1989). Education, practice and research in accounting: gaps, closed loops, bridges and magic accounting. *Accounting and Business Research*, 19(75), 237-253.
- Majzoub, S., & Aga, M. (2015). Characterizing the gap between accounting education and practice: evidence from Lebanon. *International Journal of Business and Management*, 10(12), 127.
- Marshall, P. D., Dombrowski, R. F., Garner, R. M., & Smith, K. J. (2010). The accounting education gap. *The CPA Journal*, 80(6), 6.
- McPeak, D., Pincus, K. V., & Sundem, G. L. (2012). The international accounting education standards board: Influencing global accounting education. *Issues in Accounting Education*, 27(3), 743-750. doi:10.2308/iace-50121
- Nationale Bank van België. (z.d.). *External links*. nbb.be. Geraadpleegd op 20 december 2021, van <https://www.nbb.be/en/central-balance-sheet-office/links/external-links>

- NBB. (2020). *Chronologisch register van de wetgeving en de reglementering inzake de jaarrekening, de geconsolideerde jaarrekening en de sociale balans*. nbb.be. Geraadpleegd op 30 oktober 2021, van <https://www.nbb.be/nl/balanscentrale/jaarrekeningen-neerleggen/juridische-basis/chronologisch-register-van-de-wetgeving-en>
- NBB. (z.d.). *Uitvoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen*. nbb.be. Geraadpleegd op 28 oktober 2021, van <https://www.nbb.be/nl/uitvoering-van-het-wetboek-van-vennootschappen-en-verenigingen>
- NOS. (2019, 10 mei). *De EU in jouw leven: je hebt het misschien niet zo door, maar hij is er wel*. Geraadpleegd op 3 november 2021, van <https://nos.nl/collectie/13745/artikel/2283956-de-eu-in-jouw-leven-je-hebt-het-misschien-niet-zo-door-maar-hij-is-er-wel>
- Oguri, T. (2005). Functions of accounting and accounting regulation: alternative perspectives based on Marxian economics. *Critical perspectives on accounting*, 16(2), 77-94.
- Practicali. (2022, 15 januari). *Fiscaal nieuws - Practicali*. Practicali. Geraadpleegd op 4 april 2022, van <https://www.practicali.be/blog/fiscaal-nieuws>
- Sangster, A. (2016). The genesis of double entry bookkeeping. *The Accounting Review*, 91(1), 299-315. doi:10.2308/accr-51115
- Saunders, M., Lewis, P., Thornhill, A., Booij, M., & Verckens, J. P. (2011). *Methoden en technieken van onderzoek*. Pearson Education.
- Saville, H. (2007). International education standards for professional accountants (IESs). *Accounting Education: an international journal*, 16(1), 107-113.
- Seay, S. S. (2014). The economic impact of IFRS--a financial analysis perspective. *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*, 18(2), 119.
- Siau, C., & Mercken, R. (2005). *Boekhouding en financiële rapportering - Boek 1. Met bespreking van de IAS/IFRS-normen*. Garant.
- Socea, A. D. (2012). Managerial decision-making and financial accounting information. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 58, 47-55.
- Sucher, P., & Jindrichovska, I. (2004). Implementing IFRS: A case study of the Czech Republic. *Accounting in Europe*, 1(1), 109-141.
- Van Coile, B. (2019, 2 april). *Het nieuwe instituut en de nieuwe rol van accountant [Presentatieslides]*. UCLL. https://www.ucll.be/sites/default/files/ckeditor/het_nieuwe_instituut_en_de_nieuwe_rol_van_n_de_accountant.pdf
- Van Hoecke, M., Bouckaert, B., & Thion, P. (2019). *Inleiding tot het recht*. Acco.
- Wolters Kluwer. (2021, 5 januari). *Het nieuw Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen (WVV) – wat is de impact op bestaande en nieuwe vennootschappen?* Wolters Kluwer. Geraadpleegd op 29 oktober 2021, van <https://www.wolterskluwer.com/nl-be/expert-insights/new-code-of-companies-and-associations>
- Yap, C., Ryan, S., & Yong, J. (2014). Challenges facing professional accounting education in a commercialised education sector. *Accounting Education (London, England)*, 23(6), 562-581. doi:10.1080/09639284.2014.974196
- Yap, F. D. (2019). Implementation of Bookkeeping Practices in Micro-Enterprises. *Asia Pacific Higher Education Research Journal (APHERJ)*, 6(1).

Bijlage: Geïnfomeerde toestemming

Geïnfomeerde toestemming

Titel van het onderzoek: De kloof tussen de boekhoudkundige opleiding en de praktijk inzake de kennis van het Belgisch boekhoudrecht.

Naam + contactgegevens onderzoeker: Elise Dullers

Doel en methodologie van het onderzoek: Individueel interview over de kloof tussen de boekhoudkundige opleiding en de praktijk

Duur van het interview: ongeveer 45 minuten

1. Ik begrijp wat van mij verwacht wordt tijdens dit onderzoek.

2. Ik weet dat ik zal deelnemen aan:

Een individueel interview in het kader van het opleidingsonderdeel Masterproef uit de opleiding Toegepaste Economische Wetenschappen van de Universiteit Hasselt

3. Ik weet dat er risico's of ongemakken kunnen verbonden zijn aan mijn deelname:

Niet van toepassing

4. Ik begrijp dat mijn deelname aan deze studie vrijwillig is. Ik ben voldoende op de hoogte gesteld dat ik de studie op ieder moment kan stopzetten zonder dat ik daarvoor een reden hoeft te geven en zonder dat daaruit nadeel voor mij mag ontstaan, en dat mijn deelname aan deze studie door de onderzoekers op ieder moment kan stopgezet worden.

5. De resultaten van dit onderzoek kunnen gebruikt worden voor onderzoeksdoeleinden. Mijn naam wordt daarbij niet gepubliceerd, er wordt gewerkt met pseudonimisering, en de vertrouwelijkheid van de gegevens is in elk stadium van het onderzoek gewaarborgd overeenkomstig de wetgeving ter zake.

6. Voor vragen weet ik dat ik na mijn deelname terecht kan bij:

7. Ik wil graag op de hoogte gehouden worden van de resultaten van dit onderzoek. De onderzoeker mag mij hiervoor contacteren op het volgende e-mailadres:

8. Ik geef wel / geen toestemming (schrappen wat niet past) tot het maken van een audio-opname van het interview.

Ik heb bovenstaande informatie gelezen en begrepen en heb antwoord gekregen op al mijn vragen betreffende deze studie. Ik stem toe om deel te nemen.

Datum:

Naam en handtekening betrokken persoon

Naam en handtekening onderzoeker